

Σχολή Κοινωνικών Επιστημών

Εγκληματολογικές και Ποινικές προσεγγίσεις της διαφθοράς, του οικονομικού και του οργανωμένου εγκλήματος

Διπλωματική Εργασία

«Ισονομία και Πολιτική Διαφθορά στην Ελλάδα: Η Αντίφαση
Μέσα από Σκάνδαλα και Θεσμικές Προκλήσεις»

Γεώργιος Τζομπανάκης

A.M. 517562

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Σοφία Βιδάλη

Αθήνα, Ιανουάριος 2025

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία του/της φοιτητή/φοιτήτριας («συγγραφέας/δημιουργός») που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης ο συγγραφέας/δημιουργός εκχωρεί στο ΕΑΠ, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίασης στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας του συγγραφέα/δημιουργού ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του συγγραφέα/δημιουργού. Ο συγγραφέας/δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών του δικαιωμάτων.

«Ισονομία και Πολιτική Διαφθορά στην Ελλάδα: Η Αντίφαση
Μέσα από Σκάνδαλα και Θεσμικές Προκλήσεις»

Γεώργιος Τζομπανάκης

Επιτροπή Επίβλεψης Πτυχιακής / Διπλωματικής Εργασίας

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια:

Σοφία Βιδάλη

Μέλος Σ.Ε.Π Ε.Α.Π

Συν-Επιβλέπουσα Καθηγήτρια:

Μαργαρίτα Γασπαρινάτου

Μέλος Σ.Ε.Π Ε.Α.Π

Αθήνα, Ιανουάριος 2025

«Ευχαριστίες ή Αφιέρωση»

«Με την ολοκλήρωση αυτής της διπλωματικής, θα ήθελα να εκφράσω την ευγνωμοσύνη μου σε όλους όσοι συνέβαλαν στην πραγματοποίησή της. Πρωτίστως, θα ήθελα να ευχαριστήσω την καθηγήτριά μου Σοφία Βιδάλη για τις οδηγίες και τις πολύτιμες κατευθύνσεις που μου έδωσε. Η σαφής παρουσίαση των επιστημονικών εννοιών αποτέλεσαν βασικό εφόδιο για την ανάπτυξη αυτής της εργασίας. Συγκεκριμένα, οι παρατηρήσεις και τα σχόλιά της, ακόμη και κάτω από τον ιδιαίτερα περιορισμένο χρόνο που είχα στη διάθεσή μου, με βοήθησαν ουσιαστικά να οργανώσω τη σκέψη μου και να ανταποκριθώ στις απαιτήσεις του θέματος με τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Θα ήθελα επίσης να ευχαριστήσω την οικογένειά μου για τη συνεχή στήριξη, την κατανόηση και την υπομονή τους καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας. Σε στιγμές έντονου άγχους και πίεσης, η παρουσία τους υπήρξε η βασική κινητήρα δύναμη για μένα. Η παρούσα εργασία είναι αφιερωμένη σε όλους αυτούς που πίστεψαν σε εμένα και με στήριζαν σε αυτό το απαιτητικό αλλά και δημιουργικό ταξίδι.»

Περίληψη

Η ισονομία και η πολιτική διαφθορά είναι κρίσιμα ζητήματα στην ελληνική πολιτική σκηνή. Η ισονομία, που διασφαλίζει την ίση μεταχείριση όλων των πολιτών σύμφωνα με το Σύνταγμα, συχνά παραβιάζεται στην πράξη λόγω κοινωνικών, πολιτικών και οικονομικών συνθηκών. Η πολιτική διαφθορά υπονομεύει τη θεσμική σταθερότητα, ενισχύοντας τις ανισότητες, με τα ισχυρά κοινωνικά στρώματα να απολαμβάνουν ευνοϊκότερη μεταχείριση από τις αρχές. Σκάνδαλα όπως αυτά της Siemens, της Novartis και της Μονής Βατοπεδίου αποκαλύπτουν τις αδικίες στη δικαιοσύνη, καθώς οι διαδικασίες για τα πολιτικά πρόσωπα ή τα ισχυρά συμφέροντα είναι αργές και περίπλοκες, ενώ οι κατώτεροι πολίτες αντιμετωπίζουν αυστηρότερες ποινές και ταχύτερες διαδικασίες. Η εγκληματολογική προσέγγιση, όπως υποστηρίζει ο Sutherland, αναδεικνύει την ανάγκη ανάλυσης και των εγκλημάτων των ισχυρών, όχι μόνο των κατώτερων τάξεων. Η ανάλυση του συντάγματος είναι επίσης σημαντική για την κατανόηση των προβλημάτων του νομοθετικού συστήματος και της δικαιοσύνης στην Ελλάδα. Η πολιτική διαφθορά και οι ανισότητες στο δικαστικό σύστημα αποδεικνύουν ότι οι θεσμοί δεν υπερασπίζονται την ισονομία, με συνέπειες για την κοινωνία και την οικονομία.

Λέξεις – Κλειδιά

Ισονομία, Επιλεκτικότητα, Λευκό Κολάρο, Σκάνδαλα, Διαφθορά, SIEMENS

«Equality and Political Corruption in Greece: The Contradiction through Scandals and Institutional Challenges»

George Tzompanakis

Abstract

Equality and political corruption are critical issues in the Greek political scene. Equality before the law, which ensures the equal treatment of all citizens according to the Constitution, is often violated in practice due to social, political, and economic conditions. Political corruption undermines institutional stability, reinforcing inequalities, with powerful social groups enjoying more favorable treatment from the authorities. Scandals such as those of Siemens, Novartis, and the Vatopedi Monastery reveal injustices in the justice system, as the processes for political figures or powerful interests are slow and complex, while ordinary citizens face harsher penalties and quicker proceedings. The criminological approach, as advocated by Sutherland, highlights the need to analyze the crimes of the powerful, not just those of lower classes. An analysis of the constitution is also important for understanding the problems within the legislative system and justice in Greece. Political corruption and inequalities within the judicial system demonstrate that institutions do not defend equality before the law, with consequences for society and the economy.

Keywords

Equality, Selectivity, White Collar, Scandals, Corruption, SIEMENS.

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	v
Abstract	vi
Περιεχόμενα.....	vii
Συντομογραφίες & Ακρωνύμια.....	ΙΣΦΑΛΜΑ! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
Εισαγωγή.....	1
1. Θεωρητικό Πλαίσιο.....	4
1.1 Μελέτη της Επιλεκτικότητας: Εννοιολογικές Προσεγγίσεις	4
1.2 Θεωρίες εγκληματολόγων	6
1.2.1 Επιλεκτικότητα του νόμου μέσα από την ανάλυση του Sutherland	6
1.2.2 Η συγκρουσιακή οπτική της Εγκληματολογίας.....	9
1.2.3 Κατασκευή ποινικού νόμου και επιλεκτική εφαρμογή σύμφωνα με τον Χαουαρντ Μπέκερ	10
1.3 Κριτική Εγκληματολογία και επιλεκτικότητα του νόμου	11
1.4 Εγκλήματα των ισχυρών	ΙΣΦΑΛΜΑ! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
1.4.1 Απο το έγκλημα του «λευκού κολάρου» στο υπερεθνικό έγκλημα.....	14
2. Η Ελλάδα με αυτοσκοπό τον εξευρωπαϊσμό	19
2.1 Η Εξέλιξη των Θεσμών στην Ελλάδα: Δημοκρατικές Προκλήσεις και Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση.....	19
2.1.1 Η βουλευτική ασυλία αναγκαίο μέτρο για την εξασφάλιση της δημοκρατίας..	19
2.2 Η Συνταγματική Εξέλιξη της Ελλάδας: Από τη Μεταπολίτευση στο σήμερα	20
2.2.1 Δομικές Αλλαγές με στόχο την Εξευρωπαϊστική πορεία	21
2.2.2 Η Εξέλιξη του Δικαστικού Συστήματος: ο ρόλος του ως θεσμικό αντίβαρο και προστάτης της Δημοκρατίας	22
2.3 Η Διεθνοποίηση και ο Εξευρωπαϊσμός της Ελλάδας: Προκλήσεις και Επιπτώσεις στην Οικονομική και Νομισματική Πολιτική.....	24
2.4 Η Παραχώρηση εξουσίας με στόχο τον Εξευρωπαϊσμό	25
2.5 Παγκοσμιοποίηση, με αποτέλεσμα την εξαγωγή διαφθοράς.....	26
2.6 Οι σκιώδεις ιδιωτικές χρηματοδότησης υποσκάπτουν την ισονομία.....	28
3. Πολιτικά σκάνδαλα και διαφθορά στην Ελλάδα	29
3.1 Σκάνδαλο και διαφθορά είναι έννοιες ταυτόσημες;	29
3.1.1 Μορφές διαφθοράς και κατηγοριοποίηση της	29
3.2 Σχέση Δικαιοσύνης και Πολιτικού Συστήματος	31
3.3 Σκάνδαλο SIEMENS.....	32
3.3.1 Επίτευξη συμφωνίας κατόπιν πιέσεων του Αμερικανικού τύπου;.....	35
3.3.2 Δίκη του Μονάχου αποκαλύψεις σχετικά με τη δράση της SIEMENS.....	36
3.3.3 Ποινές χάδι για τα στελέχη της Siemens και η εμπλοκή Ελλήνων πολιτικών...37	
3.4 Εξεταστική επιτροπή και τα αντίποινα της SIEMENS	37
3.4.1 Ελληνικές κυβερνήσεις υπό κατοχή της SIEMENS	38
3.5 Ατιμωρησία και αδυναμία της Δικαιοσύνης στην Ελλάδα	40
3.6 Αναφορά στα σκάνδαλα Novartis και Μονής Βατοπεδίου	42
3.6.1 Υπόθεση Novartis	42
3.6.2 Υπόθεση Βατοπεδίου	43
3.7 Ανασκόπηση των Ελληνικών σκανδάλων.....	45
4. Συμπεράσματα	47
4.1 Γενικά συμπεράσματα για την ισονομία	47

4.2	Συμπεράσματα για την Επιλεκτικότητα και οι Επιπτώσεις στην Ελληνική Κοινωνία	49
4.3	Κριτική Προσέγγιση γύρω από τη Διαφθορά,τη Δικαιοσύνη και την Ισονομία	50
4.4	Συσχετισμός Συμπεράσματος	52
	Βιβλιογραφία.....	53

Συντομογραφίες & Ακρωνύμια

ΠΚ	Ποινικός Κώδικας
Αρ	Άρθρο
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΚ	Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο
ΗΠΑ	Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
ΚΕΕ	Κρατικό - εταιρικό Έγκλημα
ΟΕ	Οργανωμένο Έγκλημα
ΣΥΡΙΖΑ	Συνασπισμός Ριζοσπαστικής Αριστεράς
ΠΑΣΟΚ	Πανελλήνιο Σοσιαλιστικό Κίνημα
ΝΔ	Νέα Δημοκρατία
ΔΣΔ	Δικαστικό Συμβούλιο Διαφθοράς
ΑΕΑΔ	Εθνική Αρχή Διαφάνειας
ΜΜΕ	Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης
ΤτΕ	Τράπεζα της Ελλάδος
ΟΝΕ	Οικονομική και Νομισματική Ένωση
ΟΗΕ	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
ΙΜΒ	Ιερά Μονή Βατοπεδίου

Εισαγωγή

Η ισονομία και η πολιτική διαφθορά αποτελούν δύο από τα πιο σημαντικά ζητήματα στη σύγχρονη ελληνική πολιτική σκηνή. Η ισονομία είναι θεμελιώδης αξία για τη δημοκρατία, ενώ η πολιτική διαφθορά επηρεάζει την ποιότητα των δημοκρατικών θεσμών και την κοινωνική εμπιστοσύνη στους πολιτικούς θεσμούς. Ωστόσο, η πραγματικότητα συχνά δείχνει μια πιο περίπλοκη εικόνα όσον αφορά την εφαρμογή αυτής της αρχής στην πράξη, λόγω των πολλών παραμέτρων που υπάρχουν οι οποίες είναι ικανές και μπορούν να επηρεάσουν την απονομή της δικαιοσύνης. Στην Ελλάδα, τα τελευταία χρόνια, έχουν εμφανιστεί πολλές περιπτώσεις διαφθοράς που περιλαμβάνουν πολιτικά πρόσωπα και σημαντικούς θεσμούς του κράτους, οι οποίες επηρεάζουν την κοινωνία σε πολλαπλά επίπεδα.

Η ιδέα της ισονομίας, σύμφωνα με την ελληνική έννομη τάξη, διασφαλίζει την ίση μεταχείριση όλων των πολιτών ενώπιον του νόμου και ότι όλοι έχουν το ίδιο δικαίωμα να τύχουν δίκαιης και ισότιμης μεταχείρισης από τη δικαιοσύνη. Αυτή η αρχή ενσωματώνεται στο Σύνταγμα της Ελλάδας, το οποίο εγγυάται την ισότητα των πολιτών και την απαγόρευση των διακρίσεων βάση του άρθρου 4. Παρ' όλα αυτά, πολλές φορές η εφαρμογή αυτής της αρχής είναι υποκειμενική και μπορεί σε κάποιο βαθμό να καθορίζεται από την διακριτική ευχέρεια των δικαστών που αποφασίζουν και παράλληλα να εξαρτάται από τις κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες που επικρατούν την συγκεκριμένη χρονική περίοδο. Στην ελληνική πραγματικότητα, η αρχή αυτή δοκιμάζεται από τη συστηματική παρουσία της πολιτικής διαφθοράς, φαινόμενο που διαβρώνει τη θεσμική σταθερότητα, υποσκάπτει την εμπιστοσύνη των πολιτών και ενισχύει την αίσθηση ανισότητας. Η πολιτική διαφθορά δεν είναι απλώς ένα ηθικό ζήτημα, αλλά επηρεάζει άμεσα τη λειτουργία του κράτους δικαίου, τη διαφάνεια και την απονομή δικαιοσύνης. Εξετάζοντας το ζήτημα της ισονομίας στην Ελλάδα, είναι αναγκαίο να αναλύσουμε διάφορες πτυχές της κοινωνικής, πολιτικής και νομικής πραγματικότητας της χώρας. Αυτό συμβαίνει καθώς η πραγματικότητα δείχνει πως υπάρχει ένα σύστημα που, ενώ θεωρητικά εξασφαλίζει την ισονομία, αντιθέτως διακρίνει τους πολίτες ανάλογα με την κοινωνική τους θέση, τις οικονομικές τους δυνατότητες και αλλά και από την πολιτική επιρροή που δέχονται.

Ένα από τα πιο προφανή παραδείγματα ανισοτήτων είναι η αντιμετώπιση των εγκλημάτων που διαπράττονται από ισχυρά πρόσωπα ή άτομα με κοινωνική και οικονομική επιρροή, σε σχέση με εκείνα που διαπράττονται από άτομα τα οποία ανήκουν στα κατώτερα κοινωνικά στρώματα. Αν και ο νόμος προβλέπει ακριβώς την ίδια αντιμετώπιση για όλους τους πολίτες, στην πράξη παρατηρούνται συχνά διαφορετικές αντιδράσεις και ποινές, ανάλογα με την κοινωνική ισχύ και την θέση που κατέχει ο δράστης. Τα σκάνδαλα διαφθοράς για παράδειγμα όπως είναι το σκάνδαλο της Siemens, της Novartis και το σκάνδαλο του Βατοπεδίου, στα οποία εμπλέκονται πρόσωπα από υψηλά κυβερνητικά επίπεδα ή ανήκουν σε επιχειρηματικούς κύκλους συχνά δεν οδηγούν σε άμεσες ποινικές συνέπειες ή οι διαδικασίες δίκης και απονομής δικαιοσύνης είναι εξαιρετικά αργές και πολύπλοκες σε σχέση με τον μέσο όρο αντίστοιχων υποθέσεων. Ενώ στην περίπτωση των κατώτερων κοινωνικών στρωμάτων, από την άλλη, οι διαδικασίες συχνά προχωρούν γρηγορότερα από τον μέσο όρο των υποθέσεων και οι ποινές πιθανότατα να είναι αυστηρότερες. Αυτό δημιουργεί την αίσθηση ότι οι ισχυροί της κοινωνίας δεν αντιμετωπίζουν την ίδια τιμωρία ή διαδικασίες απονομής δικαιοσύνης με τους άλλους πολίτες, κάτι που αμφισβητεί την ισότητα ενώπιον του νόμου. Για αυτό το λόγο, στην παρούσα εργασία αναλύεται πώς η διαφθορά παρεμβαίνει στην εφαρμογή της ισονομίας, επικεντρώνοντας στα προαναφερθέντα βασικά σκάνδαλα: της Siemens, της Novartis, της Μονής Βατοπεδίου. Το σκάνδαλο Siemens αφορά αθέμιτες πρακτικές δωροδοκίας που στόχευαν την εξασφάλιση δημόσιων συμβάσεων, φέρνοντας στο φως τις αδυναμίες των ελληνικών θεσμών και την αλληλεπίδρασή τους με πολιτικά και οικονομικά συμφέροντα. Η υπόθεση Novartis, από την άλλη, ανέδειξε τον τρόπο με τον οποίο φαρμακευτικές εταιρείες μπορούν να επηρεάσουν ολόκληρη τη διαμόρφωση της πολιτικής υγείας που θα χαραχθεί σε ένα κράτος μέσω δικτύων διαφθοράς. Τέλος, το σκάνδαλο της Μονής Βατοπεδίου υπογράμμισε την κατάχρηση θρησκευτικών και πολιτικών εξουσιών για προσωπικό όφελος, πλήττοντας την εμπιστοσύνη του κοινού στους θεσμούς.

Η έρευνα αυτή επιδιώκει να απαντήσει σε κρίσιμα ερωτήματα: Αρχικά πώς επηρεάζεται η ισονομία από την πολιτική διαφθορά; Ποια είναι η αντίδραση των θεσμών και της κοινωνίας στα συγκεκριμένα περιστατικά; Η προσπάθεια για την απάντηση των παραπάνω ερωτημάτων θα επιδιωχθεί μέσα από μια εγκληματολογική προσέγγιση, θα γίνει αναφορά στις εγκληματολογικές θεωρίες του Edwin Sutherland, ο οποίος θεμελίωσε

τις βάσεις της σύγχρονης κριτικής εγκληματολογίας. Η προσέγγιση του Sutherland διαφοροποίησε την εγκληματολογία, καθώς επικεντρώθηκε όχι μόνο στα εγκλήματα των κατώτερων κοινωνικών τάξεων, όπως συνέβαινε μέχρι τότε, αλλά και σε εκείνα των ισχυρών, κάτι που είχαν αγνοηθεί προηγουμένως. Επιπλέον, για την εξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων σχετικά με τις παραφωνίες του νομοθετικού συστήματος και της δικαιοσύνης στην Ελλάδα, θα γίνει μια αναφορά στις συνθήκες που επηρέασαν τη διαμόρφωση του ισχύοντος συντάγματος. Η κατανόηση της πολύ μεγάλης σημασίας που έπαιξαν οι εμπειρίες και τα βιώματα του Ελληνικού κράτους είναι κρίσιμη, καθώς το ελληνικό νομοθετικό πλαίσιο και το σύνταγμα, ως θεμέλιο της νομοθεσίας, επηρεάστηκαν σε μεγάλο βαθμό από τις δυσκολίες που πέρασε η χώρα. Για να προστατευθεί το κράτος από τις παθογένειες του παρελθόντος, έγιναν αποδεκτές νομοθετικές ρυθμίσεις που σε καμία περίπτωση δεν ενισχύουν την ισονομία, αλλά θεωρήθηκαν ως το αναγκαίο κακό. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι τα άρθρα 61 και 62 του συντάγματος, τα οποία αφορούν την ευθύνη υπουργών και βουλευτών, αποτελώντας μια προφανή παραβίαση της ισονομίας. Η ανάλυση των συγκεκριμένων υποθέσεων θα συνοδεύεται από μια ιστορική αναδρομή, με κύριο επίκεντρο την περίοδο μετά τη μεταπολίτευση, προκειμένου να εξεταστούν οι συνθήκες κάτω από τις οποίες διαμορφώθηκε η ελληνική νομοθεσία. Παράλληλα, θα αναζητηθούν πιθανά ελαφρυντικά για τις ενδεχόμενες νομοθετικές ανωμαλίες, οι οποίες δεν εξυπηρετούν την ισονομία, αλλά υπαγορεύονται με κατεύθυνση την προνομιακή μεταχείριση συγκεκριμένων κοινωνικών ομάδων.

Στη συνέχεια, θα εξεταστούν τα μέσα που χρησιμοποιούν οι ισχυροί για να εξασφαλίσουν τη συνέχιση της μη ισονομίας ή να αποτρέψουν την αναγνώρισή της από τους πολίτες. Αυτά τα μέσα περιλαμβάνουν τακτικές για τον αποπροσανατολισμό της κοινής γνώμης και την απόκρυψη της πραγματικότητας, στρατηγικές που ενισχύουν τη διαφθορά και το οργανωμένο έγκλημα. Επιπλέον, η συνεργασία μεταξύ κράτους και ιδιωτικών επιχειρήσεων με κύριο στόχο το κέρδος οδηγεί σε απώλειες τόσο σε ποσοτική όσο και ποιοτική βάση για τον πολίτη, με αρνητικές συνέπειες σε οικονομικό και κοινωνικό και βιοτικό επίπεδο. Τα θέματα που αναφέρονται συνθέτουν ένα σύνθετο πλαίσιο, το οποίο επιτρέπει την ανάλυση της εξουσίας, της διαφάνειας και της δικαιοσύνης στη σύγχρονη κοινωνία. Η εξέταση αυτών των ζητημάτων δεν περιορίζεται σε ακαδημαϊκή θεώρηση, αλλά είναι καθοριστική για την κατανόηση των προκλήσεων και των δυνατοτήτων που αντιμετωπίζουν τα δημοκρατικά συστήματα στην εποχή μας.

1. Θεωρητικό Πλαίσιο

1.1 Μελέτη της Επιλεκτικότητας: Εννοιολογικές Προσεγγίσεις

Ένα από τα βασικότερα θεμέλια για την ύπαρξη και τη σωστή λειτουργία ενός δημοκρατικού καθεστώτος είναι η ισονομία. Ο Αριστοτέλης είχε αναφέρει πως το μόνο σταθερό κράτος είναι αυτό όπου όλοι οι άνθρωποι είναι ίσοι ενώπιον του νόμου. Βασιζόμενοι στην εγκληματική θεωρία, ως επιλεκτικότητα ορίζεται η άνιση μεταχείριση του ποινικού συστήματος στο σύνολο του, με ιδιαίτερη έμφαση στην εξυπηρέτηση των ανώτερων κοινωνικών στρωμάτων, κατά τη διαδικασία θέσπισης, αλλά και κατά την πρακτική εφαρμογή του νόμου. Η επιλεκτικότητα εμφανίζεται, λοιπόν, σε όλες τις διαδικασίες παραβάσεων, νομοθέτησης αλλά και με όλες τις παραβάσεις οι οποίες έχουν να κάνουν με το σωφρονιστικό σύστημα, την αστυνομία¹, αλλά και με τα δικαστήρια, τα οποία έχουν ως κύριο τρόπο να εκδικάζουν τις εκάστοτε υποθέσεις σύμφωνα με την κοινωνική ή οικονομική θέση των εμπλεκόμενων προσώπων.² Στην ουσία αφορά μια συστημική ανισότητα που εμφανίζεται σε κάθε στάδιο της ποινικής διαδικασίας και βασίζεται σε ταξικά, φυλετικά ακόμα και βιολογικά κριτήρια. Επιπλέον στο πλαίσιο της επιλεκτικής εγκληματικότητας ανήκουν, η υπέρ-ποινικοποίηση των ομάδων που βρίσκονται σε μειονεκτική θέση αλλά και η υπό-ποινικοποίηση των ανωτέρων κοινωνικών ομάδων.³

Ανισότητες μπορούμε να συναντήσουμε στην πρωτογενή αλλά και στη δευτερογενή ποινικοποίηση. Με τον όρο πρωτογενής ποινικοποίηση εννοούμε συμπεριφορές οι οποίες θεωρούνται κοινωνικά επιβλαβείς και συνδέονται με δράστες που είναι από κατώτερες κοινωνικές τάξεις.⁴ Επιπλέον, συμπεριφορές όπου αφορούν δράστες που προέρχονται από ανώτερες κοινωνικές τάξεις ή πρόκειται να επιφέρουν μεγάλες κοινωνικές βλάβες, δεν ποινικοποιούνται καθόλου ή γίνεται με πιο ευνοϊκούς όρους. Στην ουσία καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι βασικό ρόλο στην άνιση μεταχείριση των δραστών παίζει η

¹ Βιδάλη, Σ. (2017), Πέρα από τα όρια: Η Αντεγκληματική Πολιτική σήμερα, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 78

² Βιδάλη, Σ. (2019), ΕΓΚΛΗΜΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑ, Αθήνα, Εκδόσεις Ε.Α.Π., σελ. 53

³ Weis Vegh, V., (2017), «Marxism and Criminology: A History of Criminal Selectivity: A History of Criminal Selectivity», Brill, Boston, σελ. 4

⁴ Καρύδης, Β., (2010), «Όψεις κοινωνικού ελέγχου στην Ελλάδα. Ηθικοί πανικοί, ποινική δικαιοσύνη», Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή, σελ. 110

κοινωνική θέση και όχι η κοινωνική βλάβη που δημιουργείται.⁵ Η Vegh Weis αναφέρει ότι η επιλεκτικότητα συνδέεται άμεσα με τη διαδικασία της εγκληματοποίησης, δηλαδή με τον τρόπο για τον οποίο μια συμπεριφορά θεωρείται έγκλημα μέσω νομοθετικής πράξης.⁶ Η επιλεκτικότητα του νόμου συναντάται στην πρωτογενή εγκληματοποίηση που αφορά την παραγωγή του νόμου αλλά και στη δευτερογενή εγκληματοποίηση που αφορά την εφαρμογή του νόμου. Αυτό συμβαίνει γιατί οι ελίτ κοινωνικές ομάδες, λόγω της θέσης τους, έχουν τη δυνατότητα να επηρεάσουν τη διαδικασία παραγωγής νόμων όπως και τους φορείς που επιβάλουν τους νόμους, για το δικό τους καλό. Οι δράστες οι οποίοι χαρακτηρίζονται ισχυροί έχουν εμφανέστατα μεγαλύτερη εξουσία από ότι τα θύματα τους, γεγονός που οδηγεί στην ατιμωρησία τους.⁷

Ένα θεμελιώδες σημείο αναφοράς για την προστασία των ανθρώπινων δικαιωμάτων είναι η Οικουμενική Διακήρυξη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα του 1948, η οποία εγκρίθηκε αμέσως μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, και η οποία αποτελεί βασικό πυλώνα για τη διαμόρφωση της διεθνούς νομοθεσίας στον τομέα αυτό.⁸ Η ίδρυση του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) ακολούθησε μετά την τραυματική εμπειρία του παγκόσμιου πολέμου, με σκοπό να προστατεύσει την ανθρωπότητα από παρόμοιες φρικαλεότητες στο μέλλον. Ένα από τα πρώτα βήματα για την αποκατάσταση της ανθρώπινης αξιοπρέπειας μέσω της υιοθέτησης της Οικουμενικής Διακήρυξης, η οποία περιλαμβάνει 30 άρθρα που αναγνωρίζουν τα δικαιώματα κάθε ανθρώπου, ανεξαρτήτως εθνικότητας, φύλου ή θρησκείας. Στο 7ο άρθρο της Διακήρυξης, υπογραμμίζεται το δικαίωμα του κάθε ατόμου να αντιμετωπίζεται ισότιμα από το νόμο και να απολαμβάνει ίση προστασία από αυτόν, τονίζοντας πως οποιαδήποτε διάκριση συνιστά παραβίαση αυτής της θεμελιώδους αρχής.⁹ Το ίδιο δικαίωμα αποτυπώνεται και στο ελληνικό Σύνταγμα, συγκεκριμένα στο άρθρο 4, το οποίο αναφέρεται στην ισονομία και την υποχρέωση του κράτους να εξασφαλίσει την

⁵ Weis Vegh, V., (2017), «Marxism and Criminology: A History of Criminal Selectivity: A History of Criminal Selectivity», Brill, Boston, σελ. 5-7

⁶ Αλοσκόφης, Ο., (2021), «Ποινική επιλεκτικότητα: μία μακρο-ιστορική θεώρηση από τη Valeria Vegh Weis», σε Crime Times, τεύχος Μαρτίου, διαθέσιμο στο: [Ποινική επιλεκτικότητα: μία μακρο-ιστορική θεώρηση από τη Valeria Vegh Weis – Crime Times](https://www.unric.org/el/%CE%BF%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CF%85%CE%BC%CE%B5%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%B7-%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%B7%CF%81%CF%85%CE%BE%CE%B7-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B1-%CE%B1%CE%BD%CE%B8%CF%81%CF%89%CF%80%CE%B9-2/)

⁷ Χουλιάρης, Α. (2019), Εγκληματικότητα των ισχυρών: Εγκληματολογική θεωρία και ποινική προβληματική, σε Βιδάλη Σ./ Κουλούρης Ν. Κ./ Παπαχαλαράμους Χ. «Εγκλήματα των ισχυρών: Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα». Αθήνα: Εκδόσεις ΕΑΠ, σελ. 73

<https://unric.org/el/%CE%BF%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CF%85%CE%BC%CE%B5%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%B7-%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%B7%CF%81%CF%85%CE%BE%CE%B7-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B1-%CE%B1%CE%BD%CE%B8%CF%81%CF%89%CF%80%CE%B9-2/>

⁹ **Άρθρο 7 οικ. Διακήρυξη 1948** «Όλοι είναι ίσοι απέναντι στον νόμο και έχουν δικαίωμα σε ίση προστασία του νόμου, χωρίς καμία απολύτως διάκριση. Όλοι έχουν δικαίωμα σε ίση προστασία από κάθε διάκριση που θα παραβίαζε την παρούσα Διακήρυξη και από κάθε πρόκληση για μια τέτοια δυσμενή διάκριση.»

ίση μεταχείριση όλων των πολιτών του, ανεξαρτήτως κοινωνικής θέσης ή οποιασδήποτε άλλης διάκρισης.¹⁰ Ωστόσο, ενώ το Σύνταγμα παρέχει το νομικό θεμέλιο για την εξασφάλιση της ισονομίας, παραμένει το ερώτημα αν πράγματι όλοι οι πολίτες αντιμετωπίζονται εξίσου ενώπιον του νόμου.

1.2 Θεωρίες εγκληματολόγων

Η διαδικασία εγκληματοποίησης, είναι άμεσα συνδεδεμένη με την επιλεκτικότητα του νόμου, σε πρώτο στάδιο κατά την δημιουργία της νομοθεσίας που ορίζονται οι εγκληματικές πράξεις και σκιαγραφείται το προφίλ του εγκληματία, ενώ σε δεύτερο στάδιο κατά την εφαρμογή της νομοθεσίας από τους ίδιους τους φορείς που είναι υπεύθυνοι να επιβάλλουν την νομοθεσία. Το κύριο αρνητικό, είναι ότι η διαδικασία εγκληματοποίησης δεν είναι μία διαδικασία αμερόληπτη, γιατί πολύ απλά αυτός που καλείται να νομοθετήσει θα ανήκει στα ανώτερα κοινωνικά στρώματα. Όμως ας δεχτούμε το ιδανικό σενάριο ότι δεν έχει δόλο ούτε να αδικήσει αλλά ούτε να ευνοήσει τα άτομα της κοινωνικό οικονομικής ισχύος του. Το πιθανότερο αν όχι το βέβαιο είναι ότι δεν μπορεί να συμμεριστεί τα προβλήματα των κατώτερων κοινωνικών στρωμάτων αφού τα αγνοεί και τελικά η νομοθέτηση θα πραγματοποιηθεί σε βάρος αυτών των ομάδων που δεν έχουν καν την δυνατότητα να εκφράσουν και να κάνουν γνωστή την άποψη τους. Άρα η επιλεκτικότητα συναντάται και κατά το στάδιο της νομοθέτησης, αλλά και κατά το στάδιο εφαρμογής του νόμου.¹¹ Όλες οι εγκληματολογικές θεωρίες ασχολήθηκαν ιδιαίτερα με την επιλεκτικότητα του ποινικού συστήματος και πολλοί εγκληματολόγοι παρατήρησαν και σχολίασαν την επιλεκτική χρήση του νόμου. Παρακάτω, θα εξεταστούν οι διάφορες θεωρίες γνωστών εγκληματολόγων, για την έννοια του εγκλήματος, η οποία συχνά αμφισβητείται.

1.2.1 Επιλεκτικότητα του νόμου μέσα από την ανάλυση του Sutherland

Ο Sutherland θεωρείται ένας από τους σημαντικότερους εγκληματολόγους του 20^{ου} αιώνα, και η προσέγγισή του στο έγκλημα στηρίζεται στις θεωρίες της Σχολής του Σικάγο. Από το 1939, ο Sutherland άρχισε να αμφισβητεί την επικρατούσα αντίληψη στην Εγκληματολογία, διότι παρατήρησε ότι τα εγκλήματα δεν περιοριζόντουσαν μόνο στα

¹⁰ <https://www.hellenicparliament.gr/vouli-ton-ellinon/to-politevma/syntagma/article-4/>

¹¹ Chambliss, W., Zatz, M., (1993), «Making Law: The State, the Law, and Structural Contradictions», Indiana University Press, USA, p.261-263

κατώτερα κοινωνικά στρώματα, αλλά γινόντουσαν και από πολίτες που βρισκόντουσαν σε ανώτερα στρώματα. Μέσα από αυτή την παρατήρηση, διαμόρφωσε τη θεωρία του λευκού κολάρου¹².

Ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά που διέκρινε ο Sutherland, αφορούσαν την επιλεκτικότητα του νόμου όταν οι εγκληματίες ήταν άτομα που βρίσκονταν σε θέση ισχύος σε σύγκριση με άτομα που αποτελούσαν μειονότητα. Κατά το Sutherland, ο οποιοσδήποτε μπορεί να είναι εγκληματίας, ανεξάρτητα από τη φτώχεια ή την κοινωνική του θέση, κάνοντας το έγκλημα ένα φαινόμενο που ξεπερνά τις κοινωνικές τάξεις. Παρ' όλα αυτά, η αντιμετώπιση των εγκληματιών από τα ανώτερα στρώματα είναι πολύ πιο ευνοϊκή.

Αν αναλογιστούμε ότι εγκληματίες της υψηλής κοινωνίας πολλές φορές δε θεωρούνται καν εγκληματίες στη συνείδηση του μέσου ανθρώπου, με αποτέλεσμα τα εγκλήματα τους να περνάνε απαρατήρητα ή να μην αναγνωρίζονται καν σαν έγκλημα σε ορισμένες περιπτώσεις και να επιβάλλονται κυρίως διοικητικές ποινές, οι οποίες αντιμετωπίζονται κυρίως από το αστικό και το διοικητικό δίκαιο και όχι στο ποινικό¹³.

Μέσα από τις αναλύσεις του ο Sutherland, υποστήριζε επίσης ότι το έγκλημα μπορεί να μαθαίνεται μέσα από τις κοινωνικές συναναστροφές που έχει κάποιος, καθώς το έγκλημα σαν συμπεριφορά προϋπήρχε, άρα είναι και προγενέστερο του νόμου. Κατέληξε ότι μια συμπεριφορά εγκληματοποιείται όταν όλοι την αντιμετωπίζουν ως τέτοια¹⁴. Ο Sutherland βασισμένος στη θεωρία του Charles Cooley, η οποία αναφέρει ότι η παραβατικότητα δεν αποτελεί έμφυτο στοιχείο/χαρακτηριστικό ενός ανθρώπου, αλλά επηρεάζεται και διαμορφώνεται από το περιβάλλον του, ανέπτυξε τη θεωρία των διαφορικών συναναστροφών. Υποστήριζε πως εάν ένα άτομο συναναστρέφεται κυρίως με άτομα όπου οι απόψεις τους προτρέπουν την παράβαση του νόμου και λιγότερο με απόψεις που ενισχύουν το σεβασμό, είναι φυσικό να παρουσιάσει εγκληματική συμπεριφορά¹⁵. Πιο αναλυτικά εξήγησε ότι το έγκλημα είναι μια συμπεριφορά, η οποία αποκτάται μέσω της κοινωνικοποίησης και της επικοινωνίας, με κάθε άτομο στην κοινωνία να αφομοιώνει το

¹² Βιδάλη Σ., Κουλούρης Ν., Παπαχαράλαμπος Χ. (2019). Εγκλήματα των Ισχυρών. Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα. Αθήνα, Εκδόσεις Ε.Α.Π., σελ. 24

¹³ Βιδάλη, Σ. (2019), ΕΓΚΛΗΜΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑ, Αθήνα, Εκδόσεις Ε.Α.Π., σελ. 41

¹⁴ Sutherland, E. H. (1944), «Is "White Collar Crime" Crime?», American Sociological Review. Annual Meeting Papers, p.113.

¹⁵ Βασιλαντωνοπούλου, Β. (2014), «Λευκά κολάρα» και οικονομικό έγκλημα. Κοινωνική βλάβη και αντεγκληματική πολιτική», Αθήνα, Π. Ν. Σάκκουλας, σελ.73

πολιτιστικό σύστημα στο οποίο ανήκει και περιβάλλεται. Μπορεί να αναφερθεί ότι η διαδικασία μάθησης του εγκλήματος είναι παρόμοια με αυτή της γενικής μάθησης. Κάποιος θα αναπτύξει παραβατική συμπεριφορά όταν έχει περισσότερες επαφές με παραβατικά άτομα, παρά με εκείνα που είναι μη παραβατικά. Συνοψίζοντας, η συμπεριφορά ενός ανθρώπου επηρεάζεται από την κοινωνική γνώση που έχει αποκομίσει από το περιβάλλον του και εν συνεχεία από την αντίληψη που έχει διαμορφώσει κοινωνικά¹⁶.

Μέσω των θεωριών που ανέπτυξε ο Sutherland, δημιουργήθηκαν αμφιβολίες και αμφισβητήσεις στον τρόπο που αντιμετώπιζαν το έγκλημα μέχρι τότε. Οδηγήθηκαν αρχικά στην απόρριψη της έννοιας του παθολογικού εγκληματία και αποδέχτηκαν ότι εγκληματικότητα μπορεί να υφίσταται ακόμη και στα ανώτερα κοινωνικά στρώματα. Αυτή η προσέγγιση οδήγησε μετέπειτα σε προβληματισμό σχετικά με την επιλεκτικότητα του νόμου και απασχόλησε αργότερα αρκετούς εγκληματολόγους, καθώς και διάφορες εγκληματικές θεωρίες.

Δύο εγκληματολόγοι που βασίστηκαν στις αρχές που είχε διατυπώσει ο Edwin Sutherland και ήταν οι κύριοι υπεύθυνοι για την ανάδειξη των εγκλημάτων, που προέρχονται από τις επιχειρήσεις, ήταν οι Richard Quinney και Marshall Clinard. Είναι άξιο να σημειωθεί ότι ο Marshall Clinard ήταν ο πρώτος που ασχολήθηκε με την ιδέα του Sutherland και μπήκε στην διαδικασία να ερευνήσει εμπειρικά τα εγκλήματα λευκού κολάρου, ενώ ένα χρόνο αργότερα ασχολήθηκε με την ίδια ιδέα και ο Donald Cressey. Οι Richard Quinney και Marshall Clinard αμφοτέρωθεν ξεχώρισαν τα εταιρικά εγκλήματα από τα εγκλήματα του λευκού κολάρου, τονίζοντας την ειδοποιό διαφορά μεταξύ των δύο κατηγοριών εγκλημάτων ότι τα εγκλήματα του λευκού κολάρου διαπράττονται από τα άτομα για δικό τους προσωπικό όφελος ενώ τα εταιρικά εγκλήματα διαπράττονται από τα στελέχη των επιχειρήσεων προς όφελος των επιχειρήσεων. Η σημασία των εταιρικών εγκλημάτων αυξάνεται συνεχώς καθώς το ίδιο αυξητική πορεία έχει και η δυναμική των εταιριών σε παγκόσμιο επίπεδο δυναμικής και επομένως τα συγκεκριμένα εγκλήματα αποκτούν όλο και μεγαλύτερη σημασία και ενδιαφέρον για μελέτη.

¹⁶ Βιδάλη, Σ. (2013), «Εισαγωγή στην Εγκληματολογία», Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 119-120

1.2.2 Η συγκρουσιακή οπτική της Εγκληματολογίας

Ένας από τους βασικούς εκφραστές των συγκρουσιακών θεωριών είναι ο George Vold, ο οποίος εστίασε τόσο στη σύγκρουση ανάμεσα σε διαφορετικές κοινωνικές ομάδες όσο και στην έννοια της εγκληματοποίησης, κατά πόσο δηλαδή αποδεχόμαστε κάποιο άτομο σαν εγκληματία. Ο Vold εισάγει τον όρο «εγκληματοποίηση» για να εξηγήσει τους όρους με τους οποίους κάποιος αποκτά την ταυτότητα του εγκληματία. Με τον τρόπο αυτό, αμφισβητεί την άποψη ότι υπάρχει οντολογική διαφορά μεταξύ του εγκληματία και των άλλων μελών της κοινωνίας¹⁷. Θεωρεί ότι η κοινωνική σύγκρουση αποτελεί ένα αναπόφευκτο στοιχείο της κοινωνίας και ότι η κοινωνική τάξη προκύπτει μέσα από συμβιβασμούς και διαπραγματεύσεις, ανάμεσα σε κοινωνικές ομάδες με διαφορετικά συμφέροντα. Ορισμένες κατηγορίες συγκρούσεων, όπως είναι οι πολιτικές διαμαρτυρίες, οι αντιπαραθέσεις μεταξύ ανταγωνιστικών ενώσεων, εργασιακών διαφορών ακόμη και φυλετικές ή εθνοτικές συγκρούσεις, δεν καταλήγουν πάντα στην ιδιότητα του εγκληματία. Αυτό δείχνει ότι η αναγνώριση της εγκληματικότητας δε γίνεται πάντα με τον ίδιο τρόπο για όλη την κοινωνία, καθώς εξαρτάται από τις ανισότητες στην κατανομή της εξουσίας. Γι αυτό το λόγο οι σχέσεις εξουσίας, επηρεάζουν τη διαδικασία της νομοθέτησης, άρα και την ίδια την εγκληματολογία¹⁸.

Ο Όστιν Τερκ ως ένας άλλος εκφραστής της θεωρίας των κοινωνικών συγκρούσεων, αναφέρεται στην επιλεκτική χρήση του νόμου, καθώς υποστηρίζει συμφέροντα συγκεκριμένων κοινωνικών ομάδων. Αναφέρει πως η διαδικασία της εγκληματοποίησης σχετίζεται με τους φορείς της εξουσίας και την επιρροή που έχουν οι ίδιοι μέσω του νόμου¹⁹. Μέσα από τη θεωρία που ανέπτυξε ο Τέρκ γύρω από την εγκληματοποίηση, εστίασε στους παράγοντες που μπορούν να οδηγήσουν σε σύγκρουση και οδηγήθηκε στο συμπέρασμα ότι η εγκληματοποίηση εξαρτάται από τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνονται το γεγονός οι υπεύθυνοι της εφαρμογής του νόμου, από τη δύναμη που έχουν οι ίδιοι, από την ισχύ που έχουν τα άτομα στα οποία στρέφεται ο νόμος, αλλά και από τις πιθανότητες που έχουν να πετύχουν τα μέτρα που επέβαλαν οι αρχές. Σε περίπτωση που η πιθανότητες αυτές δεν έχουν ρεαλιστικά αποτελέσματα, ενισχύεται η εγκληματοποίηση. Η θέση του Τέρκ έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, καθώς υποστηρίζει ότι το

17 Bernard, T., Snipes, J., Gerould, A., Vold, G., (2015) Vold's Theoretical Criminology, Oxford University Press, Οξφόρδη · Βιδάλη, ό.π., σ. 178

18 Βιδάλη Σ., Κουλούρης Ν., Παπαχαλαράμπος Χ. (2019). Εγκλήματα των Ισχυρών. Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα. Αθήνα, Εκδόσεις Ε.Α.Π., σελ. 30-31

19 Βιδάλη, Σ. (2013), « Εισαγωγή στην Εγκληματολογία », Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 174

να χαρακτηριστεί κάποιος ως εγκληματίας μπορεί να εξαρτηθεί από τα υποθετικά ή πραγματικά χαρακτηριστικά του και όχι για την πραγματική συμπεριφορά του. Επομένως, υποστηρίζει πως το τι είναι κάποιος είναι πιο σημαντικό από το τι έκανε²⁰.

Τέλος, ο Richard Quinney, εμβληματικό πρόσωπο της Αμερικανικής Εγκληματολογίας, υποστήριξε την άποψη ότι η εφαρμογή του νόμου είναι υπέρ ατόμων τα οποία έχουν ισχύ και εξουσία, είναι ευνοημένοι σε περίπτωση σύγκρουσης²¹. Ανέφερε, ότι η διαδικασία κατά την οποία μια πράξη χαρακτηρίζεται εγκληματική, στην ουσία είναι μια πολιτική διαδικασία και εμπλέκονται άτομα τα οποία μπορούν να χρησιμοποιήσουν τα συμφέροντά τους για να διαμορφώσουν πολιτικές πρακτικές²². Σαν φορείς εξουσίας εννοεί όλους όσους μπορούν να κάνουν χρήση του νόμου και να επιβάλλουν κυρώσεις όταν υπάρχουν συγκρούσεις μεταξύ των πιο αδύναμων κοινωνικών ομάδων και όσων εκπροσωπούν την εξουσία. Ο Quinney, οδηγήθηκε στο συμπέρασμα, ότι η ανθρώπινη συμπεριφορά σαν έγκλημα και η χρήση των νόμων από ισχυρά κοινωνικά άτομα, είναι δύο βασικοί παράγοντες που συνδέονται με την κοινωνική πραγματικότητα του εγκλήματος. Με βάση τα συμφέροντα του κοινωνικού συνόλου μπορεί να εφαρμοστεί ο νόμος και να χρησιμοποιείται σωστά ώστε να διασφαλιστεί ότι δε θα υπάρχουν συσχετισμοί πολιτικοοικονομικού περιεχομένου. Μέσω της δημόσιας τάξης, διασφαλίζεται ο έλεγχος, αλλά και τον τρόπο όπου η κατώτερη τάξη ενσωματώνεται στην εγκληματικότητα²³.

1.2.3 Κατασκευή ποινικού νόμου και επιλεκτική εφαρμογή σύμφωνα με τον Χάουαρντ Μπέκερ

Η συμβολή του Χάουαρντ Μπέκερ είναι καθοριστική για την διαδικασία κατασκευής του ποινικού νόμου. Ο Μπέκερ υποστηρίζει πως όταν μια ισχυρή κοινωνική ομάδα η οποία θέλει να προωθήσει τα συμφέροντά της, βρίσκει τρόπο να τα παρουσιάσει με τρόπο τέτοιο ώστε να θεωρούνται κοινό πρόβλημα και το επικοινωνεί μέσω κάποιων κοινών αξιών. Αυτή η ομάδα λοιπόν ξεκινά μια «σταυροφορία» ηθικής (moral entrepreneurship), παρουσιάζοντας στους άλλους το πρόβλημα σαν κοινό και με σκοπό να τους πείσει πως οι κινήσεις τους γίνονται για να λυθούν τα προβλήματα όλων. Προκειμένου να πετύχει το

²⁰ Βιδάλη Σ., Κουλούρης Ν., Παπαχαλαράμπος Χ. (2019). Εγκλήματα των Ισχυρών. Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα. Αθήνα, Εκδόσεις Ε.Α.Π., σελ. 31

²¹ Βιδάλη, Σ. (2013), «Εισαγωγή στην Εγκληματολογία», Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 176

²² Quinney, R. (1964), «The Study of White-Collar Crime: Toward A Reorientation in Theory and Research», Journal of Criminal Law and Criminology, Vol. 55(3), pp. 203-205, available at: <https://scholarlycommons.law.northwestern.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=5230&context=jclc>

²³ Quinney, R. (1964), «The Study of White-Collar Crime: Toward A Reorientation in Theory and Research», Journal of Criminal Law and Criminology, Vol. 55(3), pp. 208-212, available at: <https://scholarlycommons.law.northwestern.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=5230&context=jclc>

σκοπό της, κάνει επίκληση στην αυθεντία και χρησιμοποιεί απόψεις «ειδικών» και προσπαθεί να συνεργαστεί με άλλες ομάδες που έχουν κοινά συμφέροντα. Παράλληλα χρησιμοποιεί τα ΜΜΕ ώστε να προβάλει το ζήτημα και να εξασφαλίσει ευνοϊκότερη αντιμετώπιση και ασκεί πίεση στις εκάστοτε κυβερνήσεις ώστε να δράσουν άμεσα και να εφαρμόσουν τον κανόνα που τους βολεύει. Οι φορείς που εφαρμόζουν το νόμο στρέφουν την προσοχή τους σε παραβάτες, οι οποίοι δεν έχουν γνωριμίες, άρα δεν μπορούν να έχουν επιρροή και να επηρεάσουν την πορεία της υπόθεσης. Λόγω του ότι ο όγκος των υποθέσεων είναι μεγάλος, οι εφαρμοστές δίνουν προτεραιότητα με βάση έξω-νομικούς παράγοντες όπως είναι η δωροδοκία ή η πολιτική επιρροή. Ο Μπέκερ, λοιπόν, αναφέρει ότι η ύπαρξη ενός κανόνα δε διασφαλίζει και την ισότιμη εφαρμογή του νόμου από τους φορείς.²⁴ Η διαδικασία δημιουργίας ποινικών νόμων, είναι πολιτική και αφορά συγκρούσεις μεγάλων συμφερόντων, οι οποίες επηρεάζουν την πραγματική εφαρμογή των νόμων αυτών. Συμπεραίνουμε, λοιπόν, πως οι ποινικοί νόμοι εμφανίζοντας ένα κανονιστικό πλαίσιο το οποίο ενισχύει κάποιες αξίες και αντιλήψεις των κοινωνικών τάξεων, βοηθούν στη διατήρηση και τη διαιώνιση των ήδη υπάρχουσών σχέσεων μεταξύ εξουσίας και τάξης, όπως το επιθυμούν οι ισχυροί.

1.3 Κριτική Εγκληματολογία και επιλεκτικότητα του νόμου

Στις αρχές της δεκαετίας του 1970 έκανε την εμφάνισή της η Κριτική Εγκληματολογία. Μέχρι τότε εστίαζαν στους εγκληματίες χαμηλών κοινωνικών τάξεων, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στα χαρακτηριστικά του δράστη και όχι αυτού καθαυτού στο έγκλημα. Η Κριτική Εγκληματολογία δεν οριοθετείται στα κλασσικά εγκλήματα που αναγνωρίζονται από το νόμο, αλλά δίνει μεγάλη σημασία και αναλύει την κοινωνική βλάβη που μπορεί να προκαλέσει. Δίνει μεγάλη σημασία στην κοινωνική δικαιοσύνη αντί στην ποινική δικαιοσύνη και διαμορφώνει μια άποψη γύρω από τα ανθρώπινα δικαιώματα, αντί να επικεντρώνεται στην περιφρούρηση της κοινωνίας από το έγκλημα²⁵. Αν και τα εγκλήματα των ισχυρών συνεχίζουν να αντιμετωπίζονται ευνοϊκότερα, παρατηρήθηκε ότι κάποιες φορές προκαλούν πολύ μεγαλύτερες βλάβες στο κοινωνικό σύνολο, σε σχέση με εγκλήματα που προέρχονται από κατώτερα κοινωνικά στρώματα. Γενικώς, υπάρχει μία τάση να ποινικοποιούνται πράξεις που διαπράττονται από κατώτερα κοινωνικά στρώματα

²⁴ Βιδάλη Σ., Κουλούρης Ν., Παπαχαλαράμπος Χ. (2019). Εγκλήματα των Ισχυρών. Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα. Αθήνα, Εκδόσεις Ε.Α.Π., σελ. 28-29

²⁵ Βιδάλη Σ., Κουλούρης Ν., Παπαχαλαράμπος Χ. (2019). Εγκλήματα των Ισχυρών. Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα. Αθήνα, Εκδόσεις Ε.Α.Π., σελ. 34

και περιθωριοποιημένες ομάδες και όχι απλά η ποινικοποίηση απλά πράξεων που θίγουν τα έννομα αγαθά. Το οξύμωρο είναι ότι κατά την νομοθέτηση πράξεις που προκαλούν τεράστια βλάβη στο κοινωνικό σύνολο δεν ποινικοποιούνται, διατηρούνται στο «αυρόβλητο» και αφορούν εξ ολοκλήρου θέσεις ευθύνης που έχουν μεγάλη δυνατότητα να διαπράξουν παράνομες πράξεις άνευ τιμωρίας. Την δυνατότητα αυτή την έχει δώσει πρωτίστως ο νομοθέτης με τα νομοθετικά κενά που έχει επιτρέψει να υπάρξουν προς όφελος κοινωνικά ισχυρών ομάδων όπως πολιτικών ή κρατικών αξιωματούχων ή άτομα που έχουν την δύναμη να επηρεάζουν τα κέντρα λήψης αποφάσεων. Όμως για αυτές τις κατηγορίες που προαναφέρθηκαν όπως περιγράφει και ο ποινικός κώδικας στο γενικό μέρος στο άρθρο 1 αλλά και το σύνταγμα της Ελλάδος στο άρθρο 7 (καμία ποινή χωρίς νόμο) άρα εφόσον δεν τυποποιούνται ως εγκλήματα δεν μπορεί να αποδοθεί σε αυτούς και η ιδιότητα του εγκληματία.²⁶ Συνήθως τα εγκλήματα των ισχυρών ακόμη και όταν τυποποιείται κάποιος νόμος και τιμωρούνται οι ποινές δεν είναι ανάλογες της βλάβης που έχουν προκαλέσει συνήθως στο διοικητικό και στο αστικό και όχι από το ποινικό δίκαιο.²⁷ Στα εγκλήματα των ισχυρών μπορεί να συμπεριλαμβάνεται και το ίδιο το κράτος, με ενεργητικό τρόπο ή ακόμη και με την παθητή στάση μπορεί να κρατά με αποτέλεσμα βρίσκεται και εκείνο στην θέση του εγκληματία με ιδιαίτερα βλαπτικές συνέπειες για το κοινωνικό σύνολο. Τα εγκλήματα των ισχυρών λόγω της ιδιαίτερης κοινωνικής τάξης του εγκληματία πέρα από την επιλεκτικότητα του νόμου που μπορεί να παρατηρείτε υπέρ τους όταν τυποποιείται νόμος που τους περιλαμβάνει, η γνώση των περιστάσεων της νομοθεσίας από την πλευρά των ισχυρών, βοηθά ώστε να εκμεταλλεύονται τα νομικά παραθυράκια και είτε να μην τιμωρούνται αφού γνωρίζουν τον τρόπο να μην συλληφθούν είτε να πέφτουν στα μαλακά.

Ο Richard Quinney, όπως αναφέραμε και πιο πάνω, ασχολήθηκε με την επιλεκτικότητα του νόμου. Σύμφωνα με τον Quinney η κοινωνική τάξη του εγκληματία φαίνεται να επηρεάζει την δικαιοσύνη. Σε μία καπιταλιστική κοινωνία, για να προστατευτεί η κυρίαρχη τάξη, υπάρχουν διάφορα μέσα διασφάλισης, όπως ο νόμος. Έτσι, η κυρίαρχη τάξη παραμένει ισχυρή, ενώ οι κατώτερες κοινωνικές τάξεις συνεχίζουν να χειραγωγούνται. Ορισμένες εγκληματικές πράξεις πολλές φορές δεν αναγνωρίζονται ως έγκλημα και κατά συνέπεια δεν τιμωρούνται από το νόμο. Ο Quinney επισήμανε ότι ο

²⁶ <https://www.hellenicparliament.gr/vouli-ton-ellinon/to-politevma/syntagma/article-7/> Σύνταγμα Ελλάδος αρ.7

²⁷ <https://www.lawspot.gr/nomikes-plirofories/nomothesia/pk/arthro-1-poinikos-kodikas-kamia-poini-horis-nomo>
Ποινικός Κώδικας αρ 1

νόμος λειτουργεί επιλεκτικά, τόσο στη νομοθέτηση του όσο και στην εφαρμογή του, με την κοινωνική τάξη του δράστη να καθορίζει τη μεταχείριση του.

Ένας ακόμη εμβληματικός εκπρόσωπος της Κριτικής Εγκληματολογίας είναι ο Chambliss, ο οποίος επισήμανε και αυτός από τη μεριά του τη διαφορετική αντιμετώπιση που είχαν οι ισχυροί έναντι των κατώτερων κοινωνικών ομάδων, καθώς υπάρχει μια στενή σχέση ανάμεσα στον τρόπο διαμόρφωσης του νόμου και της ταξικής δομής της κοινωνίας. Ο Chambliss υποστήριξε ότι ο νόμος δεν αντικατοπτρίζει το κοινό αίσθημα δικαίου, και ότι ο πραγματικός σκοπός του δεν ταυτίζεται συνήθως με τα αποτελέσματα που εφαρμόζονται.²⁸ Σύμφωνα με τις απόψεις του, στο καπιταλιστικό σύστημα, υπάρχουν αρκετές κοινωνικές διαφορές/αντιφάσεις. Έτσι, οι καπιταλιστές έχουν τη δυνατότητα να προάγουν τα συμφέροντά τους και να επηρεάζουν μέχρι και τον ποινικό νόμο ώστε να τους εξυπηρετεί, διασφαλίζοντας ατιμωρησία για τα εγκλήματα τους. Μέσα από την ατιμωρησία που επικρατεί γύρω από τα εγκλήματα του «λευκού κολάρου», σημαντικό ρόλο παίζει το κράτος, το οποίο αντί να καταπολεμά τέτοιες περιπτώσεις, συνήθως τις διευκολύνει και δημιουργεί συναλλαγές με τους δράστες. Σε αντίθεση με την αντιμετώπιση που έχει το κράτος σε ζητήματα που αφορούν κατώτερες κοινωνικές ομάδες, στις οποίες εφαρμόζει όλη του την αυστηρότητα.

Συνοψίζοντας, βλέπουμε πως όλες οι εγκληματολογικές θεωρίες που αναπτύξαμε, σχολίασαν την επιλεκτικότητα του νόμου όσον αφορά τα εγκλήματα των ισχυρών σε αντίθεση με των κατώτερων κοινωνικά εγκληματιών. Είδαμε πως οι συγκρουσιακές θεωρίες, που αναλύουν τις συγκρούσεις των κοινωνικών ομάδων, έχουν ως αποτέλεσμα να υπερισχύουν οι ισχυροί και να μην τους αποδίδεται η ταυτότητα του εγκληματία. Καταλήγοντας στην Κριτική Εγκληματολογία, η οποία όχι μόνο παρατήρησε την επιλεκτικότητα του νόμου, τόνισε και τη συγκάλυψη του κράτους σε αυτή τη λειτουργία, το οποίο ευνοεί τους ισχυρούς είτε γιατί δεν τους καταλογίζει κάποια κατηγορία είτε προωθώντας τα συμφέροντά τους προς όφελος δικό του.

1.4 Εγκλήματα των ισχυρών

Τα εγκλήματα που διαπράττονται από άτομα ισχυρά, αποτελούν μια ξεχωριστή κατηγορία στον κλάδο της Εγκληματολογίας και αφορούν εγκλήματα που σχετίζονται κυρίως με

²⁸ Βασιλαντωνοπούλου Β. (2012), Διδακτορική Διατριβή «Το έγκλημα του λευκού περιλαίμιου από εγκληματολογική και θυματολογική σκοπιά», Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, σελ.138-139

οικονομικά εγκλήματα²⁹. Πιο συγκεκριμένα, τα εγκλήματα των ισχυρών συνδέονται με την κατάχρηση εξουσίας, η οποία κυρίως έχει τη μορφή δωροδοκίας.³⁰

Τα εγκλήματα των ισχυρών διαφέρουν από τα παραδοσιακά εγκλήματα, καθώς οι δράστες τους, αν και παραβιάζουν το νόμο, την ίδια στιγμή είναι και αυτά τα οποία συμμετέχουν στην διαμόρφωση του νόμου. Αφορά μια εγκληματική κατηγορία η οποία σχετίζεται με τη διαχείριση μεγάλων χρηματικών ποσών, η οποία πραγματοποιείται από άτομα ανώτερων κοινωνικών τάξεων που δεν μπορεί κανείς να τα υποπτευθεί. Τα άτομα αυτά συνήθως βρίσκονται σε θέσης ισχύος, γεγονός που έχει αρκετά πλεονεκτήματα, καθώς κατέχουν την εμπιστοσύνη του κόσμου και έχει άμεση επαφή με που παίρνουν τις αποφάσεις. Μέσα από αυτά τα δεδομένα, εξασφαλίζουν μια μορφή ατιμωρησίας και προστασίας από το νόμο.

1.4.1 Απο το έγκλημα του «λευκού κολάρου» στο υπερεθνικό έγκλημα

Ο Sutherland, όπως ήδη έχουμε αναφέρει, ήταν αυτός ο οποίος εισήγαγε την έννοια του «λευκού κολάρου» ή «λευκού περιλαιμίου» στην εγκληματολογία. Η συγκεκριμένη θεωρία αφορούσε οικονομικά εγκλήματα (φοροδιαφυγή / κατάχρηση εξουσίας / αθέμιτος ανταγωνισμός), όπου οι δράστες ήταν από ανώτερες κοινωνικές τάξεις. Το έγκλημα επικεντρώθηκε στο κοινωνικό υπόβαθρο των εγκληματιών, απορρίπτοντας την μέχρι τότε άποψη ότι τα εγκλήματα προέρχονται κυρίως από κατώτερες κοινωνικές τάξεις. Καταλήγοντας, ότι τα εγκλήματα «λευκού κολάρου» γίνονται από άτομα της ελίτ κοινωνίας, μέσω της επαγγελματικής τους δραστηριότητας, με σκοπό να ενισχύσουν την εξουσία τους και να αποκτήσουν περισσότερα χρήματα³¹. Μάλιστα, με την άνθιση του καπιταλιστικού συστήματος, τα συγκεκριμένα εγκλήματα θεωρούνταν βασικά γρανάζια της οικονομίας, με αποτέλεσμα να γίνεται ακόμη πιο δύσκολη η δημοσιοποίηση τους και η αναγωγή τους στη δικαιοσύνη³². Η σύνδεση ανάμεσα στην επιχειρηματική ελίτ και τους νομοθέτες, δημιουργείται με τέτοιο τρόπο όπου οι ανώτερες τάξεις ευνοούνται και

²⁹ Βιδάλη, Σ. (2017), «Πέρα από τα όρια: Η Αντεγκληματική Πολιτική σήμερα», Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη., σελ. 142

³⁰ Κασάπογλου, Ά, (2014), « Οι συνέπειες των ποινών κατά της ελευθερίας στην κοινωνική ταυτότητα κρατουμένων μεσοαστικής προέλευσης που έχουν διαπράξει σοβαρά οικονομικά εγκλήματα »,

³¹ Κουλούρης, Ν., (2019), «Διαταξικές και ενδοταξικές διαστάσεις της κοινωνικής κατασκευής του εγκλήματος», στο Βιδάλη Σ., Κουλούρης Ν., Παπαχαράλαμπος Χ. (επιμ.), Εγκλήματα των ισχυρών. Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα, ΕΑΠ, Αθήνα, σ.25

³² Βασιλαντωνοπούλου., Β., (2015), «Ιχνηλατώντας τη συγχρονη πραγματικότητα : εγκλήματα του λευκού κολάρου και ηθικοί πανικοί», στο Καρύδης Β., Χουλιάρας, Α. (επιμ.), Ηθικοί Πανικοί, Εξουσία και Δικαιώματα : Σύγχρονες Προσεγγίσεις, Σάκκουλας, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, σελ.73

επιπλέον ενισχύει την οικονομική τους δύναμη. Τα εγκλήματα αυτά, αν και δεν προσβάλουν άμεσα κάποιο συγκεκριμένο άτομο, προκαλούν μεγάλη ζημιά στις γενικότερες οικονομικές και κοινωνικές δομές.

Ωστόσο για τα επόμενα 20 χρόνια δεν υπήρξε έντονο ενδιαφέρον για τα εγκλήματα των ισχυρών αλλά η συμβολή του Edwin Sutherland είναι κομβική, γιατί έως τότε εγκλήματα θεωρούνταν όσα προέρχονταν από τις κατώτερες κοινωνικές τάξεις. Ο Sutherland επί της ουσίας άνοιξε νέους ορίζοντες στην επιστήμη της εγκληματολογίας και αρκετό περιθώριο για τους μετέπειτα εγκληματολόγους για αναζήτηση σε αχαρτογράφητα νερά, που μέχρι τότε δεν έδειχναν να έχουν επιστημονικό ενδιαφέρον. Εκεί βασίστηκαν και οι εγκληματολόγοι Richard Quinney και Marshall Clinard, οι οποίοι σχολίασαν τη σημασία του συγκεκριμένου εγκλήματος όπου οι δράστες δούλευουν προς όφελος των επιχειρήσεων. Χρόνο με το χρόνο η συγκεκριμένη θεωρία ενισχύονταν, καθώς αυξάνονταν η ισχύς των εταιρειών σε παγκόσμιο επίπεδο.

Ένα ακόμη είδος εγκλήματος που προκαλεί πολύ σοβαρές επιπτώσεις στους πολίτες είναι το κρατικό έγκλημα (State crime). Η συγκεκριμένη κατηγορία εγκλημάτων έχει αγνοηθεί από την επιστήμη της εγκληματολογίας, καθώς η βάση της παραδοσιακής εγκληματολογίας θεωρεί ότι τα κράτη δεν αποτελούν μέρος της παραβατικής συμπεριφοράς και θεωρείται ο βασικός διώκτης των εγκληματικών συμπεριφορών. Όμως τα κράτη πολλές φορές διαπράττουν πολύ σοβαρά εγκλήματα ειδικά σε περιόδους πολέμου. Όμως η εγκληματολογία δεν έχει αναπτύξει κάποια συγκεκριμένη εγκληματολογική θεωρία για τα συγκεκριμένα εγκλήματα, καθώς η παραδοσιακή εγκληματολογία είχε επικεντρώσει το ενδιαφέρον της για αρκετές δεκαετίες στις ατομικές εγκληματικές παραβατικότητες³³. Όμως η ανάπτυξη του διεθνούς ποινικού δικαίου τα τελευταία χρόνια, αποτελεί το μόνο πλαίσιο δικαικών κανόνων που αναγνωρίζει την κρατική ευθύνη και περιγράφει τις πράξεις που ορίζονται ως κρατική εγκληματικότητα.

Ο Ronald Kramer και ο Raymond Michalowski, σε έρευνές τους, ανέφεραν ότι είναι απαραίτητο να εξετάσουμε τις σχέσεις αλληλεπίδρασης μεταξύ Κράτους και των επιχειρήσεων, οι οποίες συχνά δημιουργούνται για το κοινό συμφέρον. Ωστόσο, το πρόβλημα προκύπτει όταν αυτή η συνεργασία οδηγεί σε πολύ σοβαρές εγκληματικές πράξεις και δημιουργεί αρνητικές εξωτερικότητες, δηλαδή αρνητικές συνέπειες για την

³³ Βιδάλη Σ., Κουλούρης Ν., Παπαχαλαράμπος Χ. (2019). Εγκλήματα των Ισχυρών. Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα. Αθήνα, Εκδόσεις Ε.Α.Π., σελ. 77

κοινωνία³⁴. Οι ίδιοι οι Kramer και Michalowski ήταν οι πρώτοι που υπογράμμισαν την ανάγκη να μελετηθεί το κρατικό-εταιρικό έγκλημα ως ενιαίο φαινόμενο, αντί να εξετάζεται χωριστά, όπως συνέβαινε πριν το 1992. Έμφαση δόθηκε στις κοινωνικά επιβλαβείς πράξεις που αναπτύσσονται μέσω αυτής της μορφής εγκλήματος και στην ανάγκη, ανάλυσης της συμμετοχής του κράτους σε αυτές τις διαδικασίες. Οι δύο μελετητές διακρίνουν δύο τύπους συμμετοχής του κράτους: την ενεργητική και την παθητική. Στην ενεργητική συμμετοχή, το κράτος είναι η γενεσιουργός αιτία του εγκλήματος, καθώς παρεμβαίνει και δημιουργεί ή ακόμα και με το να διευκολύνει παράνομες δραστηριότητες σε συνεργασία με τις επιχειρήσεις. Από την άλλη, η παθητική συμμετοχή συνίσταται στη συνειδητή αποτυχία του κράτους να λάβει τα απαραίτητα μέτρα για την πρόληψη ή την καταστολή των παράνομων πρακτικών. Αυτή η αδράνεια δημιουργεί ένα έδαφος στο οποίο οι εγκληματικές δραστηριότητες μπορούν να αναπτυχθούν χωρίς τον απαιτούμενο έλεγχο και περιορισμό. Ο Lauren Snider, αναγνωρίζοντας τη σημασία της παθητικής συμμετοχής, υποστήριξε ότι αυτή λειτουργεί ως εργαλείο για τη διατήρηση της κανονικότητας και της ομαλής λειτουργίας των κρατών. Η παραβίαση των κανόνων ή η αμέλεια από την πλευρά των κρατικών φορέων συχνά νομιμοποιεί την παραβατική συμπεριφορά, κάνοντάς την αποδεκτή ή ακόμη και αναγκαία για τη λειτουργία του συστήματος. Αυτός ο φαύλος κύκλος οδηγεί στην κανονικοποίηση της παρανομίας, δημιουργώντας μια κουλτούρα ανοχής ή ακόμα και αποδοχής των παράνομων πρακτικών, ως κάτι αναπόφευκτο και φυσιολογικό.³⁵ Ο Raymond Michalowski προσδιόρισε την κύρια αιτία αυτού του φαινομένου στο κυνήγι του κέρδους, το οποίο ωθεί τις επιχειρήσεις να καταφεύγουν σε επιβλαβείς πρακτικές. Αυτές οι πρακτικές συχνά στρέφονται κατά των εργαζομένων και των καταναλωτών, προκαλώντας σοβαρές συνέπειες για την κοινωνία στο σύνολό της. Η επιδίωξη του άμεσου κέρδους και η αποδοχή της διαφθοράς ως μέσου επίτευξης των οικονομικών στόχων ενισχύουν την παραβατική συμπεριφορά και δημιουργούν συνθήκες αδιαφορίας για τις αρνητικές συνέπειες που αυτή επιφέρει. Σύμφωνα με τον Diane Vaughan, η ελλιπής επιτήρηση από το κράτος παρέχει επιπλέον ευκαιρίες για τη διάπραξη παράνομων πράξεων. Όταν το κράτος αποτυγχάνει να αναλάβει τις ευθύνες του και να διαφυλάξει την ασφάλεια και την

³⁴ Βιδάλη, Σ., Κουλούρης, Ν., Παπαχαλαράμπους Χ., (2019), Εγκλήματα των ισχυρών, Αθήνα: ΕΑΠ, σελ 47-48,50,52-53,58

³⁵ Henry N.Pontell & Gilbert Geis., 2007 International Handbook of White-collar and Corporate Crime, Irvine, Springer Science+Business Media, LLC σελ 208-212

ευημερία των πολιτών, ενθαρρύνει τη νομιμοποίηση των παραβατικών πρακτικών, οι οποίες καθίστανται μέρος της κανονικότητας και θεωρούνται αποδεκτές από την κοινωνία. Αυτό το φαινόμενο μπορεί να οδηγήσει σε μια επικίνδυνη κανονικοποίηση της διαφθοράς, όπου οι παρανομίες γίνονται αποδεκτές και καλώς ή κακώς αρχίζουν να θεωρούνται αναγκαίο κακό για την εύρυθμη λειτουργία του συστήματος. Εν κατακλείδι, η συνεργασία μεταξύ κράτους και επιχειρήσεων μπορεί να έχει σοβαρές συνέπειες όταν προάγεται η εγκληματική δραστηριότητα και το κράτος είτε παρεμβαίνει ενεργά είτε αδρανεί. Η ανάλυση των παραγόντων που οδηγούν στην κανονικοποίηση αυτών των πρακτικών είναι κρίσιμη για την κατανόηση και την αντιμετώπιση της διαφθοράς και της εγκληματικότητας σε κοινωνικό επίπεδο.

Τέλος, μια ακόμη μορφή εγκλήματος αποτελεί η υπερεθνική εγκληματολογία, η οποία είναι ένας κλάδος της εγκληματολογίας που μελετάει εγκλήματα τα οποία διαπράττονται από υπερεθνικές οργανώσεις όπως και τα διεθνή εγκλήματα που διαπράττονται από κρατικές και επιχειρηματικές οργανώσεις. Πιο συγκεκριμένα τα εγκλήματα που διαπράττονται για παράδειγμα από τους ιδιωτικούς στρατούς που γίνονται σε συνεργασία με το κράτος που νοικιάζει τους ιδιωτικούς στρατούς για πολεμικές δραστηριότητες αναδεικνύοντας έτσι μία νέα σύγχρονη μορφή εγκλήματος που προκύπτει από κρατική και εταιρική συνεργασία.³⁶ Ο κλάδος της υπερεθνικής εγκληματολογίας αναπτύχθηκε κυρίως από ολλανδούς εγκληματολόγους μετά το 2007 και εξετάζει εγκλήματα μεγάλης κλίμακας.³⁷ Στην ουσία η υπερεθνική εγκληματολογία προσπαθεί να δώσει απαντήσεις και να αναλύσει το κρατικό-εταιρικό έγκλημα που προκύπτει από την συνεργασία του κράτους με τις ιδιωτικές επιχειρήσεις- ιδιωτικούς φορείς. Η βασική διαφορά της υπερεθνικής εγκληματολογίας με την παραδοσιακή εγκληματολογία είναι κυρίως ότι ξεφεύγει από το άκαμπτο νομικό πλαίσιο που ορίζει τι είναι παράνομο και τι όχι. Οι υποστηρικτές της υπερεθνικής εγκληματολογίας υπογραμμίζουν πως δεν είναι ανάγκη να θεωρείται έγκλημα και να μην αποτελεί αποκλειστικό αντικείμενο μελέτης μόνο αυτό που ορίζει ο νομοθέτης ως έγκλημα. Καθώς η υπερεθνική εγκληματολογία θεωρεί πως τα εγκλήματα των ισχυρών και του κράτους που μπορεί να μην ορίζονται στον ποινικό κώδικα, αλλά δημιουργούν πολύ μεγαλύτερη ζημιά από τα κοινά εγκλήματα που περιγράφονται στον ποινικό κώδικα. Πρώτον, οι εγκληματολόγοι που ασχολούνται με το υπερεθνικό έγκλημα

³⁶ Selber, J & Jobarteh, K., 2002N «From Enemy to Peacemaker: The Role of private Military Companies in Sub-Saharan Africa» στο *medicine & Global Survival*, σελ 90- 95

³⁷ Αγγέλη Στ., (2018) Κρατικό-Εταιρικό Εγκλημα και Ιδιωτικοί στρατοί Αθήνα., σελ16-19

βασιζόμενοι στην μαρξιστική/κριτική εγκληματολογία πιστεύουν ότι η έννοια της «κοινωνικής βλάβης» πρέπει να αποτελέσει το μέσο για τον προσδιορισμό του εγκλήματος, διότι με αυτόν τον τρόπο θα ξεκλειδώσει την παραδοσιακή εγκληματολογία που μπορεί να περιορίζεται μόνο στο ποινικά κολάσιμο που όριζε ο νομοθέτης και ενδεχομένως να περιόριζε την εγκληματολογία για την ανάλυση σύγχρονων εγκλημάτων που δεν περιγράφονταν στον ποινικό κώδικα. Δεύτερον, η υπερεθνική εγκληματολογία θεωρεί τα κρατικά-εταιρικά εγκλήματα ως αποτέλεσμα πολιτικών και φιλελεύθερων στρατηγικών που ακολουθούνται από τα κράτη³⁸. Όπως για παράδειγμα θα μπορούσε να παραδεχθεί κανείς ότι μία τέτοια πολιτική επιλογή είναι ο τεχνοκρατισμός που παύει η ανθρωποκεντρική προσέγγιση και απλά στόχος είναι η επίτευξη του αποτελέσματος μέσα από την συγκεκριμένη πολιτική. Με ουδετερότητα, με πλήρη απουσία ιδεολογικών κατευθύνσεων και φυσικά πλήρης αδιαφορία για τον ίδιο τον άνθρωπο αφού πρωταρχικός στόχος είναι η αποδοτικότητα του σχεδίου και το αποτέλεσμα, αδιαφορώντας αν αυτή η τακτική είναι επώδυνη ακόμα και για τα βασικά ανθρώπινα δικαιώματα. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Noberto Bobbio, το κύριο τεχνοκρατικό έλλειμμα που χαρακτηρίζει την σύγχρονη κοινωνία ειδικά όταν ακολουθείται τεχνοκρατική πολιτική κατεύθυνση δεν είναι απλά η στέρηση των ατομικών ελευθεριών αλλά η ευρύτερη έννοια της λέξης ελευθερία με αποτέλεσμα να μην μπορεί ο άνθρωπος να ξεδιπλώσει τις δυνατότητες της φύσης του και καταλήγει υπό αυτή την οπτική ότι στόχος δεν είναι η υποδούλωση ή η προλεταριοποίηση αλλά η απανθρωποποίηση, δηλαδή ο κύριος στόχος τους είναι ο άνθρωπος.³⁹ Τέλος, οι υπερεθνικοί εγκληματολόγοι καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι ένα ενοποιημένο μοντέλο ανάλυσης (integrative approach) αποτελεί το σημαντικότερο εργαλείο για την κατανόηση και εξήγηση της κρατικής εγκληματικότητας.⁴⁰ Πλέον αυτού του τύπου τα εγκλήματα συναντώνται συχνότερα μιας και πολλές μεγάλες ιδιωτικές επιχειρήσεις έχουν μεγαλώσει τόσο πολύ που μπορεί να έχουν κύκλους εργασιών ανάλογους με ολόκληρα κράτη επομένως και η δύναμη των ιδιωτικών επιχειρήσεων είναι τόσο μεγάλη που να κατευθύνει ολόκληρες πολιτικές κρατών.

³⁸ Smeulders, A. Haveman, R. (editors), 2008 supranational criminology: towards a criminology of international crimes Intersentia Antwerp-Oxford-Portland. σελ 64

³⁹ Bobbio N., 1998, Ισότητα και ελευθερία, μετ. Θ. Γιαλέτσης, Εκδόσεις ΠΟΛΙΣ

⁴⁰ Σπινέλλη, Κ.Δ., 2005, Εγκληματολογία, σύγχρονες και παλαιότερες κατευθύνσεις. Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα Αθήνα-Κομοτηνή.

2. Η Ελλάδα με αυτοσκοπό τον εξευρωπαϊσμό

2.1 Η Εξέλιξη των Θεσμών στην Ελλάδα: Δημοκρατικές Προκλήσεις και Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση

Για την κατανόηση του επιπέδου δημοκρατίας στην Ελλάδα, απαιτείται μια ιστορική αναδρομή στην εξέλιξη των θεσμών της χώρας, με στόχο την καλύτερη κατανόηση μέσα από την παρατήρηση της διαχρονικής τους πορείας. Ως μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Ελλάδα έχει ανάγκη να ενισχύσει τους θεσμούς της προκειμένου να επιτύχει την πλήρη ευρωπαϊκή ολοκλήρωσή της, ακολουθώντας δημοκρατικά μονοπάτια. Η κατανόηση της λειτουργίας αυτών των θεσμών προϋποθέτει την εξέταση των συνθηκών που συνόδευσαν τη δημιουργία τους. Η ίδρυση των θεσμών στην Ελλάδα της μεταπολίτευσης πραγματοποιήθηκε σε μια εποχή περιορισμένης δημοκρατίας, με τα τραύματα του Β΄ Παγκοσμίου πολέμου να είναι ακόμη νωπά ενώ οι επιπτώσεις του Εμφύλιου πολέμου ήταν ακόμα αισθητές με τις γνωστές κόντρες ανάμεσα σε ιδεολογικά στρατόπεδα πολλά χρόνια μετά από αυτά τα γεγονότα. Επιπλέον, η εμπειρία της δικτατορίας υπήρξε καθοριστική για την υιοθέτηση έκτακτων νομοθεσιών, οι οποίες ενδέχεται να έρχονται σε αντίθεση με τα θεμέλια ενός σύγχρονου δημοκρατικού κράτους αλλά και σε σύγκριση με την υπόλοιπη Ευρωπαϊκή Ένωση. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι τα άρθρα 61 και 62 του Συντάγματος, τα οποία προβλέπουν την ασυλία υπουργών και βουλευτών. Τα άρθρα αυτά με μία πρώτη ματιά παρουσιάζουν έντονα χαρακτηριστικά ανισότητας και διάκρισης σε αντίθεση με τα επιθυμητά δημοκρατικά χαρακτηριστικά. Αν όμως δεν αναλύσουμε και ερμηνεύσουμε σε λίγο βαθύτερες αιτίες τους λόγους για τους οποίους δημιουργήθηκε με αυτόν τον τρόπο η συγκεκριμένη διάταξη, δεν μπορείς να αντιληφθείς την σκέψη του νομοθέτη αλλά και τις πραγματικές αιτίες που οδήγησαν σε αυτή τη διατύπωσή, οι οποίες όντως αποτελούν προφανή παραβίαση της ισονομίας.

2.1.1 Η βουλευτική ασυλία αναγκαίο μέτρο για την εξασφάλιση της δημοκρατίας

Η ύπαρξη της βουλευτικής ασυλίας είναι απαραίτητη για την ομαλή λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος, διότι δεν μπορεί να περιορίζει την ελεύθερη έκφραση του βουλευτή κατά την άσκηση των καθηκόντων του γιατί υπάρχει πολύ μεγάλη πιθανότητα να περιοριστεί το έργο του. Να εξηγηθεί με ένα παράδειγμα ας υποθέσουμε ότι κατά την άσκηση των καθηκόντων του και την έκφραση των πολιτικών του ιδεών, βρισκόταν κάποιος με αντίθετη πολιτική άποψη και υπέβαλε μήνυση, τότε πιθανότατα ο βουλευτής

θα ήταν αντιμετώπος με την δικαιοσύνη συχνά, ενώ θα αναγκαζόταν να περιορίσει την δημοσιοποίηση των πολιτικών του απόψεων για να μην εκτελεί την βουλευτική του θητεία μέσα στα δικαστήρια. Μέχρι εδώ καλώς εφόσον προστατεύεται το δημοκρατικό πολίτευμα και διασφαλίζεται η ελεύθερη έκφραση των πολιτικών ιδεών. Όταν όμως η συγκεκριμένη ασυλία καταλήγει στο ακαταδίωκτο του βουλευτή για πράξεις οι οποίες δεν σχετίζονται με την άσκηση του λειτουργήματος του τότε η ασυλία μετατρέπεται σε σύμβολο νομικής ασυδοσίας χωρίς να έχει καμία σχέση με την πραγματική ουσία που δεν είναι άλλη από την ελευθερία έκφρασης και των πολιτικών φρονημάτων του βουλευτή. Δηλαδή ένας βουλευτής μπορεί να συκοφαντήσει τον οποιονδήποτε και να τον εξυβρίσει χωρίς να υπάρχει η παραμικρή τιμωρία. Οι βουλευτές από την άλλη λειτουργούν με συναδελφική αλληλεγγύη, αμυνόμενοι στον κοινό κίνδυνο υπό την προσδοκία μελλοντικής ανταπόδοσης με αποτέλεσμα την μη αντικειμενική κρίση και την μόνιμη απόρριψη κάθε αιτήσεως βουλευτικής ασυλίας.⁴¹ Φυσικά το ζητούμενο δεν πρέπει και δεν μπορεί να είναι η κατάργηση της ασυλίας των βουλευτών, αλλά ο εξορθολογισμός της.⁴²

2.2 Η Συνταγματική Εξέλιξη της Ελλάδας: Από τη Μεταπολίτευση στο σήμερα.

Η νέα θεσμική οργάνωση του Ελληνικού Κράτους αποτυπώθηκε μέσω του Συντάγματος που ψηφίστηκε στις 7 Ιουνίου 1975, το οποίο τροποποίησε το προϋπάρχον Σύνταγμα του 1952. Η πρώτη σημαντική αλλαγή αφορούσε τη μετάβαση από τη συνταγματική μοναρχία σε προεδρευόμενη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία. Κεντρικό στοιχείο του νέου Συντάγματος ήταν η ενίσχυση της προστασίας των ατομικών δικαιωμάτων, με σκοπό την αποκατάσταση των παραβιάσεών τους που γίνονταν κατά τη διάρκεια της χούντας, όπως ο περιορισμός των παράνομων κρατήσεων, ιδιαίτερα για πολιτικούς λόγους, καθώς και η κατοχύρωση της ελευθερίας έκφρασης, ιδίως στα πανεπιστημιακά κέντρα, μέσω της καθιέρωσης του πανεπιστημιακού ασύλου. Επιπλέον, το Σύνταγμα του 1975 αποτέλεσε το πρώτο στη χώρα που αναγνώρισε μείζονα θέματα, όπως η ισότητα των φύλων και η προστασία του περιβάλλοντος. Σημειώνεται ότι ο συγκεκριμένος συνταγματικός κώδικας ψηφίστηκε αποκλειστικά και μόνο από το κυβερνών κόμμα, τη Νέα Δημοκρατία, χωρίς

⁴¹ Διαμαντούρος, Π., (2004) Ο χρηματισμός των πολιτικών μας, ΔΡΟΜΩΝ σελ. 30-32

⁴² <https://www.syntagmawatch.gr/my-constitution/giati-echoun-asylia-oi-vouleptes/>

αυτό να αποτελέσει εμπόδιο για την ευρεία αποδοχή του από την κοινωνία.⁴³ Μάλιστα, κατά τη διάρκεια της θητείας της Ν.Δ., δεν ασκήθηκαν από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας παρεμβάσεις, παρά την ύπαρξη της σχετικής δυνατότητας.

Η καθολική αποδοχή του Συντάγματος του 1975 ήταν δεδομένη, με μοναδική αντίρρηση τις εκτεταμένες εξουσίες που αποδίδονταν στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Αυτό αποτέλεσε την αφορμή για την αναθεώρηση του Συντάγματος το 1986 από την κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ.⁴⁴ Παρά την αντίθεση της μείζονος αντιπολίτευσης. Όμως το σημαντικότερο στοιχείο ήταν ότι η συγκεκριμένη αναθεώρηση πραγματοποιήθηκε χωρίς να έχει προηγηθεί κάποια σοβαρή πολιτική ή συνταγματική ανωμαλία, σε αντίθεση με όλες προηγούμενες αναθεωρήσεις που είχαν συμβεί μέχρι τότε (1911, 1927, 1952, 1975). Εντυπωσιακό είναι το γεγονός ότι, παρά τη διαφωνία της αντιπολίτευσης, υπήρξε σιωπηρή συναίνεση, κάτι που επιβεβαιώθηκε όταν το 2001 η αντιπολίτευση διότι δεν μπήκε στην διαδικασία να αμφισβητήσει το πρωθυπουργοκεντρικό μοντέλο διακυβέρνησης που είχε διαμορφωθεί, παρά την ύπαρξη δυνατότητας αναθεώρησης. Η αναθεώρηση του 2001, ωστόσο, χαρακτηρίστηκε ως φλύαρη και χωρίς σαφή φιλοσοφική κατεύθυνση, καθώς σχεδόν το 40% των άρθρων υπήρξαν τροποποιήσεις χωρίς ουσιαστική συγκρότηση.

2.2.1 Δομικές Αλλαγές με στόχο την Εξευρωπαϊστική πορεία

Η μεταπολίτευση στην Ελλάδα χαρακτηρίστηκε κυρίως από την καθιέρωση ενός δικομματικού συστήματος, το οποίο, παρά τις επιμέρους εξελίξεις, δεν συνοδεύτηκε από ουσιαστικές αλλαγές. Αυτή η κατάσταση ενίσχυσε την αυξανόμενη δυσπιστία των πολιτών προς το πολιτικό σύστημα, φαινόμενο που κορυφώθηκε κυρίως τη δεκαετία του 1990 και συνεχίζει να εξελίσσεται. Η αδιαφορία των πολιτών εκδηλώνεται με την συνεχώς αυξανόμενη αποχή στις εκλογές, γεγονός που καταδεικνύει τη γενική απογοήτευση. Παράλληλα, η εντεινόμενη επιρροή της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με τις καθοριστικές παρεμβάσεις της στην εθνική και πολιτική διοίκηση, επηρεάζει σημαντικά την πολιτική ζωή της χώρας. Αυτή η εξέλιξη έχει οδηγήσει στη μείωση της δύναμης των παραδοσιακών κομμάτων και στη διαμόρφωση ενός νέου δημοκρατικού μοντέλου, στο οποίο αναδεικνύονται νέοι θεσμικοί παράγοντες, όπως οι διακρατικές οργανώσεις και οι

⁴³ https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A3%CF%8D%CE%BD%CF%84%CE%B1%CE%B3%CE%BC%CE%B1_%CF%84%CE%B7%CF%82_%CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%B1%CF%82_%CF%84%CE%BF%CF%85_1975

⁴⁴ Μάνεσης Α., Η Ελλάδα σε εξέλιξη, Les temps Modernes, Εξάντας, Αθήνα 1986 σελ. 23

μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ). Παράλληλα, παρατηρείται αύξηση της συνεργασίας δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, προωθώντας τη μετάβαση από την κεντρική κυβέρνηση σε ένα πολυεπίπεδο σύστημα διακυβέρνησης, με έμφαση στην ανάπτυξη των τοπικών αυτοδιοικήσεων και την υπακοή στις Ευρωπαϊκές πιέσεις για την ανάπτυξη και καθιέρωση Ανεξαρτήτων Αρχών. Ωστόσο, στην Ελλάδα, η υπερβολική εξάρτηση από το δημόσιο τομέα, με τις πελατειακές προσλήψεις για την εξυπηρέτηση κομματικών συμφερόντων, καθιστά τη δημόσια διοίκηση το μεγαλύτερο πρόβλημα της σύγχρονης ελληνικής πραγματικότητας.⁴⁵ Η εξέλιξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σε συνάρτηση με την εφαρμογή της στρατηγικής για την κοινή οικονομική και νομισματική ένωση, επέβαλε στο Ελληνικό κράτος την αυτονόμηση της Τράπεζας της Ελλάδος (ΤτΕ). Παράλληλα, η ραγδαία ανάπτυξη της ιδιωτικής τηλεόρασης διαμόρφωσε νέες ισορροπίες στην πολιτική σκηνή, με τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης να διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση του πολιτικού περιβάλλοντος και των θεσμικών λειτουργιών. Ένα κομβικό βήμα στην κατεύθυνση του εξευρωπαϊσμού της Ελλάδας υπήρξε η καθιέρωση ανεξάρτητων αρχών, όπως αυτές λειτουργούν παραδοσιακά στις αγγλοσαξονικές χώρες, με την επέκταση του θεσμού στην Ευρώπη και κατ' επέκταση για την επίτευξη του στόχου που δεν ήταν άλλος από τον εξευρωπαϊσμό οι ανεξάρτητες αρχές ήρθαν και στην Ελλάδα. Στη χώρα μας, η ίδρυση και λειτουργία αυτών των αρχών προβλέπεται στο άρθρο 101 του Συντάγματος, αποτελώντας καθοριστικό στοιχείο για την ενίσχυση της διακυβερνητικής και θεσμικής ανεξαρτησίας.⁴⁶

2.2.2 Η Εξέλιξη του Δικαστικού Συστήματος: ο ρόλος του ως θεσμικό αντίβαρο και προστάτης της Δημοκρατίας

Το Δικαστικό κίνημα στην Ελλάδα υπήρξε, για ένα σημαντικό χρονικό διάστημα, υπό τον έλεγχο μιας ιδιαίτερα συντηρητικής παράταξης. Ωστόσο, με την πάροδο του χρόνου, η δικαιοσύνη εξελίχθηκε και διαμορφώθηκε ως μια σύγχρονη εξουσία, αποστασιοποιημένη από τους πολιτικούς διχασμούς του παρελθόντος. Παρά τις θετικές αυτές εξελίξεις, δεν απουσιάζουν φαινόμενα σταδιακής κομματοποίησης του δικαστικού συστήματος, τα οποία οδηγούν στη δυνατότητα των πολιτικών κομμάτων να μπορούν να επηρεάσουν τα υψηλά κλιμάκια της δικαιοσύνης.

⁴⁵ Σωτηρόπουλος Δ.Α., Κράτος και μεταρρύθμιση στη σύγχρονη Νότια Ευρώπη: Ελλάδα-Ισπανία-Ιταλία-Πορτογαλία, Ποταμός, Αθήνα 2007.

⁴⁶ Γιάννης ΒΟΥΛΓΑΡΗΣ Η Ελλάδα από την μεταπολίτευση στην παγκοσμιοποίηση Σελ. 161

Η δικαστική εξουσία, στη σύγχρονη εποχή, διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στις κοινωνικές και πολιτικές διεργασίες, με σημαντικές επιπτώσεις στις σύγχρονες κοινωνίες. Ιδιαίτερα σε ανεπτυγμένες χώρες, παρατηρείται αυξητική τάση του «δικαστικού ακτιβισμού», δηλαδή η τάση των δικαστών να αναλαμβάνουν ρόλο σε υποθέσεις που περιλαμβάνουν πολιτικές πτυχές. Στην Ελλάδα, η δικαστική παρέμβαση έχει ιδιαίτερη σημασία λόγω του θεσμού του ελέγχου συνταγματικότητας των νόμων. Στο νομικό ελληνικό σύστημα ο διάχυτος και παρεμπόδιος έλεγχος, σύμφωνα με τον οποίο τα δικαστικά όργανα μπορούν να κρίνουν έναν νόμο ως αντισυνταγματικό και να αρνηθούν τελικά την εφαρμογή του. Αυτό υποχρεώνει την εκτελεστική εξουσία να αναθεωρήσει και να τροποποιήσει τους νόμους, ενισχύοντας τη λειτουργία του δικαστή, με την Ελληνική δικαστική αρχή να έχει πολύ σημαντικό ρόλο για την Δημοκρατία αφού λειτουργεί ως θεσμικό αντίβαρο ελέγχου, έναντι της κυβερνητικής πλειοψηφίας. Όπως μπορεί να διαπιστώσει κανείς από το πλήθος παρεμβάσεων που προέβη το δικαστικό σώμα, ειδικά σε θέματα που αφορούν την προστασία του περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς που έχει επιδείξει ιδιαίτερη ευαισθησία. Από την άλλη πλευρά όμως η αδυναμία του δικαστικού συστήματος, το οποίο δεν ανταποκρίνεται άμεσα και αποτελεσματικά στις ανάγκες των πολιτών, ενδέχεται να πλήξουν τη δημόσια εμπιστοσύνη προς αυτόν τον θεσμό.

Η καθυστέρηση στην απονομή της δικαιοσύνης, η οποία συχνά συνδυάζεται με τον μεγάλο όγκο των υποθέσεων, καθιστά δύσκολη την ορθή εκτίμηση των περιστατικών και την άμεση λήψη αποφάσεων. Ως αποτέλεσμα, οι πολίτες ενδέχεται να απογοητευτούν από την αναποτελεσματικότητα του συστήματος, γεγονός που μπορεί να οδηγήσει στην αμφισβήτηση της αμεροληψίας και της διαφάνειας των θεσμών. Οι πολύ μεγάλες καθυστερήσεις σε συνδυασμό με την συσσώρευση των υπεράριθμων υποθέσεων καθιστούν την σωστή προετοιμασία του δικαστή σχεδόν αδύνατη, με αποτέλεσμα την ελλιπή προστασία των δικαιωμάτων των πολιτών αφού ο θεσμός της δικαιοσύνης επί της ουσίας υπολειπεται.⁴⁷ Συνολικά, παρά τις προόδους που έχει σημειώσει το ελληνικό δικαστικό σύστημα, η ανάγκη για συνεχιζόμενη μεταρρύθμιση παραμένει επιτακτική. Η αντιμετώπιση των δομικών αδυναμιών, όπως η καθυστέρηση στην απονομή της δικαιοσύνης και η κομματικοποίηση του δικαστικού σώματος, είναι κρίσιμη για την ενίσχυση της δικαστικής εξουσίας και την εξασφάλιση της σωστής και αποτελεσματικής

⁴⁷ Πικραμένος, Μ., «Δικαιοσύνη και Πολιτεία στα χρόνια της Τρίτης Ελληνικής Δημοκρατίας. Από την μεταπολίτευση στην αυγή του νέου αιώνα» 2004

λειτουργίας του στα πλαίσια της διασφάλισης μιας ανεξάρτητης, αποτελεσματικής και δίκαιης δικαιοσύνης η οποία αποτελεί θεμέλιο λίθο για την Δημοκρατία. Η ενίσχυση της διαφάνειας στις διαδικασίες, η καταπολέμηση της διαφθοράς και η εφαρμογή σύγχρονων τεχνολογικών εργαλείων όπως είναι τεχνητή νοημοσύνη η οποία μπορεί να συμβάλει σημαντικά στην επιτάχυνση των διαδικασιών και στη μείωση των καθυστερήσεων, αλλά και να βελτιώσει παθογένειες που έχουν να κάνουν και με την διακριτική ευχέρεια του κάθε δικαστή ώστε να εξαλείφουν τα ακραία φαινόμενα κομματοποίησης της δικαιοσύνης και να ελαχιστοποιηθούν τα κίνητρα για τα ίδια τα κόμματα ώστε να μην αποσκοπούν στην κομματοποίηση του δικαστικού κλάδου με σκοπό μελλοντικά ανταλλάγματα, ώστε να προωθηθεί η ανεξαρτησία της δικαιοσύνης, καθώς και η εξασφάλιση της αμεροληψίας των δικαστών.

2.3 Η Διεθνοποίηση και ο Εξευρωπαϊσμός της Ελλάδας: Προκλήσεις και Επιπτώσεις στην Οικονομική και Νομισματική Πολιτική

Μέσα από την εξέλιξη των θεσμών ακολούθησε και η αυτονομία της Τράπεζας της Ελλάδος σύμφωνα με τους όρους της ONE που για την ένταξη σου στο ευρώ προϋπέθετε ότι θα παρέδιδες με την θέληση σου την θεμελιώδη εξουσία της διαχείρισης του εθνικού νομίσματος σε έναν ευρωπαϊκό θεσμό προκειμένου να επιτευχθεί η πολυπόθητη ενοποίηση της ηπείρου μας. Μερικά από τα αρνητικά αυτής της μετάβασης είναι ότι η αναπτυξιακή πολιτική να μην συνδυάζεται με την νομισματική πολιτική αποτέλεσμα αυτού είναι η ελλιπής ανταγωνιστικότητα της Ευρώπης στην παγκόσμια αγορά για αυτό τον λόγο και αρκετές πολιτικές δυνάμεις ζητούν την δημιουργία ενός ευρωπαϊκού θεσμικού οργάνου που θα είναι υπεύθυνο για τον συνδυασμό οικονομικών πολιτικών ανάλογα με τα διαθέσιμα οικονομικά εργαλεία.

Όπως μπορεί εύκολα να συμπεράνει κανείς το Ελληνικό κράτος ακολουθεί μια διαδικασία διεθνοποίησης, συνεχώς οι αρμοδιότητες της κυβέρνησης συρρικνώνονται προκειμένου να εξυπηρετηθεί η παγκόσμια πολιτική μέσω την διαβίβαση εξουσιών σε ευρωπαϊκούς θεσμούς.⁴⁸ Το διεθνοποιημένο κράτος επηρεάζεται κυρίως από τις εξωτερικές πιέσεις σε συνάρτηση με τους αναγκαίους εσωτερικούς συσχετισμούς για να αποφεύγονται οι έντονες εσωτερικές πιέσεις. Πλέον για τις ανάγκες της οικονομίας υπάρχει μια ραγδαία αυξανόμενη συναινετική τάση προς τους παγκόσμιους φορείς διαμορφώνοντας και ένα

⁴⁸ Cox R.W., Production, Power and world order , Cambridge University Press, New York 1987 σελ. 253-265

κοινό ιδεολογικό πλαίσιο μεταξύ των περισσότερων κομμάτων, πάντα προς την κατεύθυνση της παγκοσμιοποίησης για την εξασφάλιση της βέλτιστης οικονομικής πολιτικής.

Φυσικά τα πιο ισχυρά κράτη έχουν την δύναμη να μεταβάλλουν τους παγκόσμιους συσχετισμούς στα μέτρα τους, τα μικρότερα κράτη όπως και η Ελλάδα, καλούνται να προσαρμόσουν την εθνική πολιτική στους διεθνείς οικονομικούς και πολιτικούς περιορισμούς μέσα από τις προσφερόμενες επιλογές ώστε να εξισορροπήσουν τις αρνητικές επιπτώσεις εντός του εσωτερικού τους περιβάλλοντος, διότι οι διεθνείς πιέσεις που επιβάλλονται θεωρούνται αναγκαίο κακό για χάρη της παγκοσμιοποίησης. Επομένως οι παγκοσμιοποιημένοι υπέρ εθνικοί θεσμοί επιδρούν σημαντικά στους κοινωνικό-πολιτικούς συσχετισμούς και στη θεσμική οργάνωση του κράτους.

Στα κράτη μέλη της Ε.Ε η επίδραση της παγκόσμιας πολιτικής περνά μέσω της Ευρωπαϊκής ένωσης για αυτόν το λόγο και ο εξευρωπαϊσμός των θεσμών και των δημόσιων πολιτικών αποτελεί σημαντικό ερευνητικό αντικείμενο για τις πολιτικές επιστήμες.

2.4 Η Παραχώρηση εξουσίας με στόχο τον Εξευρωπαϊσμό

Για την Ελλάδα η έννοια του εξευρωπαϊσμού έγινε έννοια ταυτόσημη με τον εκσυγχρονισμό. Η επίδραση της Ε.Ε έγινε και με έμμεσο αλλά και με άμεσο τρόπο, ο έμμεσος επετεύχθη μέσω διάδοσης ιδεών , προτύπων αλλά και τον τρόπο ασκήσεως δημοσίων πολιτικών ενώ άμεσο με τις υποχρεώσεις που είχε κάθε κράτος για συμμόρφωση σε ευρωπαϊκές οδηγίες-νόμους αλλά και κάθε υποχρέωση που αναλάμβανε κάθε ευρωπαϊκό κράτος για την συμμετοχή και την εξέλιξη της ευρωπαϊκής ιδέας.

Βάση της πολιτικής στρατηγικής για την για την Ε.Ε αποτελούσε η οικονομική και νομισματική ενοποίηση (ΟΝΕ). Η Ελλάδα για να επιτύχει την ένταξη της στο κοινό νόμισμα, την δεκαετία του 1990 η δημοσιονομική πολιτική σχεδιάστηκε μέσω οικονομικών στόχων που είχε θέσει η Ευρωπαϊκή ένωση. Αυτή η τακτική από μέρους Ε.Ε έγινε κυρίως για να εξομαλυνθούν τυχόν αρνητικές επιπτώσεις εξαιτίας της ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς.

Εκτός από την οικονομική και εξωτερική πολιτική η Ε.Ε επέδρασε σε όλο το εύρος της λήψης αποφάσεων με τις συγκεκριμένες διαδικασίες λήψης αποφάσεων να χωρίζονται σε τέσσερις κατηγορίες. Η πρώτη κατηγορία αφορά την αλλαγή μηχανισμών κρατικής

παρέμβασης μεταξύ ιδιωτικού- δημοσίου κυρίως με την κύρια αλλαγή να έχει να κάνει με την κατάργηση των κρατικών μονοπωλίων. Η δεύτερη κατηγορία έχει να κάνει με την ανακατανομή της εξουσίας με την ανάπτυξη της αυτοδιοίκησης. Η Τρίτη κατηγορία αφορούσε κυρίως την αλλαγή νοοτροπίας που συνέβη με την συνεχή επαφή και διαρκή τριβή των κοινωνικών οργανώσεων με τεχνοκρατικό προσωπικό. Η τέταρτη κατηγορία έχει να κάνει με την ισχυροποίηση κοινωνίας των πολιτών και διαφόρων ομάδων πίεσης σε σημείο που η Ε.Ε επιβάλλει την συμμετοχή αυτών των ομάδων στην λήψη αποφάσεων ώστε να λαμβάνονται από κοινού οι αποφάσεις με την συμμετοχή κρατικών και διοικητικών φορέων.⁴⁹ Ωστόσο παρόλο τον εξευρωπαϊσμό που έχει υποστεί το Ελληνικό δημόσιο το Ελληνικό κράτος και η δημόσια διοίκηση παραμένει ιδιαίτερα αναποτελεσματική καθώς ακολουθεί με δυσκολία τις εξελίξεις ενώ το κύριο πρόβλημα είναι ότι συχνά αντιγράφονται μηχανιστικά νομοθετικές και θεσμικές πρωτοβουλίες από την Ε.Ε χωρίς να γίνεται με σωστό τρόπο για να αφομοιωθεί από την κοινωνία με ομαλό τρόπο.

2.5 Παγκοσμιοποίηση, με αποτέλεσμα την εξαγωγή διαφθοράς

Η παγκοσμιοποιημένη κοινωνία επιβάλλει κατά μία έννοια στις μεγάλες εταιρείες να θέλουν να αναπτυχθούν και να κάνουν το βήμα ανάπτυξης πέρα από τα σύνορα της βασικής χώρας που δραστηριοποιείται. Φυσικά δεν γίνεται μόνο για την οικονομική ανάπτυξη, η επέκταση σε άλλο κράτος γίνεται και για την ίδια την επιβίωση της εταιρίας, γιατί αλλιώς αυτό το βήμα μπορεί γίνει από κάποιον άλλο ανταγωνιστή και να αποκτήσει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα. Από την άλλη όμως όταν μια επιχείρηση αναπτύσσει τις δραστηριότητες της σε περισσότερες χώρες αυξάνονται σε σημαντικό επίπεδο ο κίνδυνος αύξησης φαινομένων διαφθοράς. Η έλλειψη γνώσης της τοπικής αγοράς συνήθως υποχρεώνει τις πολυεθνικές εταιρείες κατά κάποιο τρόπο να προσλάβουν τοπικούς πράκτορες οι οποίοι με την σειρά τους για να πετύχουν γρήγορα τους στόχους για τους οποίους προσλήφθηκαν μπορεί να προχωρήσουν σε πράξεις δωροδοκίας. Έτσι μέσω των πολυεθνικών εταιρειών υπάρχει μία «εξαγωγή διαφθοράς» που οδηγεί σε αύξηση της διαφθοράς.⁵⁰ Φυσικά το οργανωμένο έγκλημα προκειμένου να εδραιώσει τις θέσεις του και να ενισχύσει την θέση του στην νόμιμη οικονομία προσπαθεί να επωφεληθεί από

⁴⁹ ΒΟΥΛΓΑΡΗΣ, Γ., Η Ελλάδα από την μεταπολίτευση στην παγκοσμιοποίηση Σελίδες 149-177

⁵⁰ Hess, D., (2009) Corruption in the value chain: private-to-private and private-to public corruption, σε: Transparency International, Global Corruption Report - Corruption and the Private Sector, σελ. 20-21.

αυτήν την «εξαγωγή διαφθοράς» δαπανώντας σημαντικά ποσά για αυτόν τον σκοπό μέσω του πολύ σημαντικού εργαλείου για την επίτευξη αυτού του στόχου που δεν είναι άλλη από την διαφθορά, με επιπλέον κίνητρο για τη σταδιακή συρρίκνωση του δημόσιου τομέα προς όφελος και αύξησης του πλούτου των λίγων .⁵¹ Η σχέση μεταξύ κράτους και ιδιωτικού τομέα μέσα από μελέτη των σκανδάλων που ξεκίνησαν να διαδραματίζονται στα τέλη του 20 αιώνα οδήγησε στην κατασπατάληση των πόρων και στην ανάπτυξη μίας νοοτροπίας εγκληματικού χαρακτήρα, με αποτέλεσμα το έντονο δημοσιονομικό πρόβλημα και από την αφθονία που υπήρχε να φτάσουμε στο σημείο να μην υπάρχουν ούτε γάζες στα δημόσια νοσοκομεία.⁵² Με την συνέχεια να είναι σε όλους γνωστή με τις πολιτικές λιτότητας που ακολουθήθηκαν και εξόντωναν τον μικρομεσαίο πολίτη ενώ παράλληλα κατήργησαν βασικά ανθρώπινα δικαιώματα αφού υπήρχε ο αυτοσκοπός από το Ελληνικό Κράτος της επίτευξης του δημοσιονομικού αποτελέσματος. Ενώ παράλληλα όσοι είχαν το βασικό μερίδιο ευθύνης για την κατασπατάληση δημόσιου χρήματος, το σύστημα φρόντιζε να καλύπτει όσους επιθυμεί αφού τους προσέφερε ασυλία είτε με άμεσο τρόπο είτε με έμμεσο μέσα από μακροχρόνιες δίκες που οδηγούνταν στην παραγραφή. Αλλά ποιος θα μπορούσε να ασχοληθεί; Στην Ελλάδα της κρίσης με την ανεργία να αφορά σχεδόν έναν στους τέσσερις έλληνες οι πολίτες έδιναν πραγματικό αγώνα για την επιβίωση.⁵³ Πέρα όμως από την αδιαφορία που επεδείκνυε το κράτος για τους πολίτες του καθημερινά στις περιπτώσεις τις οποίες δεν μπορούσε να επιβληθεί, συχνά πυκνά χρησιμοποιούσε και την απαιτούμενη βία για να φιμώσει και να εξαφανίσει τις τυχόν παραφωνίες που δεν άφηναν πλέον να υπάρξουν όπως περιέγραφε και η διεθνής αμνηστία στην έκθεση της για την Ελλάδα το 2014 που επικεντρώνεται στην καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από την πλευρά της Αστυνομίας.⁵⁴ Λαμβάνοντας υπόψη την εγκληματική δράση των κρατικών μηχανισμών και της σχέσης που μπορεί να έχει η συγκεκριμένη δράση με τις συνέπειες της κρίσης γενάτε το ερώτημα αν το κράτος αποτελεί τελικά τον κύριο υπαίτιο για όλα τα παραπάνω,⁵⁵

51 Πανούση, Γ., (2006) Διαφθορά - Διαπλοκή και πολιτική μηχανή, ΠοινΔικ, 1022.

52 Σ.ΒΙΔΑΛΛΗ, (2014) Αντεγκληματική Πολιτική, 2η εκδ., Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, .

⁵³ <https://www.statistics.gr/documents/20181/d551f104-0148-eb3f-1328-ad90f72f7498> (στοιχεία της ΕΛ.ΣΤΑΤ)

⁵⁴ https://www.amnesty.gr/sites/default/files/pdf/2014-0403-a-law-into-themselves_report.pdf

⁵⁵ W.J. CHAMBLISS, State organised Crime, The American Society of Criminology Presidential Address. Criminology, Vol. 27 (2), 1989, σσ. 183-208

2.6 Οι σκιώδεις ιδιωτικές χρηματοδότησης υποσκάπτουν την ισονομία

Το ζήτημα της σκιώδους ιδιωτικής χρηματοδότησης προς τα πολιτικά κόμματα δεν αποτελεί μόνο απλά πεδίο πολιτικής αντιπαράθεσης με θέμα την διαφθορά πολιτικών υπαλλήλων αλλά έχει πολύ μεγαλύτερη σημασία για την λειτουργία της ίδιας της δημοκρατίας. Η δέσμευση της πολιτικής εξουσίας απέναντι σε σκιώδης οικονομικά συμφέροντα και η υποβάθμιση της νομοθετικής εξουσίας σε εκτελεστικό όργανο καθιστά ευθεία βολή στο ίδιο το δημοκρατικό πολίτευμα. Επίσης το δικαστικό σώμα φέρει και εκείνο την ευθύνη για την κομματοποίηση του αλλά κυρίως την απουσία του και την σιωπηρή αποδοχή του, χωρίς τον παρεμβατικό ρόλο του δικαστικού σώματος σε αντισυνταγματικές καταστάσεις δεν υπάρχει κάποιος να φρενάρει την εκτελεστική εξουσία. Το δικαστικό σώμα είναι απαραίτητο να λειτουργεί ως φρούριο της δημοκρατίας, καθώς αποτελεί τον προτελευταίο φραγμό κατά της αυθαιρεσίας γιατί αλλιώς η αδράνειά του οδηγεί στην αποδυνάμωση του θεσμικού συστήματος. Γιατί αλλιώς η υπεράσπιση του συντάγματος επαφίεται στον πατριωτισμό των Ελλήνων πολιτών, βάσει του άρθρου 120 του Συντάγματος, που περιγράφει ότι έχουν την υποχρέωση να υπερασπιστούν το Σύνταγμα.⁵⁶ Η υποβάθμιση της νομοθετικής εξουσίας έχει απασχολήσει τόσο τους διεθνείς οργανισμούς αλλά και σε εσωτερικό επίπεδο πολλών κρατών, έχει τεθεί ως βασικό διακύβευμα η ενίσχυση της διαφάνειας αλλά και η ορθότερη λειτουργία των πολιτικών ηγεσιών που μερικές φορές κινούνται έξω από τα Δημοκρατικά πλαίσια για να εξυπηρετήσουν τα συμφέροντα των ισχυρών που το πιθανότερο είναι να συνδέονται με τις σκιώδεις χρηματοδοτήσεις.

⁵⁶ <https://www.hellenicparliament.gr/vouli-ton-ellinon/to-politevma/syntagma/article-124/> Ap.120 Σ.Ε

3. Πολιτικά σκάνδαλα και διαφθορά στην Ελλάδα

3.1 Σκάνδαλο και διαφθορά είναι έννοιες ταυτόσημες;

Η διαφθορά και το σκάνδαλο είναι δύο λέξεις που δεν μπορεί να δοθεί ένας ακριβής ορισμός και αυτό περιπλέκει όχι μόνο την κατανόηση τους αλλά δυσκολεύει και στην εύρεση τρόπων επίλυσης και αντιμετώπισης. Ο όρος σκάνδαλο προέρχεται από το αρχαίο σκάνδαλον ή πιο δόκιμα σκανδάληθρον που ήταν ένας πάσσαλος που χρησιμοποιούμενος με άλλα υλικά βοηθούσε για την παγίδευση ζώων.⁵⁷ Σύμφωνα με τον Μπαμπινιώτη το σκάνδαλο δεν αποτελεί κρυφό αίτιο μιας πράξης αλλά αυτό το αίτιο που ξεχωρίζει και παρουσιάζεται « απροσδόκητα ή και αποκαλυπτικά» ενώ στην χριστιανική ηθική σημαίνει αφορμή για την αμαρτία και όχι το αίτιο της διάπραξης της αμαρτίας. Ενώ ο όρος διαφθορά παραπέμπει σε δύο σημασιολογικές μεταβλητές η πρώτη μεταβλητή αφορά την απόκλιση ή την παραβίαση από ένα ρητά καθορισμένο πλαίσιο ενώ η δεύτερη μεταβλητή εξαρτάται ανάλογα με την ηθική της κοινωνικής διάθρωσης που διαδραματίζεται η πράξη της διαφθοράς. Άρα δεν αποτελούν δύο έννοιες ταυτόσημες, αλλά σαν κοινός όρος από τις δύο έννοιες, προκύπτει η ηθική συνισταμένη.⁵⁸

3.1.1 Μορφές διαφθοράς και κατηγοριοποίηση της

Η διαφθορά είναι ένα φαινόμενο που επηρεάζει σε βάθος τις κοινωνίες και τις πολιτικές τους δομές και μπορεί να εκδηλωθεί σε διάφορες μορφές , ανάλογα με το υποκείμενο , την έκταση και τον σκοπό της. Για να κατανοηθεί καλύτερα, θα ήταν χρήσιμο να την κατηγοριοποιήσουμε με βάση ορισμένα κριτήρια.

- Αρχικά, η διαφθορά μπορεί να διακριθεί σε δύο κατηγορίες **ενεργητική** και **παθητική**. Στην ενεργητική διαφθορά , ένα άτομο προσφέρει ή υπόσχεται υλικά ή χρηματικά ανταλλάγματα για να εξασφαλίσει τη συνεργασία ενός άλλου. Αντίθετα, στην παθητική διαφθορά , το άτομο δέχεται ή ζητά ανταλλάγματα για να πραγματοποιήσει μια ενέργεια ή να παραβεί το καθήκον του, όπως ορίζεται ρητά και από τον Ποινικό Κώδικα στα άρθρα 235-237.⁵⁹

⁵⁷ Μπαμπινιώτης Γ., (1998) Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας, Αθήνα Κέντρο Λεξικολογίας Ε.Π.Ε., σελ 665

⁵⁸ Κουτσούκης Κ., Σκλιάς Π., (2005) Διαφθορά και Σκάνδαλα στη Δημόσια Διοίκηση και την Πολιτική ΑΘΗΝΑ ..ΣΙΔΕΡΗΣ σελ. 424-425

⁵⁹ Ποινικός κώδικας αρ. 235-237 Π.Κ https://www.kodiko.gr/nomothesia/document/529099/nomos-4619-2019#google_vignette

- Ένα άλλο κριτήριο για την κατηγοριοποίηση της διαφθοράς είναι η ένταση της ή για να είμαστε πιο ακριβείς η **κλίμακά της**. Η **μικρή διαφθορά** συνήθως αφορά καθημερινές πρακτικές, όπως οι δωροδοκίες που συναντώνται σε τοπικό επίπεδο, ενώ η **μεγάλη διαφθορά** σχετίζεται με διεθνείς συναλλαγές, με τη συμμετοχή πολιτικών ή κρατικών αξιωματούχων, και μπορεί να έχει εκτεταμένες συνέπειες όχι μόνο σε εθνικό αλλά και σε υπερεθνικό διεθνές επίπεδο.
- Η διαφθορά μπορεί επίσης να παρατηρηθεί στον **δημόσιο** και στον **ιδιωτικό τομέα**. Στον δημόσιο τομέα, οι υπάλληλοι ή αξιωματούχοι μπορεί να εκμεταλλευτούν τη θέση τους για να αποκομίσουν παράνομα οφέλη, ενώ στον ιδιωτικό τομέα, η διαφθορά συνήθως αφορά συμφωνίες που παρακάμπτουν τους κανόνες της αγοράς για να εξυπηρετήσουν ατομικά συμφέροντα.
- Μία σημαντική διάκριση είναι μεταξύ της **θεσμικής** και **λειτουργικής διαφθοράς**. Στην προκειμένη περίπτωση η θεσμική διαφθορά σχετίζεται με την ύπαρξη διαφθοράς στα ανώτερα επίπεδα των θεσμικών οργάνων, τα οποία έχουν την εξουσία και την ικανότητα να επηρεάζουν σημαντικές αποφάσεις. Από την άλλη, η λειτουργική διαφθορά αφορά περισσότερο τις καθημερινές λειτουργίες και τη δράση των δημοσίων υπαλλήλων σε πιο συγκεκριμένα καθήκοντα, που συνήθως αποπνέουν έναν προσωρινό ή ευκαιριακό χαρακτήρα.
- Η διαφθορά μπορεί να είναι **δομική** ή **σποραδική**. Η **δομική διαφθορά** αναφέρεται σε καταστάσεις όπου η διαφθορά αποτελεί μέρος της λειτουργίας του συστήματος και δεν περιορίζεται σε μεμονωμένα περιστατικά. Αντιθέτως, η **σποραδική διαφθορά** εμφανίζεται κατά διαστήματα, συνήθως λόγω ανεπαρκών συστημάτων ή λόγω αδυναμίας πραγματοποίησης ελέγχων.
- Επιπλέον, η διαφθορά μπορεί να εντοπιστεί στην **νομοθετική διαδικασία** ή στη **διοίκηση**, όπου τα όργανα που είναι υπεύθυνα για την εφαρμογή του νόμου ή τη διοίκηση της χώρας χρησιμοποιούν τη θέση τους για προσωπικό όφελος.
- Η **συστηματική** και **ευκαιριακή** διαφθορά διαφοροποιούνται ως προς την ένταση και τη διάρκεια τους. Η συστηματική διαφθορά είναι πιο επικίνδυνη, καθώς επηρεάζει βαθιά τις κοινωνικές και πολιτικές δομές και δημιουργεί ένα περιβάλλον όπου η διαφθορά γίνεται αποδεκτή κατά κάποιο τρόπο συνηθίζεται και συνεχίζεται σε τακτική βάση. Αντίθετα, η

ευκαιριακή διαφθορά συνήθως αφορά μεμονωμένα περιστατικά, όπου η διαφθορά συμβαίνει περιστασιακά και υπό συγκεκριμένες συνθήκες.

- Αναφορικά με τον πολιτικό και γραφειοκρατικό τομέα, η **πολιτική διαφθορά** αφορά κυρίως τους πολιτικούς που κατέχουν εξουσία σε υψηλά επίπεδα, ενώ η **γραφειοκρατική διαφθορά** σχετίζεται με τους δημόσιους υπαλλήλους που βρίσκονται σε πιο χαμηλά επίπεδα, οι οποίοι χρησιμοποιούν την δυνατότητα που μπορεί να τους παρέχει η θέση τους για προσωπικά οφέλη.⁶⁰
- Η διαφθορά μπορεί να ταξινομηθεί και με βάση τη στάση της κοινωνίας απέναντί της, όπως η **λευκή**, η **γκρίζα** και η **μαύρη** διαφθορά. Στην **λευκή διαφθορά**, η κοινωνία δείχνει ανοχή σε υψηλό επίπεδο σε σημείο πλησιάζει την αδιαφορία απέναντι σε παράνομες ή ανήθικες συμπεριφορές. Στην **γκρίζα διαφθορά**, υπάρχει ντροπή ή αίσθηση αμηχανίας, αλλά η συμπεριφορά δεν καταδικάζεται τόσο αυστηρά. Στην **μαύρη διαφθορά**, η παραβίαση των νόμων και ηθικών αξιών είναι εμφανής και το κράτος την καταδιώκει αυστηρά.⁶¹
- Τέλος, η διαφθορά μπορεί να έχει **διεθνικό** ή **τοπικό** χαρακτήρα. Η **διεθνική διαφθορά** αφορά συναλλαγές που εκτυλίσσονται πέρα από τα σύνορα του κράτους, ενώ η **τοπική διαφθορά** περιορίζεται στα εσωτερικά όρια ενός κράτους.

Αυτές οι διακρίσεις διαφθοράς θα βοηθούν να κατανοήσουμε τη φύση και τις συνέπειες της διαφθοράς, αλλά κυρίως θα βοηθήσουν να αναζητηθούν οι τρόποι με τους οποίους μπορεί να αντιμετωπιστεί η κάθε περίπτωση.

3.2 Σχέση Δικαιοσύνης και Πολιτικού Συστήματος

Τα τελευταία χρόνια, τα οργανωμένα έγκληματα, κυρίως τα εταιρικά ή οικονομικά εγκλήματα, έχουν αρχίσει να καταλαμβάνουν την επικαιρότητα και απασχολούν ανά τακτά χρονικά διαστήματα τη δημοσιότητα και τη δικαιοσύνη. Μεγάλες υποθέσεις, όπως αυτές της Novartis, της Siemens ή της Μονής Βατοπεδίου με την αλόγιστη δανειοδότηση των πολιτικών κομμάτων, ξεπλύματος μαύρου χρήματος και άλλες περιπτώσεις φοροδιαφυγής, καταδεικνύουν τη σύνδεση μεταξύ της δικαιοσύνης και του πολιτικού συστήματος. Συχνά η δικαιοσύνη δεν φαίνεται να είναι αμερόληπτη, ενώ ταυτόχρονα η

⁶⁰ Γασπαρινάτου Μ. (2016). Έγκλημα και Ποινική Καταστολή σε εποχή κρίσης, Σάκκουλας, Αθήνα, σελ 805

⁶¹ Πανούσης, Ι. (2006). Διαφθορά, διαπλοκή και πολιτική μηχανή (Τόμ. 8-9). Αθήνα: Ποινική Δικαιοσύνη. Ανάκτηση 04/03/2023, σελ. 1015-1022 → εργασία Καρανικά ΕΑΠ σελ 27

στάση που κρατά το πολιτικό σύστημα φέρνει στο προσκήνιο τις αδυναμίες του. Υποθέσεις τέτοιου μεγέθους, παρά τη σοβαρότητά τους, πολλές φορές προσπερνιούνται, καθώς οι αντεγκληματικές υπηρεσίες στρέφουν την προσοχή τους κυρίως στη μάχη κατά του εγκλήματος του δρόμου και στις μορφές λαϊκής αντίστασης. Η εστίαση σε αυτά τα κοινωνικά εγκλήματα ευνοεί τα εγκλήματα των ισχυρών, καθώς πολλές φορές τα μεγάλα συμφέροντα μπορούν και καλύπτονται μέσω της αλλαγής νομοθεσίας ή της δημιουργίας φωτογραφικών διατάξεων που εξυπηρετούν τις ανάγκες τους. Έτσι, διαμορφώνεται ένας φαύλος κύκλος, στον οποίο οι μεγάλες εταιρείες, το τραπεζικό σύστημα και οι κυβερνήσεις συνεργάζονται για να διασφαλίζουν τη μη τιμωρία τους. (πχ αλλαγή νόμου Απιστίας αρ390 Π.Κ το οποίο έγινε κατ' έγκληση).⁶² Αυτό καθιστά σαφές ότι οι ανισότητες στην απόδοση της δικαιοσύνης δεν αφορούν μόνο την αυστηρότητα απέναντι στις περιθωριοποιημένες κοινωνικές ομάδες, αλλά και την ευνοϊκή μεταχείριση των ανώτερων τάξεων και την ατιμωρησία τους.⁶³ Όπως ήδη επισημάνθηκε, η εφαρμογή των νόμων και η απόφαση των δικαστηρίων δεν εξαρτώνται μόνο από τις βασικές νομοθετικές αρχές, αλλά και από έξω-νομικούς παράγοντες που επηρεάζουν τις δικαστικές αποφάσεις. Αυτό σημαίνει ότι το τελικό αποτέλεσμα μπορεί να καθοριστεί από τη διακριτική ευχέρεια του δικαστή.⁶⁴ Συχνά, άτομα από χαμηλά κοινωνικά στρώματα καταδικάζονται με αυστηρές ποινές, ενώ η κοινωνική κατάσταση του δράστη επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό τη διάρκεια και την αυστηρότητα της ποινής. Οι ποινές είναι ιδιαίτερα αυστηρές για φτωχούς ή περιθωριοποιημένες ομάδες, όπως ναρκομανείς και μετανάστες, ενώ αντίθετα, οι δράστες από μεσαία ή υψηλά κοινωνικά στρώματα και ιδιαίτερα οι πολιτικοί τυγχάνουν συνήθως πιο επιεικών αποφάσεων.

3.3 Σκάνδαλο SIEMENS

Το 2004 ήταν μία χρονιά που, χωρίς αμφιβολία, θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως η χρονιά της Ελλάδας. Εκτός από τις εξαιρετικές επιτυχίες που σημείωσε ο ελληνικός αθλητισμός, όπως η κατάκτηση του Ευρωπαϊκού Κυπέλλου από την εθνική ομάδα ποδοσφαίρου. Η Ελλάδα κατέκτησε την πρώτη θέση στον Ευρωπαϊκό διαγωνισμό τραγουδιού με αποτέλεσμα να έχει την δυνατότητα να φιλοξενήσει τη διοργάνωση και όλα αυτά συνέπεσαν με το κορυφαίο αθλητικό γεγονός του πλανήτη, τους Ολυμπιακούς Αγώνες. Η Ελλάδα ήταν στην ευχάριστη θέση να επαναφέρει τους Ολυμπιακούς Αγώνες

⁶² <https://www.documentonews.gr/article/atimwrhsia-se-dekades-skandala-me-anwthen-entolh/>

⁶³ Βιδάλη, Σ., Κουλούρης, Ν., Παπαχαλαράμπους Χ., (2019), Εγκλήματα των ισχυρών, Αθήνα: ΕΑΠ, σελ 47-53

⁶⁴ William Chambliss, "A sociological analysis of the law of vagrancy", Social Problems (1974), σελ. 67-77.

μετά από 108 χρόνια στην Αθήνα δεν είχε μόνο συμβολική αξία, αλλά και πραγματικά οφέλη για τη χώρα. Η Ελλάδα αναμενόταν να αποκομίσει πολύ σημαντικά οικονομικά κέρδη, ενώ η διεθνής προβολή και η αύξηση της τουριστικής κίνησης ήταν ένα από τα αναμενόμενα αποτελέσματα αυτής της μεγάλης διοργάνωσης. Παρά τα πολλαπλά οφέλη, οι Ολυμπιακοί Αγώνες επέφεραν και μεγάλες υποχρεώσεις για την Ελλάδα. Η χώρα έπρεπε να διασφαλίσει την ομαλή διεξαγωγή των Αγώνων, να εξασφαλίσει τη σωστή φιλοξενία των αθλητών και των αποστολών, αλλά και να εγγυηθεί την ασφάλεια όλων των συμμετεχόντων, από τους αθλητές, τους δημοσιογράφους αλλά και το κοινό που αναμενόταν να προσέλθει στην Αθήνα. Η διασφάλιση της σωματικής ακεραιότητας όλων αυτών απαιτούσε εκτεταμένα μέτρα και πολύ υψηλό κόστος, καθώς η Ελλάδα δεν διέθετε τα απαραίτητα συστήματα ασφαλείας ή την τεχνογνωσία για τη διοργάνωση ενός τέτοιου γεγονότος. Η Ελλάδα έπρεπε να προετοιμαστεί για μια διοργάνωση πολύ μεγάλης κλίμακας, γεγονός που απαιτούσε σοβαρή προετοιμασία και εξειδικευμένες υποδομές. Επίσης έγιναν έργα και δημιουργήθηκαν υποδομές που σε διαφορετικές συνθήκες θα ήθελαν δεκαετίες αλλά αυτό είχε και ως αποτέλεσμα οι δαπάνες αυτές επειδή γινόντουσαν με πίεση χρόνου να υπερκοστολογούνται και να μην αξιολογείται αν η ποιότητα τους είναι ανάλογη της τιμής τους.

Οι Ολυμπιακοί Αγώνες της Αθήνας το 2004 αποτέλεσαν την πρώτη μεγάλη διοργάνωση μετά την τρομοκρατική επίθεση της 11ης Σεπτεμβρίου στους Δίδυμους Πύργους, γεγονός που ενίσχυσε τις ανησυχίες για την ασφάλεια των αθλητών και των επισκεπτών. Η Αθήνα θεωρούταν ευάλωτη απέναντι σε ενδεχόμενο τρομοκρατικό χτύπημα, ενώ η Αλ Κάιντα ⁶⁵ παρουσιαζόταν από τον τύπο ότι θα προσπαθούσε να βλάψει τους ολυμπιακούς αγώνες. Καθώς εκτιμούσαν ως πολύ πιθανό σενάριο να εκμεταλλευτεί την έλλειψη εμπειρίας και οργάνωσης σε μια μικρή χώρα όπως η Ελλάδα για να προχωρήσει σε ένα εντυπωσιακό πλήγμα. Αυτές οι ανησυχίες ενισχύθηκαν κυρίως από τον αμερικανικό τύπο, ο οποίος μετέφερε ένα διογκωμένο κλίμα ανασφάλειας και αδυναμίας της Ελλάδας να διοργανώσει με ασφάλεια τους ολυμπιακούς αγώνες. Ο αμερικανικός τύπος ανέλαβε έναν ρόλο σημαντικού διαμορφωτή της κοινής παγκόσμιας κοινής γνώμης και ειδικότερα των δυτικών κοινωνιών που ηχεί μεγαλύτερης απήχησης, δημιουργώντας και ενισχύοντας την αίσθηση της έλλειψης οργάνωσης και ασφάλειας στην Αθήνα. Η κριτική ήταν συνεχής και σε τακτικά διαστήματα, ενώ αναδείκνυε με έντονο τρόπο την αδυναμία της ελληνικής

⁶⁵ (τρομοκρατική οργάνωση)

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CE%BB_%CE%9A%CE%AC%CE%B9%CE%BD%CF%84%CE%B1

κυβέρνησης να εγγυηθεί την ασφάλεια των αθλητών. Παράλληλα, έθετε την Ελλάδα υπό αμφισβήτηση, υποστηρίζοντας ότι οι Ολυμπιακοί Αγώνες της Αθήνας δεν μπορούσαν να πραγματοποιηθούν χωρίς την εγγύηση και τη συμβολή των ΗΠΑ, ιδιαίτερα όσον αφορά την ασφάλεια. Ο στόχος του αμερικανικού τύπου ήταν σαφής, να πιέσει την ελληνική κυβέρνηση για την αγορά αμερικανικών συστημάτων ασφαλείας, ιδιαίτερα των αμφιβόλου ποιότητας συστημάτων όπως αποδείχτηκε C4I. Ένας εύκολος τρόπος να πετύχουν αυτό που ήθελαν, ήταν να ασκήσουν κάθε μορφής πίεσης, έχοντας τη βοήθεια των ΜΜΕ σε συνδυασμό με πολιτικούς φορείς. Αφορά μια μορφή εγκλήματος, γνωστή ως ηθικοί πανικοί.⁶⁶ Μέσω αυτής της τεχνητής κρίσης, τα δημοσιεύματα αυτά είχαν σκοπό να εξασφαλίσουν ότι η Ελλάδα θα συμφωνήσει να προμηθευτεί τα εν λόγω συστήματα, προκειμένου να εξασφαλιστεί η ασφάλεια των αγώνων και ταυτόχρονα να αποκομίσει οικονομικά οφέλη η Αμερική. Η πίεση ασκούσαν μέσα από καθημερινές αναφορές και άρθρα που υποστήριζαν ότι η Ελλάδα ήταν ο πιο αδύναμος κρίκος της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον διαρκή αγώνα για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας. Η διαδικασία αυτή καταφέρνει να αποπροσανατολίζει την κοινή γνώμη, καθώς και την αντεγκληματική πολιτική, καθώς δημιουργεί προσποητές απειλές. Για παράδειγμα, το δημοσίευμα των New York Times της 11ης Ιουλίου 2001 ανέφερε ότι η Ελλάδα δεν είχε τη δυνατότητα να διασφαλίσει την ασφάλεια των αθλητών και ειδικότερα των αμερικανικών αποστολών, ενισχύοντας τη διαπίστωση ότι η Ελλάδα κινδύνευε σε πολύ μεγάλο βαθμό. Στην ίδια κατεύθυνση, δημοσίευμα του Philip Shenon στις 7 Αυγούστου 2003 επανέφερε την ανησυχία σχετικά με την παρουσία τρομοκρατικών οργανώσεων στην Αθήνα, υπογραμμίζοντας την αυξημένη απειλή και επιχειρώντας να ασκήσει ψυχολογική πίεση στη διεθνή κοινή γνώμη. Ο αμερικανικός τύπος υποστήριζε με κάθε τρόπο ότι η μόνη λύση για την ασφάλεια των Ολυμπιακών Αγώνων ήταν η προμήθεια των αμερικανικών συστημάτων ασφαλείας, αποδεικνύοντας έτσι την πραγματική στόχευση αυτών των δημοσιευμάτων. Η πίεση αυτή, η οποία διαρκώς εντεινόταν, είχε ως αποτέλεσμα την τελική συμφωνία για την αγορά του συστήματος C4I, το οποίο τελικά αποδείχθηκε ήταν αμφιβόλου ποιότητας και αποτελεσματικότητας. Παρά τις πολλές κριτικές και τις ενστάσεις για την ποιότητα του συστήματος, η συμφωνία ωστόσο προχώρησε, επιβεβαιώνοντας την ισχύ της εξωτερικής πολιτικής και των οικονομικών συμφερόντων

⁶⁶ Young, J., (2015), «Ηθικός Πανικός: Οι Καταβολές του στην Αντίσταση, τη Μνησικακία και η Ερμηνεία της Φαντασίας σε Πραγματικότητα», στο Καρύδης Β. & Χουλιάρας Α. (επιμ.), Ηθικοί Πανικοί, Εξουσία και Δικαιώματα, Σύγχρονες προσεγγίσεις, Σάκκουλας, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, σ. 37.

των ΗΠΑ, σε βάρος των συμφερόντων των Ελλήνων πολιτών αλλά και της ασφάλειας της ίδιας της Ελλάδας.⁶⁷

3.3.1 Επίτευξη συμφωνίας κατόπιν πιέσεων του Αμερικανικού τύπου;

Προκειμένου να εξαγοραστεί η σιωπή του αμερικανικού τύπου και να σταματήσει η διασπορά ηθικολογικών πανικών σε βάρος της Ελλάδας, η οποία αντί να απολαμβάνει παγκόσμια προβολή και διαφήμιση, είδε τα φώτα της δημοσιότητας να στρέφονται από τον τύπο της τότε εποχής αποκλειστικά στα προβλήματα των απαρχαιωμένων συστημάτων ασφαλείας, την έλλειψη οργάνωσης και την ανικανότητά της να εξασφαλίσει την κατάλληλη προστασία για τους Ολυμπιακούς αγώνες.⁶⁸

Ωστόσο, η δυσφήμιση της χώρας, σε ότι αφορά τις συνθήκες ασφαλείας, δεν περιοριζόταν μόνο στους New York Times. Συνολικά, ο αμερικανικός και ο βρετανικός τύπος συνέχισαν να βάζουν ανά τακτά χρονικά διαστήματα κατά των συνθηκών ασφαλείας στην Ελλάδα, μάλιστα την συγκεκριμένη τακτική την συνέχισαν και μετά την ολοκλήρωση των Αγώνων παρόλο που είχαν κυλίσει όλα ομαλά και με πλήρη ασφάλεια για τους αθλητές. Στις 31 Αυγούστου, αμέσως μετά την ολοκλήρωση των Ολυμπιακών Αγώνων, δημοσιογράφος του CNN δήλωσε χαρακτηριστικά ότι «ήμασταν σίγουροι ότι σε κάθε γωνία του δρόμου υπήρχαν τρεις ή τέσσερις τρομοκράτες, υποδύμενοι ότι σκοτώνουν τον χρόνο τους και ψάχνοντας να απαγάγουν κάποιον». Από την άλλη, ο ελληνικός τύπος στο αντίθετο ακριβώς κλίμα προσπαθούσε να καθησυχάσει το κοινό και να εγγυηθεί για την ασφάλεια των πολιτών και των επισκεπτών. Αν και η στάση του αμερικανικού τύπου μπορεί να φαινόταν υπερβολική, αυτή ήταν στην πραγματικότητα μια προέκταση της αμερικανικής πολιτικής, που επιθυμούσε να επιβάλει τη δική της στρατηγική και να προασπίσει τα συμφέροντά της στην περιοχή. Ο στόχος δεν ήταν απλώς η διασφάλιση της ασφάλειας, αλλά κυρίως η εξυπηρέτηση των οικονομικών και πολιτικών συμφερόντων των ΗΠΑ. Η Ελλάδα, με τη γεωγραφική της θέση, είναι πολύ σημαντική για την Αμερική, καθώς βρίσκεται στο σταυροδρόμι τριών ηπείρων και έχει τεράστια αξία από γεωπολιτικής και γεωστρατηγικής απόψεως. Αυτά, σε συνδυασμό με

⁶⁷ Σαματάς, Μ., (2016) ΤΟ ΣΟΥΠΕΡ – ΠΑΝΟΠΤΙΚΟ ΣΚΑΝΔΑΛΟ., Παπαζήση σελ 83-87

⁶⁸ Καρύδης, Β. & Χουλιάρης, Α. (2015). Ηθικοί πανικοί εξουσίες και δικαιώματα. Σύγχρονες προσεγγίσεις. Αθήνα: Σάκκουλας. Σελ 9

τις στρατιωτικές βάσεις που διαθέτει η Αμερική στη χώρα, ενισχύει το ενδιαφέρον των ΗΠΑ για την ασφάλεια στην περιοχή.⁶⁹

3.3.2 Δίκη του Μονάχου αποκαλύπτει σχετικά με τη δράση της Siemens

Σύμφωνα με αποκαλύψεις της Αμερικανικής Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς και την απόφαση του γερμανικού δικαστηρίου του Μονάχου, όλο το προηγούμενο διάστημα η Siemens προσπαθούσε να προωθήσει το έργο C4I μέσω δωροδοκιών που μοιράζονταν σε κρατικούς αξιωματούχους και πολιτικούς μέσω υπεράκτιων εταιριών με μονόδρομες συναλλαγές ώστε να μην μπορεί να συσχετισθεί εύκολα η συμμετοχή των πολιτικών προσώπων. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με την απόφαση του δικαστηρίου, η Siemens προϋπολόγιζε το 2% της κάθε σύμβασης για να διανεμηθεί μέσω τριγωνικής συναλλαγής στα κυβερνητικά κόμματα ΠΑΣΟΚ και Ν. Δ προκειμένου να βοηθήσουν να προωθηθεί ο φάκελος των προσφορών της Siemens και να κλείσουν την συμφωνία. Η δράση αυτή δεν περιορίστηκε μόνο στην περίοδο των Ολυμπιακών Αγώνων , αλλά διήρκεσε σχεδόν 18 ολόκληρα χρόνια , από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 έως το 2008. Η τακτική της δωροδοκίας υπαλλήλων της Siemens Hellas δεν περιοριζόταν μόνο στην Ελλάδα, καθώς η ίδια μέθοδος χρησιμοποιούνταν και σε άλλες χώρες, προκειμένου η εταιρεία να αποκτήσει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στην ανάθεση δημοσίων έργων. Ως πηγή αποδεικτικών στοιχείων για τις δωροδοκίες της Siemens στην Ελλάδα χρησιμοποιήθηκαν τα αρχεία της Αμερικανικής δικηγορικής εταιρείας Debevoise & Plimpton LLP.⁷⁰

Ο Reinhard Siekaczheck, ο οποίος συνελήφθη , δήλωσε ότι το ελληνικό τμήμα της Siemens είχε καταβάλει πάνω από 100 εκατομμύρια ευρώ στα δύο μεγάλα κόμματα για να εξασφαλίσει την ανάθεση του έργου C4I, το οποίο αφορούσε το σύστημα ασφαλείας των Ολυμπιακών Αγώνων. Η Siemens χρησιμοποίησε το C4I ως διαφήμιση για την ικανότητά της να αναλάβει και άλλες μεγάλες κρατικές συμβάσεις, παρουσιάζοντας το έργο ως ένα αποτελεσματικό σύστημα ασφαλείας αφού εκ' του αποτελέσματος δεν σημειώθηκε κανένα περιστατικό κατά τη διάρκεια των αγώνων. Ανεξαρτήτως από το αν το C4I συνέβαλε άμεσα στην ασφαλή διεξαγωγή των Ολυμπιακών Αγώνων, η Siemens κατάφερε να επωφεληθεί οικονομικά από τις πολυδάπανες κρατικές συμβάσεις απομυζώντας τεράστια οικονομικά ποσά από το δημόσιο για την Siemens και τους συνεταίρους της. Ο Reinhard Siekaczheck κατονόμασε συγκεκριμένα τον Πρόδρομο Μαυρίδη, ο οποίος είχε

⁶⁹ Σαματσ., Μ., (2016) ΤΟ ΣΟΥΠΕΡ – ΠΑΝΟΠΤΙΚΟ ΣΚΑΝΔΑΛΟ., Παπαζήση σελ 106-128

⁷⁰ <https://www.tovima.gr/2008/11/25/archive/oi-ereynes-tis-nomikis-etaireias-debevoise-amp-plimpton/>

αναλάβει τον ρόλο του ταμιά και ήταν υπεύθυνος για την πληρωμή 10 εκατομμυρίων ευρώ από τα μαύρα ταμεία της Siemens προς τον Ελληνικό Στρατό και το Υπουργείο Άμυνας για συμβάσεις που είχαν να κάνουν με αρμοδιότητα των συγκεκριμένων υπουργείων.⁷¹

3.3.3 Ποινές χάδι για τα στελέχη της Siemens και η εμπλοκή Ελλήνων πολιτικών

Το 2010, στη Γερμανία, ο Reinhard Siekaczheck, πρώην στέλεχος της Siemens, καταδικάστηκε σε ποινή φυλάκισης δύο ετών με αναστολή και επιβλήθηκε πρόστιμο 108.000 ευρώ, μετά την ομολογία του για τη συμμετοχή του στη δημιουργία μαύρων ταμείων και τη χρήση βιτρινών εταιρειών για να συγκαλύπτονται οι τριγωνικές συναλλαγές με κρατικούς αξιωματούχους και πολιτικούς. Σημαντική ήταν και η σύνδεση του Χριστοφοράκου, πρώην επικεφαλής της Siemens Hellas, ο οποίος κατά τη διάρκεια της δίκης στη Γερμανία αποκάλυψε ότι το 2004, η εταιρεία προσπαθούσε να εξασφαλίσει 10 εκατομμύρια ευρώ για να εξασφαλίσει την ανάθεση του έργου C4I στην Ελλάδα. Ο Χριστοφοράκος ανέφερε ότι τα χρήματα αυτά προορίζονταν για μίζες που θα δίνονταν στα εξής τρία υπουργεία: Άμυνας, Εσωτερικών και Αθλητισμού. Αξιοσημείωτο είναι ότι όταν συνελήφθη, ο Χριστοφοράκος παρουσίασε αποδείξεις που έδειχναν ότι 12 ενεργειακά υπουργοί και άλλοι 153 βουλευτές είχαν λάβει μίζες από τη Siemens Hellas μεταξύ 1997 και 2007 και ότι είχαν σχέσεις με παράνομο χρηματισμό. Το 2009, ο Χριστοφοράκος καταδικάστηκε σε φυλάκιση δύο ετών για τις πράξεις του, όμως η ποινή του δεν εκτελέστηκε πλήρως. Αντίθετα, δύο μήνες αργότερα, η Siemens κατέβαλε ένα μεγάλο πρόστιμο ύψους 750.000 ευρώ το οποίο ευελπιστούσαν ότι θα σταματήσουν περαιτέρω αποκαλύψεις με σκοπό διακοπή της συνέχια του σκανδάλου Siemens.

3.4 Εξεταστική επιτροπή και τα αντίποινα της SIEMENS

Στην Ελλάδα, η Εξεταστική Επιτροπή που συγκροτήθηκε το 2010 εξέτασε το σκάνδαλο σε βάθος και κατέληξε σε πιο συγκεκριμένα συμπεράσματα. Η επιτροπή διαπίστωσε ότι η Siemens είχε δημιουργήσει μία εγκληματική οργάνωση, όπως ορίζει το άρθρο 187 του Ποινικού Κώδικα, για τη διάπραξη εγκλημάτων όπως το ξέπλυμα μαύρου χρήματος, και την δωροδοκία κρατικών αξιωματούχων και πολιτικών. Η Siemens δρούσε στην Ελλάδα για σχεδόν δύο δεκαετίες, από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 έως το 2008, χρησιμοποιώντας ένα καλοστημένο σύστημα που πραγματοποιούσε τις πληρωμές μέσω

⁷¹ Σαματάς, Μ., (2016) ΤΟ ΣΟΥΠΕΡ – ΠΑΝΟΠΤΙΚΟ ΣΚΑΝΔΑΛΟ., Παπαζήση σελ 116-128

τριγωνικών συναλλαγών με την βοήθεια Μ.Κ.Ο, έτσι ώστε να είναι δύσκολο να συνδεθούν οι συγκεκριμένες καταθέσεις ποσών με τα εμπλεκόμενα πρόσωπα αλλά και τις κρατικές συμβάσεις που εξυπηρετούσαν αυτά τα ποσά. Οι προμήθεια από τις συμβάσεις αυτές που έφτανε το 2% του τζίρου της κάθε σύμβασης από τον συνολικό προϋπολογισμό, είχαν ως στόχο την εξασφάλιση των κρατικών έργων για τη Siemens, όπως είχε παραδεχτεί και ο Siekaczheck στην απολογία του. Για να υπάρξει συγκάλυψη στις συναλλαγές και να μην αποκαλυφθούν οι αποδέκτες των χρημάτων, το δημόσιο σύναψε άλλες συμβάσεις με υπεράκτιες εταιρείες, οι οποίες δημιουργήθηκαν για τον αποκλειστικό σκοπό να εκταμιεύουν τα ποσά και να τα διοχετεύουν στους αποδέκτες τους. Η διαδικασία αυτή επιβάρυνε το δημόσιο με πρόσθετες προμήθειες, κάτι που κατέληξε σε συνολική ζημιά για το Ελληνικό Δημόσιο που άγγιξε το 10% του τζίρου των συμβάσεων, αντί του 2% που είχε αναφέρει αρχικά ο Siekaczheck. Το πόρισμα της Εξεταστικής Επιτροπής της 7ης Σεπτεμβρίου 2010 ανέφερε ότι η Siemens είχε δημιουργήσει μια εγκληματική οργάνωση για να διαπράξει αυτά τα αδικήματα στην Ελλάδα, με σκοπό την εκμετάλλευση του κρατικού πλούτου, με τη διάπραξη απάτης κατ' εξακολούθηση, νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και δωροδοκία-δωροληψία. Η Επιτροπή πρότεινε στο τέλος τη δίωξη των υπευθύνων για τη δημιουργία εγκληματικής οργάνωσης και για όλα τα εγκλήματα που σχετίζονται με την παράνομη χρηματοδότηση πολιτικών προσώπων και αξιωματούχων στην Ελλάδα. Το σκάνδαλο της Siemens στην Ελλάδα αποκαλύπτει τον τρόπο με τον οποίο οι διεθνείς εταιρείες χρησιμοποιούν τη δωροδοκία για να εξασφαλίσουν συμβάσεις με την Ελληνικό κράτος και από την άλλη την αδυναμία του ελληνικού κράτους να προστατεύσει τα συμφέροντά του, αφού λόγω της Ελληνικής πολιτικής εμπλοκής ενός πολύ μεγάλου ποσοστού των Ελλήνων βουλευτών δεν τολμούσαν να αγγίξουν το θέμα.⁷²

3.4.1 Ελληνικές κυβερνήσεις υπό κατοχή της SIEMENS

Έχει μεγάλο ενδιαφέρον να παρατηρήσουμε το τι συνέβη μετά τα πόρισμα της εξεταστικής επιτροπής τον Φλεβάρη του 2011 η Καθημερινή δημοσίευσε «επτά έτοιμοι σταθμοί μετρό δεν λειτουργούν λόγω της Siemens». ⁷³ Σχεδόν ενάμιση χρόνο αργότερα τα πρωτοσέλιδο της Καθημερινής στις 14/09/2022 αναφέρει ότι «απεσύρθη η τροπολογία

⁷² Σαματάς, Μ., (2016) ΤΟ ΣΟΥΠΕΡ – ΠΑΝΟΠΤΙΚΟ ΣΚΑΝΔΑΛΟ., Παπαζήση σελ 126-128

⁷³ <https://www.newsbeast.gr/newspapers/2011-02-12/14> (e kathimerini 12/02/2011 με τίτλο δημοσιεύματος επτά έτοιμοι σταθμοί μετρό δεν λειτουργούν λόγω της Siemens)

για την Siemens»⁷⁴ Με μια πρώτη εκτίμηση διακρίνουμε την υποχώρηση της Ελληνικής πλευράς και την νίκη κατά κράτος της Siemens η οποία επιβάλλεται και κάνει ότι θέλει την Ελληνική κυβέρνηση.

Από τις ποινές που επιβλήθηκαν στους υπαλλήλους της Siemens, είναι προφανές ότι δεν αντανακλούσαν σε καμία περίπτωση, στην πραγματική οικονομική ζημιά που προκλήθηκε στην Ελλάδα από το συγκεκριμένο σκάνδαλο. Η δίκη φαίνεται σαν να είχε προδιαγεγραμμένο αποτέλεσμα, με όλες τις πλευρές να είναι ικανοποιημένες, εκτός φυσικά από το Ελληνικό Δημόσιο, το οποίο υπήρξε και το θύμα. Ωστόσο, η Ελλάδα δεν μπόρεσε να διεκδικήσει το δίκιο της, καθώς οι Έλληνες πολιτικοί, με την αποδεδειγμένη εμπλοκή τους στο σκάνδαλο δεν είχαν άλλη επιλογή από το να συναινέσουν και να αποσιωπήσουν το ζήτημα. Η στάση του Ελληνικού κοινοβουλίου, που δεν αντιτάχθηκε στην ήπια ποινή που επιβλήθηκε στους υπευθύνους της δωροδοκίας, μπορεί να αποτελέσει ακόμα ένα επιχείρημα που αποδεικνύει την ανοχή τους. Δεν επιδίωξαν τη δίωξη των υπευθύνων στη χώρα, πιθανόν φοβούμενοι την αποκάλυψη των ονομάτων των 153 βουλευτών που είχε αναφέρει ο Reinhard Siekaczheck και ο Χριστοφοράκος.

Αρχικά, η δίκη στη Γερμανία θα μπορούσε να θεωρηθεί ως θετική εξέλιξη για την διαλεύκανση της υπόθεσης, δεδομένου των πιέσεων και εμποδίων που θα μπορούσε να αντιμετωπίσει η Ελληνική δικαιοσύνη λόγω της εμπλοκής πολιτικών προσώπων. Ωστόσο, εκ του αποτελέσματος, φαίνεται πως οι ποινές που επιβλήθηκαν ήταν τόσο ελαφρές που ουσιαστικά παρείχαν ασυλία στους εμπλεκόμενους αφού θεωρήθηκε ότι οι συγκεκριμένες ποινές αφορούσαν συνολικά το συγκεκριμένο σκάνδαλο. Οι υπάλληλοι της Siemens, τιμωρήθηκαν με την επιστροφή ενός εξαιρετικά μικρού ποσού σε σχέση με τα κέρδη που είχαν αποκομίσει από τις παράνομες δραστηριότητές τους εις βάρος του Ελληνικού Δημοσίου. Καθώς το κύριο μέρος της δικογραφίας αφορούσε Έλληνες αξιωματούχους και πολιτικούς, το Γερμανικό δικαστήριο δεν επεξεργάστηκε αυτές τις ευθύνες, περιορίζόμενο μόνο στις πράξεις των υπαλλήλων της Siemens. Με αυτόν τον τρόπο, η δίκη του Μονάχου φαίνεται να εξυπηρετούσε την εξιλέωση της εταιρείας Siemens και την προστασία των εμπλεκόμενων πολιτικών, παρέχοντας ουσιαστικά ασυλία σε όλους τους υπεύθυνους, χωρίς να θίγεται το πολιτικό σύστημα της Ελλάδας.

⁷⁴ <https://www.inewsgr.com/protoselido/20120914/kathimerini.htm> (e kathimerini 14-09-2012 τίτλος απεσύρθη η τροπολογία για την Siemens)

3.5 Ατιμωρησία και αδυναμία της Δικαιοσύνης στην Ελλάδα

Η υπόθεση της Siemens αποτελεί ίσως το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα στην Ελλάδα για τη σύνδεση της διαφθοράς με το οργανωμένο έγκλημα. Πρόκειται για μία περίπτωση που αναδεικνύει την κατάργηση της ισονομίας όταν εμπλέκονται άτομα από την υψηλή κοινωνική τάξη και ειδικά πολιτικοί ή ανώτεροι αξιωματούχοι. Στην περίπτωση αυτή, δεν παρατηρήθηκε κάποια έντονη παρατυπία από το δικαστικό σύστημα αν εξαιρέσουμε την τεράστια καθυστέρηση που τείνει να γίνει κανονικότητα. Αν αναλογιστεί κανείς ότι το ίδιο το σύνταγμα προβλέπει την απαλλαγή ευθυνών για πράξεις που προέρχονται από βουλευτές και υπουργούς κατά τη διάρκεια της θητείας τους. Αυτή η απαράδεκτη διάταξη αποτέλεσε το βασικό εμπόδιο για την περαιτέρω διερεύνηση και τη σωστή απονομή δικαιοσύνης, καθώς επέτρεψε σε όλα τα πολιτικά πρόσωπα να αποφύγουν την ποινική ευθύνη για τις πράξεις τους. Αξιοσημείωτο είναι ότι η πρωτόδικη απόφαση στην υπόθεση της Siemens εκδόθηκε μόλις το 2019, αν και οι πράξεις είχαν πραγματοποιηθεί έως και δύο δεκαετίες νωρίτερα, όπως για παράδειγμα η χρηματοδότηση μέσω συναλλαγών από υπεράκτιες εταιρίες σε βουλευτές του ΠΑΣΟΚ που όπως αποδέχθηκαν και οι ίδιοι ότι ήταν για την προεκλογική εκστρατεία του 2000. Έπειτα από τόσα χρόνια, η πρωτόδικη απόφαση καταδίκασε είκοσι δύο κατηγορουμένους για νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα. Ωστόσο, μετά την έφεση που ασκήθηκε από τους κατηγορουμένους, η απόφαση του δεύτερου βαθμού τον Σεπτέμβριο του 2022 προχώρησε στην αθώωση και των είκοσι δύο ατόμων που αρχικά είχαν καταδικασθεί.⁷⁵ Η απόφαση αυτή επιβεβαιώνει τη θεωρία του Chambliss σχετικά με τη δυνατότητα των ισχυρών να επηρεάζουν τη νομοθεσία (lawmaking), αλλά και τις παρατηρήσεις του Sutherland για τα εγκλήματα του «λευκού κολάρου», τα οποία προέρχονται από άτομα της υψηλής κοινωνίας και συνήθως παραμένουν ατιμώρητα.⁷⁶ Ορισμένα από τα εγκλήματα που κατηγορήθηκαν οι υπεύθυνοι της Siemens συνδέονται με την περίοδο των Ολυμπιακών Αγώνων, όπως η υπερτιμολόγηση υπηρεσιών και υλικών ή ακόμη και άσκοπες αγορές ή ακόμη χειρότερα εικονικές προμήθειες που ο Ελληνικός λαός επί της ουσίας πλήρωνε για το τίποτα, ενώ όλα αυτά επιβάρυναν τον κρατικό προϋπολογισμό. Παραδείγματα αυτών των παρατυπιών είναι το σύστημα C4I, το οποίο προοριζόταν για την ασφάλεια των Ολυμπιακών Αγώνων αλλά δεν λειτούργησε ποτέ, καθώς και η ψηφιοποίηση του ΟΤΕ, η

⁷⁵ <https://tvxs.gr/news/ellada/parembasi-toy-eisaggelea-toy-areioy-pagoy-gia-tin-paragrafi-adikimaton-sto-skandalo-sie/>

⁷⁶ Chambliss, w & Seidman R., 1971, Law, Order and power, Addison-Wsley Publishing company, Massachusetts, Menlo Park σελ 473-474.

οποία πραγματοποιήθηκε χωρίς νόμιμο διαγωνισμό και με απευθείας ανάθεση, δημιουργώντας και σε αυτήν την περίπτωση υπόνοιες για διαφθορά κρατικών λειτουργών σε βάρος του Δημοσίου. Η υπόθεση της Siemens ενσωματώνει τις θεωρίες του Dustin Sharp, ο οποίος συνδέει την οικονομική βία των υπερεθνικών οργανισμών (όπως η Siemens) με το ξεπούλημα των δημοσίων πόρων και την ανοχή των κρατών απέναντι στις πράξεις τους, εις βάρος ολόκληρης της κοινωνίας.⁷⁷ Η Ελλάδα, μέσω αυτής της υπόθεσης, ήρθε αντιμέτωπη με πολύ σοβαρά προβλήματα διαφθοράς, με την πλήρη αδυναμία για απονομή της δικαιοσύνης, επιβεβαιώνοντας τις αναφορές για την ατιμωρησία όσων κατέχουν εξουσία και την διαφορά του νόμου στην θεωρία με τον νόμο στην πράξη.⁷⁸ Σύμφωνα με το επίσημο πόρισμα που εκδόθηκε από την Εξεταστική Επιτροπή του Κοινοβουλίου, το συγκεκριμένο σκάνδαλο είχε ως αποτέλεσμα αρκετά μεγάλη ζημιά για το ήδη χρεοκοπημένο ελληνικό δημόσιο, συνολικού ποσού άνω των δύο δισεκατομμυρίων ευρώ. Είναι εύλογο να υποθέσει κανείς ότι η εκβιαστική στάση που κρατούσε η Siemens οφειλόταν στο γεγονός ότι τα αρχεία που κατείχαν από τις δωροδοκίες περιλάμβαναν ονόματα πολιτικών. Πολιτικοί Οι οποίοι ανήκαν σχεδόν σε όλο το πολιτικό φάσμα και δεν ήταν μόνο από μία συγκεκριμένη κομματική παράταξη, όπως είχε δηλώσει ο Reinhard Siekaczheck. Η στάση των κυβερνήσεων της Νέας Δημοκρατίας και του ΠΑΣΟΚ, οι οποίες εμφανίζονταν να υποχωρούν στις πιέσεις της γερμανικής κυβέρνησης, φαίνεται να επιβεβαίωνε όλα όσα είχε αναφέρει ο υπάλληλος της Siemens σχετικά με την εμπλοκή προσώπων από τα δύο κυβερνητικά κόμματα.

Επιπλέον, τα δύο αυτά κόμματα φαίνεται να απολάμβαναν την αδιανόητη προστασία του ίδιου του συντάγματος, καθώς τα άρθρα 61 και 62 του συνταγματικού κώδικα παρέχουν ασυλία στους υπουργούς και στους υπόλοιπους βουλευτές, κάνοντάς τους ακαταδίωκτους για οποιαδήποτε πράξη που διαπράττουν στο πλαίσιο των καθηκόντων τους. Αυτή η νομική κάλυψη άφηνε σημαντικό περιθώριο για την κάλυψη του εγκλήματος της Siemens, επιτρέποντας και αφήνοντας όλο το πεδίο στα κόμματα να δρουν ανενόχλητα με σκοπό να σβήσουν τα ίχνη των δωροδοκιών και να αποφύγουν οποιεσδήποτε συνέπειες. Ως αποτέλεσμα όλων αυτών, το ελληνικό δημόσιο υπέστη ακόμα μεγαλύτερες οικονομικές ζημιές και μια μεγάλη μερίδα πολιτών να θεωρεί ότι στην δικαιοσύνη υπάρχουν δύο μέτρα και δύο σταθμά. Στο συγκεκριμένο σημείο, είναι ιδιαίτερα εύστοχο να συνδεθεί η

⁷⁷ Βιδάλη Σ., Κουλούρης Ν., Παπαχαλαράμπους Χ. (2019). Εγκληματοποίηση και Εγκλήματα των Ισχυρών σελ 52

⁷⁸ Βασιλαντωνοπούλου Β. (2014). «Λευκά Κολάρα» & Οικονομικό Έγκλημα, Αθήνα: Π.Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑΣ, σελ 123-124.

θεωρία του Chambliss σχετικά με τη δύναμη των ισχυρών, οι οποίοι έχουν την ικανότητα να διαμορφώνουν τους νόμους έτσι ώστε να προστατεύουν τα συμφέροντά τους και να διασφαλίζουν ότι τα αδικήματά τους δεν θα διώκονται από το νόμο (lawmaking).⁷⁹ Αυτό ακριβώς παρατηρείται και στην προκειμένη περίπτωση, όπου η ύπαρξη των διατάξεων περί ακαταδίωκτων βουλευτών επιτρέπει στα πολιτικά πρόσωπα να αποφεύγουν τη δικαστική δίωξη, εξασφαλίζοντας έτσι ότι οι πράξεις τους δεν θα αντιμετωπίζουν τις συνέπειες του νόμου όπως θα γινόταν σε περιπτώσεις που θα αφορούσαν άλλους πολίτες.⁸⁰ Η κατάσταση αυτή αποτελεί, ίσως, το μεγαλύτερο πλήγμα στην έννοια της Δημοκρατίας, καθώς καταργεί την ισότητα ενώπιον του νόμου και την αρχή της ίσης μεταχείρισης για όλους τους πολίτες, ειδικά σε περιπτώσεις που οι ίδιοι οι πολιτικοί, χάρη στην ασυλία που τους παρέχεται από το ίδιο το σύνταγμα, παραμένουν ατιμώρητοι για τις πράξεις τους.

3.6 Αναφορά στα σκάνδαλα Novartis και Μονής Βατοπεδίου

3.6.1 Υπόθεση Novartis

Η υπόθεση Novartis είναι ένα ακόμα διεθνές σκάνδαλο που αφορούσε δωροδοκίες και αθέμιτες πρακτικές από την ελβετική φαρμακευτική εταιρεία Novartis, με στόχο να επηρεάσει τη φαρμακευτική πολιτική σε διάφορες χώρες, μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα.⁸¹ Η πολυεθνική φαρμακοβιομηχανία Novartis έχει καταδικασθεί και έχει πληρώσει πρόστιμα στις ΗΠΑ για την δράση της και την παράνομη πρακτική που χρησιμοποίησε προκειμένου να προωθήσει τα φάρμακα της. Η Novartis είχε ως στόχο την αύξηση των κερδών της μέσα από υπερτιμολόγηση των προϊόντων της αλλά πώς θα προτιμούσαν οι καταναλωτές αυτά τα υπερτιμολογημένα προϊόντα σε σχέση με τα ανταγωνιστικά; Την κατεύθυνση μπορεί να πει κάποιος την είχε δείξει η Siemens, απλά θα πας να δωροδοκήσεις κυβερνητικούς αξιωματούχους και τους γιατρούς που είναι οι άμεσοι συνεργάτες σου αφού αυτοί είναι που θα προτιμήσουν να συνταγογραφήσουν τα συγκεκριμένα φάρμακα έναντι των ανταγωνιστικών επιλογών. Το σημαντικότερο όμως σημείο που καθορίζει και το ύψος της κερδοφορίας είναι η τιμολόγηση η οποία καθορίζεται από το υπουργείο υγείας, η συγκεκριμένη τιμή που θα δοθεί θα επηρεάσει και τις τιμές στις υπόλοιπες χώρες της Ε.Ε λόγω της διαδικασίας που ακολουθείται.

⁷⁹ Chambliss, w & Seidman R., 1971, ο.π 473-474.

⁸⁰ Chambliss, w (1973) "Crime and the Legal Process"

⁸¹ https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A5%CF%80%CF%8C%CE%B8%CE%B5%CF%83%CE%B7_Novartis_%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD_%CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%B1

Επομένως η υπερτιμολόγηση για τα συγκεκριμένα φάρμακα που εισήγαγε η Novartis θα είχε ως αποτέλεσμα πολλαπλάσια κέρδη για την Εταιρία. Η αποκάλυψη του σκανδάλου ξεκίνησε από τις ΗΠΑ για δράση της εταιρίας από το 2003 μέχρι το 2016 υψηλόβαθμα στελέχη της Novartis κατέθεσαν στο FBI παράνομες τακτικές της εταιρίας που εμπλεκόντουσαν και πολιτικά πρόσωπα. (USA before the SEC, 2020) Μετά από αυτές τις εξελίξεις στις ΗΠΑ ακολούθησε έρευνα της εισαγγελίας διαφθοράς που προέκυψαν από την έρευνα μέσα από καταθέσεις μαρτύρων για παράνομες πληρωμές πολιτικών προσώπων, γιατρών, διαφημιστικών εταιρειών και Μέσων Ενημέρωσης. Οι συγκεκριμένες δωροδοκίες προς τα πολιτικά πρόσωπα έγιναν για τις εξής έξι διευκολύνσεις.

- i. Τιμολόγηση σε υψηλότερες τιμές για τα φάρμακα της Novartis.
- ii. Παράκαμψη νόμιμων διαδικασιών και γραφειοκρατίας για την γρηγορότερη εισαγωγή των φαρμάκων της Novartis.
- iii. Επιτηδευμένη καθυστέρηση και εμπόδια στην εισαγωγή στην αγορά από οποιονδήποτε ανταγωνιστή της Novartis.
- iv. Ψευδής χαρακτηρισμός ως καινοτόμων φαρμάκων για τα προϊόντα της Novartis ώστε να παρακαμφθούν οι δυσκολίες για την άμεση διαθεση τους αλλά και της υπερτιμολόγησης τους.
- v. Προτεραιότητα του Δημοσίου η πληρωμή των απαιτήσεων της Novartis.
- vi. Προμήθεια μεγαλύτερων ποσοτήτων για προϊόντα της Novartis από αυτά που ήταν απαραίτητα για την αγορά.

3.6.2 Υπόθεση Βατοπεδίου

Στη συγκεκριμένη υπόθεση αναφέρεται η διαχρονική πολιτική ευθύνη των κυβερνήσεων ΠΑΣΟΚ και Ν.Δ. για το σκάνδαλο του Βατοπεδίου, τονίζοντας ότι ενώ η πολιτική ευθύνη αναγνωρίστηκε δεν υπήρξαν ουσιαστικές πολιτικές κυρώσεις. Η υπόθεση Βατοπεδίου αφορούσε την ανταλλαγή ακινήτων και εκτάσεων ιδιοκτησίας της Μονής Βατοπεδίου στο Άγιο Όρος η οποία αποτελεί Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου με το Ελληνικό Δημόσιο. Ο στόχος ήταν να αγοραστούν αυτά τα ακίνητα από υπεράκτιες εταιρίες. Ως εκ τούτου, ασκήθηκε ποινική δίωξη για κακουργηματικές πράξεις οι οποίες ζημίωναν το Δημόσιο που ξεπερνούσε τα 150.000.000€. Η ανάληψη της πολιτικής ευθύνης από τον

τότε Πρωθυπουργό Κ. Καραμανλή δεν συνοδεύτηκε από ποινικές ή άλλες συνέπειες για τους εμπλεκόμενους αφού, στις 21 Μαρτίου 2017 το Τριμελές Εφετείο Κακουργημάτων αποφάσισε ότι έπρεπε να αθωωθούν όλοι οι κατηγορούμενοι.⁸² Η Ν.Δ. έκανε προσπάθεια να εστιάσει σε δηλώσεις για τη ζημία του Δημοσίου, χωρίς όμως να προσδιορίσει πλήρως το ύψος αυτής. Ο ΣΥΡΙΖΑ, από την άλλη, ζήτησε παράταση των ερευνών για να διακριβωθεί το πραγματικό μέγεθος της ζημίας και να εξεταστεί περαιτέρω η πιθανότητα χρηματικών παράνομων ροών. Εντός αυτής της ατμόσφαιρας, οι εξεταστικές επιτροπές κατέγραψαν τη διαπίστωση ζημίας για το Δημόσιο, αλλά η πολιτική ευθύνη και κυρίως οι κυρώσεις παρέμειναν ανύπαρκτες. Η παρουσίαση των τελικών συμπερασμάτων της ειδικής κοινοβουλευτικής επιτροπής για την διενέργεια προκαταρκτικής εξέτασης σχετικά με την υπόθεση της μονής Βατοπεδίου που ολοκληρώθηκε στις 18/10/2010 .

Ακολουθεί η συνοπτική παρουσίαση τελικών συμπερασμάτων και προτάσεων .⁸³

- Η έρευνα της Επιτροπής παραμένει ατελής, με ανεπαρκή διερεύνηση των οικονομικών συναλλαγών της Ι.Μ.Β. και της πιθανής ροής πολιτικού χρήματος.
- Η έλλειψη ακριβούς εκτίμησης της ζημίας του Δημοσίου δεν επηρεάζει την κρίση για την ανταλλαγή της λίμνης Βιστωνίδας και τις ποινικές ευθύνες των Υπουργών.
- Η υπόθεση του Βατοπεδίου προέρχεται από κοινή κυβερνητική απόφαση και την επιδίωξη πολιτικού οφέλους από ΠΑΣΟΚ και Ν.Δ.
- Η εξαίρεση των πρώην κυβερνητικών στελεχών ΠΑΣΟΚ από τον έλεγχο ενίσχυσε την αμφισβήτηση της αξιοπιστίας της Επιτροπής.
- Η συζήτηση για την παραγραφή υπογραμμίζει την ανισότητα μεταξύ πολιτών και πολιτικών στην άσκηση ποινικού ελέγχου, με τον κίνδυνο παραγραφής των ευθυνών λόγω πρόωρης διάλυσης της Βουλής.
- Προτείνεται η άσκηση ποινικής δίωξης για κακουργηματική απιστία σε βάρος των Πέτρου Δούκα, Ευάγγελου Μπασιάκου και Αλέξανδρου Κοντού.
- Δεν προτείνεται ποινική δίωξη κατά άλλων πολιτικών προσώπων, με επιφυλάξεις για την τελική κρίση στη Βουλή.

⁸² <https://tvxs.gr/news/ellada/kostas-karamanlis-echo-analavei-tin-politiki-eythyni-gia-to-vatopedi/>

⁸³ <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/510129c4-d278-40e7-8009-e77fc230adef/PORISMA-proan-vatop-1.pdf>

3.7 Ανασκόπηση των Ελληνικών σκανδάλων

Στις τρεις περιπτώσεις σκανδάλων που προαναφέρθηκαν (Siemens, Novartis και Μονής Βατοπεδίου) τα ζητήματα αποσιωπήθηκαν και περιορίστηκαν σε ένα πλαίσιο πολιτικών αντιπαραθέσεων, προορισμένο για την ικανοποίηση των εκλογικών κοινοτήτων κάθε κόμματος ξεχωριστά. Μια πάγια τακτική του συστήματος της πολιτικής διαφθοράς είναι η υπόγεια χρηματοδότηση μέσω τριγωνικών συναλλαγών για να είναι και πιο δύσκολη η σύνδεση των εμπλεκόμενων, όπως συνέβη και στις υποθέσεις Siemens, Novartis και Βατοπεδίου.⁸⁴ Στην προσπάθεια τους οι συγκεκριμένες εταιρίες να κερδίσουν την ευνοϊκή μεταχείριση έναντι ανταγωνιστών υποψηφίων στις δημόσιες συμβάσεις έδιναν χρήματα σε πολιτικούς για να έχουν την αποκλειστικότητα. Επίσης και στην υπόθεση Βατοπεδίου έχουμε μια εμφανής περίπτωση πολιτικής διαφθοράς. Στην συγκεκριμένη περίπτωση οι πολιτικοί εκμεταλεύονται την εξουσία που τους δίνεται προκειμένου με δόλο να κάνουν παραλείψεις και να αποκομίσουν προσωπικό όφελος. Χαρακτηριστικότερο γνώρισμα της πολιτικής διαφθοράς είναι η ελάχιστη θεατότητα της εξαετίας του, δηλαδή ότι μένει αθέατη δεν υπόκειται σε αποτελεσματικό έλεγχο. Είναι προφανές ότι δεν μπορεί να γίνει λόγος για δικαιοσύνη και ισονομία όταν κάθε υπόθεση που αφορά πολιτικά πρόσωπα δεν καταλήγει σχεδόν ποτέ στην ακροαματική διαδικασία ακόμη και όταν πρόκειται για καταχρήσεις δημοσίου χρήματος κακουργηματικού χαρακτήρα. Από τη μία, το ίδιο το Σύνταγμα προβλέπει την ασυλία για βουλευτές και υπουργούς, με τις αντιπολιτεύσεις όποια και αν είναι κάθε φορά να διαμαρτύρεται ότι η συγκεκριμένη διάταξη είναι απαράδεκτη, ενώ από την άλλη κάθε πολιτικό κόμμα που αναλαμβάνει την εξουσία δεν προχωρά στην τροποποίηση του σχετικού νόμου, προκειμένου να υπάρξει έστω μια πιο ορθολογική διαδικασία στην χρήση του ασύλου. Το συμπέρασμα είναι ότι δεν υπάρχει πολιτική βούληση για την αλλαγή αυτής της κατάστασης. Στην καλύτερη περίπτωση θα υπάρξει η τιμωρία του εμπλεκόμενου πολιτικού, απλα με την σταδιακή απαξίωση της καριέρας του, μέσω μιας καθοδικής πορείας, με σκοπό να τον απομακρύνει τεχνητά το ίδιο το κόμμα. Με αυτόν τον τρόπο, όλοι οι εμπλεκόμενοι είναι ικανοποιημένοι, εκτός από τη δικαιοσύνη και τον πολίτη, ο οποίος αν διέπραττε το ίδιο αδίκημα, θα είχε να αντιμετωπίσει, το λιγότερο τη δήμευση της περιουσίας του ως πρώτο βήμα και θα

⁸⁴ Σταμούλη, Ε., Γασπαρινάτου, Μ., Κουρουτζάς, Χ., (2022), «Corruption as state - corporate crime : the example of the health sector in Greece », available at : <https://link.springer.com/article/10.1007/s12117-022-09479->, σελ 282

ακολουθούσαν και οι ποινικές συνέπειες.⁸⁵ Συνεπώς, το ερώτημα που τίθεται είναι το εξής: είναι η δικαιοσύνη πράγματι τυφλή ή εμφανίζει τύφλωση όταν πρόκειται για τα εγκλήματα των ισχυρών και ειδικά των πολιτικών;

⁸⁵ <https://www.lawspot.gr/nomikes-pliροφοries/nomothesia/n-4816-2021/arthro-7-nomos-4816-2021-dimeysi-perioysiakon-stoiheion> Αρ. 7 Δημευση

4. Συμπεράσματα

4.1 Γενικά συμπεράσματα για την ισονομία

Η παρούσα διπλωματική εργασία είχε ως στόχο να αναδείξει την έννοια της ισονομίας στην Ελλάδα, εξετάζοντας λεπτομερώς τη σχέση της με περιπτώσεις πολιτικής διαφθοράς και σκάνδαλα που στιγματίσαν την πολιτική σκηνή της χώρας. Ένα βασικό ερώτημα που προσπάθησε να απαντηθεί ήταν αν στην Ελλάδα υπάρχει πραγματικά ισονομία ή εαν, αντίθετα, η ανισότητες που επικρατούν σε συνδιασμό με την πολιτική διαφθορά υπονομεύουν την έννοια της.

Σύμφωνα με τα όσα προαναφέρθηκαν στην εργασία από διάφορους εγκληματολόγους καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι η διαδικασία της εγκληματοποίησης δεν είναι αντικειμενική, διότι οι κοινωνικές ανισότητες επηρεάζουν το νόμο από την αρχική νομοθέτηση μέχρι και την τελική εφαρμογή του. Συνήθως οι χαμηλές κοινωνικές τάξεις τιμωρούνται πολύ πιο αυστηρά, σε αντίθεση με την κοινωνική ελίτ, η οποίες σε κάποιες περιπτώσεις απολαμβάνει την ατιμωρισία της. Για αυτό το λόγο, οι θεωρίες της κριτικής εγκληματολογίας και του «λευκού περιλαιμίου» τονίζουν την ανάγκη για μια πιο αντικειμενική νομική προσέγγιση. Συγκεκριμένα, όπως έχει περιγράψει η Vegh, η επιλεκτικότητα συνδέεται άμεσα με την διαδικασία της εγκληματοποίησης και δεν αποτελεί το πρώτο κριτήριο η κοινωνική βλάβη που δημιουργείται αλλά η κοινωνική θέση του δράστη.⁸⁶ Η διαδικασία εγκληματοποίησης, δεν είναι μία διαδικασία αμερόληπτη, διότι πολύ απλά αυτός που την πραγματοποιεί είναι από τα ανώτερα κοινωνικά στρώματα και δεν γίνεται να είναι τελείως αμερόληπτος όχι μόνο επειδή έχει δόλο να είναι μεροληπτικός, αλλά και γιατί δεν γίνεται ενώ αγνοεί τις καταστάσεις που βιώνουν τα κατώτερα κοινωνικά στρώματα αλλά και τον τρόπο σκέψης τους δεν έχει την δυνατότητα να λειτουργήσει αμερόληπτα.⁸⁷ Ο Sutherland με την θεωρία του «λευκού κολάρου» όπως προείπαμε άνοιξε τον δρόμο για την διερεύνηση της επιλεκτικότητας, υποστηρίζοντας ότι τα εγκλήματα των ισχυρών δεν νοούνται σαν εγκλήματα αφού δεν τιμωρούνται από τον νόμο ή στην καλύτερη περίπτωση οι ποινές προέρχονται από το Αστικό ή το Διοικητικό δίκαιο.⁸⁸ Επιπλέον, ο Sutherland

⁸⁶ Weis Vegh, V., (2017), «Marxism and Criminology: A History of Criminal Selectivity: A History of Criminal Selectivity», Brill, Boston, σελ. 5-7

⁸⁷ Chambliss, W., Zatz, M., (1993), «Making Law: The State, the Law, and Structural Contradictions», Indiana University Press, USA, p.261-263

⁸⁸ Βιτάλη, Σ. (2019), ΕΓΚΛΗΜΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑ, Αθήνα, Εκδόσεις Ε.Α.Π., σελ. 41

στηριζόμενος στην θεωρία του Charles Cooley υποστήριξε ότι κάποια συμπεριφορά εγκληματοποιείται όταν όλοι την αντιμετωπίζουν ως εγκληματική. Επιπροσθέτως, οι Quinney και Clinard βασιζόμενοι στη θεωρία του «λευκού κολάρου» ξεχώρισαν τα εταιρικά εγκλήματα τονίζοντας την ειδοποιό διαφορά μεταξύ των δύο κατηγοριών εγκλημάτων, ότι δηλαδή στα εγκλήματα «λευκού κολάρου» τα άτομα λειτουργούν για δικό τους προσωπικό όφελος ενώ τα εταιρικά εγκλήματα διαπράττονται από τα στελέχη των επιχειρήσεων προς όφελος των επιχειρήσεων. Ενώ ο Quinney υποστήριξε ότι η διαδικασία κατά την οποία μία πράξη χαρακτηρίζεται εγκληματική είναι μία πολιτική διαδικασία που γίνεται για να προστατεύσουν την πολιτική που θέλουν να χαράξουν.⁸⁹ Ο Χάουαρντ Μπέκερ μίλησε για την δύναμη των ισχυρών κοινωνικών ομάδων που μέσω μίας ηθικής «σταυροφορίας» μπορούν να προωθούν τα συμφέροντα τους με απώτερο σκοπό την δημιουργία ποινικών νόμων για την διατήρηση των σχέσεων μεταξύ εξουσίας και τάξης αλλά και μέσα από την σύγκρουση των μεγάλων συμφερόντων για το ποιος θα επιβληθεί.⁹⁰ Από το 1970 και έπειτα έκανε την εμφάνιση της η Κριτική εγκληματολογία ασχολείται η οποία ασχολείται με εγκλήματα που δεν αναγνωρίζονται με κάποιο άρθρο από τον νόμο. Παρόλο που τα εγκλήματα των ισχυρών προκαλούν μεγαλύτερα προβλήματα από αυτά των κατώτερων κοινωνικών τάξεων υπάρχει μία τάση ποινικοποίησης των εγκλημάτων που προέρχονται από τα κατώτερα κοινωνικά στρώματα αλλά το λάθος ξεκινάει από την βάση που είναι η αρχική νομοθέτηση.⁹¹ Τέλος, δεν θα γινόταν να μιλήσουμε για κριτική εγκληματολογία και να μην αναφερθούμε στον Chambliss που έκανε λόγο για ανικανοποίητο αίσθημα δικαίου που αναπτύσσεται με βασικό υπαίτιο το καπιταλιστικό σύστημα που προάγει τα συμφέροντα του και την ατιμωρησία τους ενώ το κράτος από την άλλη γίνεται μέρος του συστήματος και αντί να αντιστέκεται σε τέτοιες καταστάσεις μένει απλώς παρατηρητής για το δικό του όφελος και επί της ουσίας συγκαλύπτει δια τις παραλήψεις των ενεργειών του.⁹²

⁸⁹ Quinney, R. (1964), «The Study of White-Collar Crime: Toward A Reorientation in Theory and Research», Journal of Criminal Law and Criminology, Vol. 55(3), pp. 203-205, available at:

<https://scholarlycommons.law.northwestern.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=5230&context=jclc>

⁹⁰ Βιδάλη Σ., Κουλούρης Ν., Παπαχαράλαμπος Χ. (2019). Εγκλήματα των Ισχυρών. Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα. Αθήνα, Εκδόσεις Ε.Α.Π., σελ. 28-29

⁹¹ Βιδάλη Σ., Κουλούρης Ν., Παπαχαράλαμπος Χ. (2019). Εγκλήματα των Ισχυρών. Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα. Αθήνα, Εκδόσεις Ε.Α.Π., σελ. 34

⁹² Βασιλαντωνοπούλου Β. (2012), Διδακτορική Διατριβή «Το έγκλημα του λευκού περιλαίμιου από εγκληματολογική και θυματολογική σκοπιά», Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, σελ.138-139

4.2 Συμπεράσματα για την Επιλεκτικότητα και οι Επιπτώσεις στην Ελληνική Κοινωνία

Για να μπορέσουμε να συνδέσουμε τις εγκληματολογικές θεωρίες με την Ελληνική πραγματικότητα θα πρέπει να συνυπολογίσουμε τα ιστορικά δρώμενα και τα βιώματα που έχουν οι Έλληνες πολίτες. Η Ελλάδα δημιούργησε το σύνταγμα της μετά από πόλεμο, εμφύλιο και δικτατορία. Όπως είναι λογικό, λοιπόν, το ένστικτο επιβίωσης και μόνο, μπορεί να έγιναν νομοθετικά λάθη ή ακόμη και εσκεμμένα λάθη να θεωρήθηκαν ως το αναγκαίο κακό, όπως για παράδειγμα το άρθρο 61,62 του συντάγματος που περιγράφουν ασυλία για βουλευτές και υπουργούς. Τα συγκεκριμένα άρθρα έχουν βρεθεί συχνά στο στόχαστρο ότι δεν θα έπρεπε να υπάρχουν αλλά η ιστορία έχει δείξει ότι όλο αυτό γίνεται μόνο για την ικανοποίηση των κομματικών κοινών μιας και όταν αλλάξει η κυβέρνηση κανένας δεν μπαίνει στην διαδικασία να το αλλάξει αναιρώντας την προσποιητή αγωνία τους για την ισονομία. Φυσικά και πρέπει να υπάρχει το άρθρο 61 και 62 του συντάγματος καθώς διακυβεύεται η ίδια η ύπαρξη της δημοκρατίας αν δεν ισχύουν τα συγκεκριμένα άρθρα αλλά δεν θα πρέπει να χρησιμοποιούνται τα συγκεκριμένα άρθρα ως σύμβολο νομικής ασυδοσίας αλλά θα πρέπει να γίνει εξορθολογισμός κατά την χρήση της ασυλίας. Το σύνταγμα της Ελλάδος δημιουργήθηκε το 1975 αμέσως μετά από την δικτατορία κάτω από ιδιαίτερες συνθήκες παρόλα αυτά ο δικομματισμός που κυβερνούσε επί το πλείστον δεν θέλησε να κάνει αλλαγές που να ενισχύουν την ισονομία και την δημοκρατία, για να διορθώσει τυχόν υπάρχουσες ατέλειες με τυχόν θολά σημεία που ενίσχυαν την επιλεκτικότητα. Επίσης η παγκοσμιοποίηση δεν γινόταν να μην επηρεάσει και την Ελλάδα. Αμέσως μετά από την μεταπολίτευση η Ελλάδα επέλεξε την Ευρωπαϊκή πορεία, σε αρκετούς τομείς υπήρξε ανάπτυξη και έγιναν πολλά έργα αλλά στο πλαίσιο του εξευρωπαϊσμού όπως ήταν φυσικό εκχωρήθηκε εξουσία σε ευρωπαϊκούς θεσμούς.⁹³ Ο τεχνοκρατισμός που επικράτησε για την επίτευξη του στόχου σε συνάρτηση με την αδιαφορία από τις κυβερνήσεις για τον ίδιο τον άνθρωπο, αφού ο σκοπός ήταν απλά να πετύχουμε το δημοσιονομικό αποτέλεσμα. Ως συνέπεια όλων αυτών είχαμε αρχικά την εξόντωση της μικρομεσαίας τάξης σε συνδυασμό με την δυσарέσκεια του πολίτη που έφτασε σε

⁹³ Cox R.W., *Production, Power and world order*, Cambridge University Press, New York 1987 σελ. 253-265

σημείο να μην επιθυμεί ούτε να ασκήσει τα εκλογικά του δικαιώματα, ενώ από την άλλη η Ελληνική κυβέρνηση να προσπαθεί να αντιγράψει μηχανιστικά νομοθετικές ρυθμίσεις με στόχο τον ευρωπαϊσμό της Ελλάδας χωρίς να εξετάζει τι σημαίνουν αυτές οι αποφάσεις για τις κατώτερες τάξεις.⁹⁴

Έτσι, λοιπόν, η ελληνική πραγματικότητα λόγω των βιωμάτων και των πολιτικών εξελίξεων, επηρέασε τη νομοθεσία αλλά ακόμη και την εφαρμογή του δικαίου. Αυτά τα νομικά σφάλματα, όπως η ύπαρξη ασυλίας των πολιτικών ή η αποδοχή διάφορων τεχνοκρατικών προσεγγίσεων δίχως να λάβουν υπόψη τις κοινωνικές συνέπειες, εμφανίζουν την ανάγκη για αναθεώρηση του νομικού συστήματος. Το πολιτικό σύστημα στην Ελλάδα χρήζει μεταρρυθμίσεων, ώστε να μειωθεί η επιλεκτικότητα του νόμου και να προστατεύονται τα συμφέροντα όλων των κοινωνικών τάξεων.

4.3 Κριτική Προσέγγιση γύρω από τη Διαφθορά, τη Δικαιοσύνη και την Ισονομία

Ο ρόλος της δικαιοσύνης που αποτελεί το θεσμικό αντίβαρο της δημοκρατίας με την σταδιακή κομματοποίηση του, εναρμονίζεται με την εκτελεστική εξουσία κατά μία έννοια και παρόλο που του δίνεται η δυνατότητα με τον διάχυτο και παρεμπíπτον έλεγχο, η παρέμβαση του γίνεται όλο και μικρότερη. Ο δρόμος προς την παγκοσμιοποίηση αυξάνει τα φαινόμενα διαφθοράς με την «εξαγωγή διαφθοράς» με τις υπερεθνικές επιχειρήσεις που προκειμένου να αναπτυχθούν γρήγορα σε συνδυασμό με την συρρίκνωση του δημοσίου τομέα για την εξυπηρέτηση των συμφερόντων των λίγων δημιουργεί επιθυμούν έντονο δημοσιονομικό πρόβλημα με περιπτώσεις όπως αυτές που βιώσαμε πριν λίγα χρόνια με νοσοκομεία που δεν είχαν ούτε γάζες. Η τακτική για να κινούνται σκιώδη χρηματικά κεφάλαια που προορίζονται ως μίζα για τα εκτελεστικά όργανα της εξουσίας είναι μέσω τριγωνικών συναλλαγών ώστε να είναι δύσκολο να εντοπιστούν οι αποδέκτες. Με την σειρά τους οι κυβερνήσεις βοηθούν είτε με ενεργητικό τρόπο νομοθετώντας με φωτογραφικές διατάξεις για την διευκόλυνση τους είτε με παθητικό τρόπο παραβλέποντας όλες εκείνες τις παράνομες ενέργειες σε βάρος του πολίτη προσφέροντας υλικό μελέτης για τον κλάδο της εγκληματολογίας. Κρατικό εταιρικές συνεργασίες εις βάρος του Ελληνικού λαού αποτέλεσαν και τα τρία παραδείγματα που προαναφέρθηκαν (Siemens, Novartis και υπόθεση Βατοπεδίου), που

⁹⁴ ΒΟΥΛΓΑΡΗΣ., Γ., Η Ελλάδα από την μεταπολίτευση στην παγκοσμιοποίηση Σελίδες 149-177

το κράτος λειτούργησε ως τμήμα marketing για την προώθηση των συμφερόντων των εταιριών, κατασπαταλώντας δημόσιο χρήμα και πλούτο. Ενώ οι υποθέσεις επί της ουσίας κατέληξαν είτε σε παραγραφές είτε στην καλύτερη περίπτωση σε εικονικές δίκες με ποινές χάδι χωρίς σε καμία περίπτωση να αποκαθίσταται το περί «κοινό περί δικαίου αίσθημα».

Τώρα αν πρέπει να καταλήξω σε κάποιο συμπέρασμα σχετικά με το αν υπάρχει ισονομία στην Ελλάδα θα πρέπει πρώτα να αναλύσω τις θεσμικές εγγυήσεις του ίδιου του συντάγματος που είναι προαπαιτούμενες για την ύπαρξη της ισονομίας αυτές οι θεσμικές εγγυήσεις είναι οι εξής: βουλευτική ασυλία (άρθρα 61 και 62 Σ), ελευθεροτυπία (άρθρο 14 §2 Σ), προσωπική και λειτουργική ανεξαρτησία των δικαστών (άρθρο 87 § 1 Σ).

Η σειρά που τις τοποθετώ δεν έχουν ιδιαίτερο ρόλο, καθώς είναι απαραίτητη η συρροή και των τριών. Στη πρώτη θεσμική εγγύηση που αφορά τη βουλευτική ασυλία (άρθρα 61 και 62 Σ), δεν θα αναφερθώ περαιτέρω όπως αναλύθηκε και πιο πάνω είναι απαραίτητη για την λειτουργία της Δημοκρατίας ακόμη και αν υπάρχει μια ασυδοσία στην χρήση της πρέπει να υπάρχει αλλά με ορθολογική χρήση γιατί αλλιώς παραβιάζεται κάθε έννοια της ισονομίας. Στη δεύτερη θεσμική εγγύηση το άρθρο 14 του συντάγματος αναφέρεται στην ελευθεροτυπία. Σύμφωνα με την έκθεση Δημοσιογράφων Χωρίς Σύνορα (Reporters sans frontières, RSF), στην παγκόσμια έκθεση και κατάταξή τους για την ελευθερία του Τύπου το 2024, η Ελλάδα βρίσκεται στην 88^η θέση παγκοσμίως, στην τελευταία θέση με διαφορά από τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες, ενώ υπάρχουν αρκετές χώρες της Αφρικής που είναι σε υψηλότερη θέση.⁹⁵ Στη τρίτη θεσμική εγγύηση είναι το άρθρο 87 «προσωπική και λειτουργική ανεξαρτησία των δικαστών» και αυτή η θεσμική εγγύηση είναι υπό αμφισβήτηση, η αυξανόμενη κομματικοποίηση των δικαστών και η όλο και λιγότερες παρεμβάσεις στη νομοθέτηση της εκτελεστικής εξουσίας δεν σε προδιαθέτουν ότι η δικαιοσύνη συμπεριφέρεται ανεξάρτητα.⁹⁶

Επομένως, για να καταλήξουμε στο αν υπάρχει ισονομία χωρίς να ισχύουν και οι τρεις θεσμικές εγγυήσεις, σε συνδυασμό τα τόσα περιστατικά επιλεκτικότητας στην Ελλάδα δεν μπορεί να μπει καν στο κάδρο συζήτησης. Συμπερασματικά, η ισονομία στη χώρα μας είναι αδύνατο να πετύχει όσο αυτές οι θεσμικές εγγυήσεις (ελευθεροτυπία, βουλευτική

⁹⁵ <https://www.in.gr/2024/05/03/greece/ouragos-ellada-stin-pagkosmia-katataksi-gia-tin-eleytheria-tou-tyπου/>

⁹⁶ <https://govwatch.gr/finds/systaseis-stin-ellada-apo-to-eyropaiko-koinovoylio-gia-tin-anexartisia-tis-dikaiosynis-me-aformi-to-skandalo-ton-ypoklopon/>

ασυλία) παραβιάζονται. Η κομματικοποίηση των θεσμών, η διαφθορά φτιάχνουν ένα πλαίσιο στο οποίο οι νόμοι είναι δύσκολο να εφαρμοστούν και η εμπιστοσύνη των πολιτών προς το σύστημα και τη δημοκρατία γενικότερα αμφισβητούνται.

4.4 Συσχετισμός Συμπερασμάτων

Τα συμπεράσματα της εργασίας συνδέονται μεταξύ τους με βασικό παρονομαστή την αδυναμία ισονομίας, λόγω της διαφθοράς που επικρατεί γενικώς καθώς και λόγω της ανισότητας που επικρατεί κοινωνικά. Η κατάσταση γίνεται όλο και χειρότερη καθώς οι ανώτερες κοινωνικές και πιο ισχυρές ομάδες παραμένουν τις περισσότερες φορές ατιμώρητες μπροστά στα εγκλήματα που πράττουν. Η εφαρμογή των νόμων από την άλλη επηρεάζονται από αυτές τις κοινωνικές ανισότητες και καταλήγουν να λειτουργούν με επιλεκτικότητα. Όλα αυτά οδηγούν στην ανάγκη για τη δημιουργία θεσμικών μεταρρυθμίσεων, καθώς και ανάγκη για ενίσχυση των θεσμικών εγγυήσεων, οι οποίες θα οδηγήσουν στην μη επιλεκτικότητα των νόμων και στη ίση αντιμετώπιση όλων των ατόμων, ανεξαρτήτως κοινωνικής τάξης.

Βιβλιογραφία

Ακολουθούν οι βιβλιογραφικές αναφορές (πηγές) της Εργασίας.

Bernard, T., Snipes, J., Gerould, A., Vold, G. (2015). Vold's Theoretical Criminology. Oxford University Press.

Chambliss, W. (1964). A sociological analysis of the law of vagrancy, Social Problems. Oxford University Press.

Chambliss, W., Seidman, R. (1971). Law, Order and Power. Addison-Wesley Publishing company.

Chambliss, W. (1989). State Organized Crime, The American Society of Criminology Presidential Address. [State-Organized Crime—The American Society of Criminology, 1988 Presidential Address](#)

Chambliss, W., Zatz, M. (1993). Making Law: The State, the Law, and Structural Contradictions. Indiana University Press.

COHEN, S. (2000). Human Rights and Crimes of the State: The Culture of Denial. In J. MUNCIE E. MCLAUGHLIN, M. LANGAN M. (eds), Criminological Perspectives, a Reader, Thousand Oaks.

Cox, R.W. (1987). Power and world order. Cambridge University Press.

FLYGHED, J. (2002). Normalizing the exceptional: the case of political violence. Policing and Society.

Hess,D. (2009). Global Corruption Report - Corruption and the Private Sector” Cambridge University Press.

MATTHEWS, R.A., KAUZLARICH, R.J. (2007). State crimes and state harms: a tale of two definitional frameworks. Crime, Law and Social Change, International, Global Corruption Report - Corruption and the Private Sector

MORRISON, W. (1995). Theoretical Criminology from modernity to post-modernism. Cavendish.

Quinney, R. (1964). The Study of White-Collar Crime: Toward A Reorientation in Theory and Research. Journal of Criminal Law and Criminology. available at:
<https://scholarlycommons.law.northwestern.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=5230&context=jclc>

ROTHE, D.L., ROSS, J.I. (2008). The marginalization of State Crime in introductory textbooks of Criminology. Critical Sociology.

Sutherland, E. H. (1944). Is “White Collar Crime” Crime, American Sociological Review. Annual Meeting Papers.

Weis Vegh, V. (2017). Marxism and Criminology: A History of Criminal Selectivity: A History of Criminal Selectivity. Brill.

Βασιλάντωνοπούλου, Β. (2012). Διδακτορική Διατριβή «Το έγκλημα του λευκού περιλαίμιου από εγκληματολογική και θυματολογική σκοπιά». Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου.

Βασιλάντωνοπούλου, Β. (2014). «Λευκά Κολάρα» & Οικονομικό Έγκλημα. Αθήνα: Π.Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑΣ.

Βιδάλη, Σ. (2013). « Εισαγωγή στην Εγκληματολογία » , Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη

Βιδάλη, Σ. (2014) Αντεγκληματική Πολιτική, 2η εκδ., Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Βιδάλη, Σ. (2017), Πέρα από τα όρια: Η Αντεγκληματική Πολιτική σήμερα, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη.

Βιδάλη, Σ. (2019). ΕΓΚΛΗΜΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑ, Αθήνα, Εκδόσεις Ε.Α.Π.

Βιδάλη, Σ., Κουλούρης, Ν., Παπαχαραλάμπους, Χ. (2019). Εγκλήματα των Ισχυρών. Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα. Αθήνα, Εκδόσεις Ε.Α.Π

ΒΟΥΛΓΑΡΗΣ, Γ., (2012). Η Ελλάδα από την μεταπολίτευση στην παγκοσμιοποίηση, Εκδόσεις ΠΟΛΙΣ

Διαμαντούρος, Π., (2004). Ο χρηματισμός των πολιτικών μας. Αθήνα, ΔΡΟΜΩΝ

Καρύδης, Β., (2010). Όψεις κοινωνικού ελέγχου στην Ελλάδα. Ηθικοί πανικοί, ποινική δικαιοσύνη. Αθήνα-Κομοτηνή, Σάκκουλας.

Καρύδης, Β., Χουλιάρης, Α., (2015). Ηθικοί πανικοί εξουσίες και δικαιώματα. Σύγχρονες προσεγγίσεις. Αθήνα: Σάκκουλας.

Κασάπογλου, Α., (2014). Οι συνέπειες των ποινών κατά της ελευθερίας στην κοινωνική ταυτότητα κρατουμένων μεσοαστικής προέλευσης που έχουν διαπράξει σοβαρά οικονομικά εγκλήματα, Διδακτορική Διατριβή, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, ανακτήθηκε απο : <https://www.didaktorika.gr/eadd/handle/10442/34794>

Κουτσούκης, Κ., Σκλιάς, Π., (2005). Διαφθορά και Σκάνδαλα στη Δημόσια Διοίκηση και την Πολιτική. ΑΘΗΝΑ ,ΣΙΔΕΡΗΣ.

Μάνεσης, Α., (1986). Η Ελλάδα σε εξέλιξη, Les temps Modernes, Αθήνα., Εξάντας.

Μπαμπινιώτης, Γ. (1998). Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας, Αθήνα Κέντρο Λεξικολογίας Ε.Π.Ε.

Πανούσης, Γ. (2006). Διαφθορά-Διαπλοκή και πολιτική μηχανή. Ποινική Δικαιοσύνη.

Πικραμένος, Μ. (2004) Δικαιοσύνη και Πολιτεία στα χρόνια της Τρίτης Ελληνικής Δημοκρατίας. Από την μεταπολίτευση στην αυγή του νέου αιώνα

Σαματάς, Μ. (2016) ΤΟ ΣΟΥΠΕΡ – ΠΑΝΟΠΤΙΚΟ ΣΚΑΝΔΑΛΟ., Παπαζήση.

Σταμούλη, Ε., Γασπαρινάτου, Μ., Κουρουτζάς, Χ. (2022), «Corruption as state - corporate crime: the example of the health sector in Greece », available at:

<https://link.springer.com/article/10.1007/s12117-022-09479>

Σωτηρόπουλος, Δ.Α. (2007), Κράτος και μεταρρύθμιση στη σύγχρονη Νότια Ευρώπη: Ελλάδα-Ισπανία-Ιταλία-Πορτογαλία, Ποταμός, Αθήνα.

Χουλιάρης, Α. (2019), Εγκληματικότητα των ισχυρών: Εγκληματολογική θεωρία και ποινική προβληματική, σε Βιδάλη Σ./ Κουλούρης Ν. Κ./ Παπαχαλαράμπους Χ.

«Εγκλήματα των ισχυρών: Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα». Αθήνα: Εκδόσεις ΕΑΠ.

E-kathimerini (πρωτοσέλιδο 12/02/2011) τίτλος δημοσιεύματος «επτά έτοιμοι σταθμοί μετρό δεν λειτουργούν λόγω της Siemens» Ανακτήθηκε στις 19/12/2024 από

<https://www.newsbeast.gr/newspapers/2011-02-12/14>

E-kathimerini (πρωτοσέλιδο 14/09/2012) τίτλος δημοσιεύματος «απεσύρθη η τροπολογία για την Siemens» Ανακτήθηκε στις 19/12/2024

<https://www.inewsgr.com/protoselido/20120914/kathimerini.htm>

Αθανασόπουλος Αγγελος από 25/11/2008 «Οι έρευνες της νομικής εταιρείας Debevoise & Plimpton» Ανακτήθηκε στις 19/12/2024 από

<https://www.tovima.gr/2008/11/25/archive/oi-ereynes-tis-nomikis-etairias-debevoise-amp-plimpton/>

Αλ Κάιντα. (Τελευταία τροποποίηση 15/07/2024) Ανακτήθηκε στις 24/01/2025

από: https://el.wikipedia.org/wiki/Αλ_Κάιντα

Αρθρο 7 – Νόμος 4816/2021- Δήμευση περιουσιακών στοιχείων

<https://www.lawspot.gr/nomikes-pliories/nomothesia/n-4816-2021/arthro-7-nomos-4816-2021-dimeysi-perioysiakon-stoiheion>

Αρθρο 7-Συνταγματος. Καμιά ποινή χωρίς νόμο, απαγόρευση βασανιστηρίων

<https://www.hellenicparliament.gr/vouli-ton-ellinon/to-politevma/syntagma/article-7/>

Αρθρο 120: (Ακροτελεύτια διάταξη) <https://www.hellenicparliament.gr/vouli-ton-ellinon/to-politevma/syntagma/article-124/>

Δελτίο τύπου Ελληνικής Στατιστικής Αρχής από 09/01/2020 «Έρευνα εργατικού δυναμικού» Ανακτήθηκε στις 25/01/2025 από

<https://www.statistics.gr/documents/20181/d551f104-0148-eb3f-1328-ad90f72f7498>

Έκθεση εξεταστικής επιτροπής <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/510129c4-d278-40e7-8009-e77fc230adef/PORISMA-proan-vatop-1.pdf>

https://www.kodiko.gr/nomothesia/document/529099/nomos-4619-2019#google_vignette

<https://www.lawspot.gr/nomikes-pliories/nomothesia/pk/arthro-1-poinikos-kodikas-kamia-poini-horis-nomo> Ποινικός Κώδικας αρ 1

Εκθεση διεθνής αμνηστίας 2014 Ανακτήθηκε στις 24/01/2025

https://www.amnesty.gr/sites/default/files/pdf/2014-0403-a-law-intothemselves_report.pdf

Κώστας Καραμανλής: «Έχω αναλάβει την πολιτική ευθύνη για το Βατοπέδι» (Τελευταία ανανέωση: 28/07/2011). Ανακτήθηκε στις 24/01/2024 από

<https://tvxs.gr/news/ellada/kostas-karamanlis-echo-analavei-tin-politiki-eythyni-gia-to-vatopedi/>

Οικουμενική διακήρυξη για τα ανθρώπινα δικαιώματα από 10/12/1948

<https://unric.org/el/οικουμενικη-διακηρυξη-για-τα-ανθρωπι-2/>

Παρέμβαση του εισαγγελέα του Αρείου Πάγου για την παραγραφή αδικημάτων στο σκάνδαλο Siemens (Τελευταία ανανέωση: 07/10/2022). Ανακτήθηκε στις 19/12/2024 από <https://tvxs.gr/news/ellada/parembasi-toy-eisagggelea-toy-areioy-pagoy-gia-tin-paragrafi-adikimaton-sto-skandalo-sie/>

Σύνταγμα της Ελλάδας. (Τελευταία τροποποίηση 22/01/2024).

Ανακτήθηκε στις 22/01/2025 από: https://el.wikipedia.org/wiki/Σύνταγμα_της_Ελλάδας

Τασόπουλος Γιάννης από 11/04/2019. Γιατί έχουν ασυλία οι βουλευτές; Ανακτήθηκε στις 19/12/2024 από <https://www.syntagmawatch.gr/my-constitution/giati-echoun-asylia-oi-vouleftes/>

Υπόθεση Novartis στην Ελλάδα, (Τελευταία τροποποίηση 15/01/2025). Ανακτήθηκε στις 25/01/2025 από: https://el.wikipedia.org/wiki/Υπόθεση_Novartis_στην_Ελλάδα

Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα:

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν.1599/1986, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής μου εργασίας, δεν προσβάλλει κάθε μορφής δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, προσωπικότητας και προσωπικών δεδομένων τρίτων, δεν περιέχει έργα/εισφορές τρίτων για τα οποία απαιτείται άδεια των δημιουργών/δικαιούχων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον και πληρούν τους κανόνες της επιστημονικής παράθεσης.